

Hrvatski glasnik

GLASILO HRVATA CRNE GORE

Godina XIV Broj 131 Ožujak 2016. ISSN 1800-5179

*Proljeće
je stiglo*

Sretan Uskrs

Kruzing sezona počinje

Sadržaj:

- 3** Uskrs
- 7** Tijelom u Zagrebu, a dušom u Boki
- 11** Duša u kamenu
- 18** Luka Kotor objektivom reportera
- 20** Replike hladnog oružja od 5. stoljeća prije Krista do 18. stoljeća
- 23** Izložba kolaža Željka Brguljana u Gradskoj knjižnici „Juraj Šižgorić“ u Šibeniku
- 28** Dobrotska čipka nematerijalna kulturna baština - kraj ili početak?
- 33** Bokelji u Hrvatskoj: kotorski kirurg Ivan Mendić
- 38** Zagovornik kršćanskog jedinstva
- 42** Ljubav – jedini potpis konzervatora na djelima koje radi
- 45** Ispraviti povijesnu nepravdu
- 47** Fotografi amateri i oni drugi
- 51** Aktualnosti
- 63** Kronika Društva
- 67** Pod plaštem opata i kapetana
- 70** Novosti iz HNV-a
- 72** Vijek vaterpola u Kotoru
- 81** Povijest brodskih kružnih putovanja u Boki kotorskoj: Statendam
- 84** Lagodan život obitelji pomoraca – romantična pedrasuda
- 87** Narodni dobrotvor i najveći crnogorski filantrop – Vaso Čuković Rišnjani
- 89** Koterski notari
- 93** Kutak za čitatelje

Poštovani čitatelji!

„U susret proljeću i Uskrsu“ naziv je manifestacije kojom je u Gornjoj Lastvi obilježen prvi dan proljeća, uz izložbu oslikanih uskrsnih jaja. Nekako mi se čini da je čitav ožujak bio „priprema“ za doček proljeća i doček najvećega kršćanskog blagdana Uskrsa.

Iako tijekom zimskih mjeseci nismo oskudijevali u zanimljivim kulturnim sadržajima, u ožujku je svaka aktivnost dobila jaču i živopisniju boju.

Organizacijski odbor za obilježavanje desetogodišnjice nezavisnosti Crne Gore izabrao je idejno grafičko rješenje vizualnog identiteta proslave jubileja. U povodu obilježavanja deset godina crnogorske nezavisnosti Pomorski muzej Crne Gore započeo je proslavu izložbom replika hladnog oružja Kotoranina Andrije Ramadanovića. Otvarajući izložbu, kustos Ilija Mlinarević istaknuo je posebnu simboliku: „Simbolika je u tome što večeras pred nama oružje leži - zatvoreno u vitrinama kao i prije 10 godina kada je crnogorski narod mirnim putem vratio državu. Želim vjerovati da ćemo i ubuduće oružje u Crnoj Gori gledati samo u muzejima i na izložbama.“ Svim srcem želimo vjerovati u to i u takvom ozračju proslaviti desetu godišnjicu nezavisnosti.

Izložbom fotografija u palači Pima promovirana je nautička sezona u Kotoru, koja je već započela uplovljavanjem broda „Berlin“, kao i kulturni programi u Galeriji solidarnosti za 2016. godinu. U povodu 8. ožujka, Međunarodni festival klapa u Perastu organizirao je veće posvećeno Jakši Fiamengu i njegovom pola stoljeća dugom stvaralaštvu.

Bokelji u Zagrebu tradicionalno su se okupili na „Bokeškoj večeri“. Bila je to večer prepuna emocija, večer zbližavanja s dragim gostima iz Boke, sa svojom tradicijom i rodnom grudom.

Na ovim stranicama pročitat ćete i o najvažnijim aktivnostima i planovima Društva, zanimljivim ličnostima i događajima iz naše sadašnjosti i prošlosti.

Vaša urednica
Tijana Petrović

1166. – 2016.

„Hrvatski glasnik“, Kotor, je upisan u evidenciju javnih glasila kod Republičkog sekretarijata za informisanje RCG pod rednim brojem 04/01-1828 od 31.12.2002. godine. Časopisu je dodijeljen međunarodni standardni broj za serijske publikacije ISSN 1800-5179, koji je otisnut u gornjem desnom uglu korica. Časopis izlazi mjesečno.

Adresa: **Zimski bazen „Nikša Bućin“, Škaljari, 85330 Kotor**
Telefon: +382 (0)32 304 232 · Faks: +382 (0)32 304 233
E-mail: hgd-kotor@t-com.me · WEB: www.hrvaticg.com
Žiro-računi: **520-361700-17** · **510-4741-76**
Osnivač i nakladnik: **Hrvatsko građansko društvo Crne Gore – Kotor**

Urednica: **Tijana Petrović**
Uređivački odbor: **Marija Mihaliček, Tripo Schubert, Vivijan Vuksanović, Danijela Vulović, Joško Katelan** · Lektorica: **Sandra Čudina** · Fotografije: **Foto Parteli, Radoje Milić, Dario Musić, Radio Dux, arhiva HGD CG, Boka News**
Graficka priprema i tisak: **Biro Konto, Igalo**
Naklada: 600 primjeraka

SVEČANO PROSLAVLJEN USKRS U SVIM ŽUPAMA KOTORSKE BISKUPIJE I BARSKE NADBISKUPIJE

U S K R S

Uskrs je najveći i najvažniji kršćanski blagdan

Priredio:
Tripo Schubert

Bazilika sv. Petra

Papin Urbi et orbi

Papa Franjo u tradicionalnoj uskrsnoj poruci gradu Rimu i svijetu s Trga svetog Petra pozvao je svijet da koristi „oružje ljubavi“ kako bi se suprotstavio zlu „slijepog i brutalnog nasilja“, aludirajući na nedavne terorističke napade u Bruxellesu. „Oružjem ljubavi Bog je porazio sebičnost i smrt“, rekao je poglavar 1,2 milijarde rimokatolika s istog balkona na kojem se prvi put obratio svijetu kada je izabran 13. ožujka 2013. godine. Također je pozvao narod da izražava nadu kako bi se porazilo „zlo koje je, izgleda, prevladalo u životu mnogih ljudi“. Papa je, između ostalog, u svome govoru izrazio nadu da će se pregovorima naći rješenje za sukob u Siriji kako bi se okončalo „žalosno uništavanje, ubijanje, kršenje humanitarnog prava i razbijanje građanske sloge“.

Zagrebačka katedrala

Izvod iz čestitke kardinala Josipa Bozanića

„Slavimo Uskrs, svetkovi-
nu za koju se, kao ni za jed-
nu drugu, s pravom govori da
je najveća, najvažnija i naju-
zvišenija – jer dogodilo se vr-
hunsko očitovanje Božje lju-
bavi prema čovjeku. Božji sin
se žrtvovao da nas spasi. Isus
je umro i uskrsnuo. Kristova
smrt i uskrsnuće otkriva pot-
punu pouzdanost Božje lju-
bavi. Činom te bezuvjetne ljubavi
Bog je ljudima poručio da su
za život stvoreni, za vječnost

predodređeni, a ne za smrt i
propast. I mi po Uskrsu živi-
mo!...

Divno je baš o Uskrsu pro-
mišljati o svjedocima uskrsne
vjernosti u našoj povijesti i sa-
dašnjosti. Poput dragulja na
suncu blistaju svjedočanstva
naraštaja kršćana koji su iz
vjere u Isusovo uskrsnuće cr-
pili snagu za svakodnevni ži-
vot: u braku i obitelji, u podi-
zanju i odgoju djece. Nadalje,
sve ono na što smo kao ljudi
ponosni u razvoju zdravstva,
školstva, znanosti, kulture,
umjetnosti, skrbi za najpo-
trebnije, ali i velikih političkih
ideja, kojima su tvorci htje-
li samo jedno – doći do mira

među narodima i do potrebnog blagostanja, bilo je mahom djelo vjernika, ljudi koji su svojim djelovanjem nastojali biti slika Božje vjernosti koja se očituje u njegovu milosrđu, pa i pod cijenu mučeništva. Dragi vjernici i svi ljudi dobre volje, čestitajući vam Uskrs, u vama, u svima nama, vidim naraštaj sposoban graditi povjerenje u hrvatskom narodu, u hrvatskom društvu, u hrvatskoj domovini, na dobro svakoga građanina. Boga molim da nam otvori srca svome milosrđu, koje se po Uskrsu izliva na čitavi svijet! Svima želim sretan Uskrs!“

Uskrsna poslanica kotorskog biskupa mons. Ilije Janjića

Davne 1983. godine biskupi Splitske metropolije napisali su uskrsnu poslanicu s temom o Crkvi. Pastiri naše metropolije željeli su naglasiti svojim vjernicima: mi vam želimo progovoriti o otajstvu i stvarnosti Crkve jer želimo da se u nama obnovi i učvrsti ona izvorna svijest crkvenosti, svijest o Crkvi kao novozavjetnoj Kristovoj zajednici vjere, nade i ljubavi po kojoj smo članovi opće zajednice Božjeg naroda.

Biskupi završavaju uvod svoje poslanice: Otajstvo i stvarnost opće Crkve ostvaruje se u svakoj mjesnoj crkvi pa tako i u našoj, uz uvjet da i najmanju zajednicu prožima i nadahnjuje ista vjera, nada i ljubav u povezanosti sa Svetim Ocem i mjesnim biskupom.

Ta Crkva je ista, ne samo 1983. godine pa do danas, nego je ona ista u kontinuitetu od blagdana Duhova gdje su joj korijeni. Ista u svojoj pojavnosti, kao i plodnosti što već ovisi o svakome od nas. O toj milosnoj plodnosti Crkve brine se i sam Sveti Otac koji želi sve više ići onima koji su na periferiji društva i Crkve. Kakvu će budućnost imati opća i mjesna Crkva ovisit će o svim njezinim članovima. Najnoviji poticaj obnove Crkve je proglašenje izvanredne Godine milosrđa započete na blagdan Bezgrješnog začeća Blažene Djevice Marije, a koja završava na blagdan Krista Kralja svega stvorenja, 20. studenoga ove godine. U toj svijesti da je Bog bogat milosrđem i da nas Božja dobrota nikada ne napušta je najbolji lijek našega stalnog obraćenja te nas ovo uskrsno vrijeme neprekidno usmjerava k obnovi, u Kristu. Ta duhovna obnova trebala bi nam postati nova snaga i novi elan u

Bazilika-katedrala sv. Tripuna

U godini proslave 850 godina katedrale sv. Tripuna, svečanom svetom misom u kotorskoj bazilici-katedrali vjernici Kotorske biskupije proslavili su najveći kršćanski praznik. Svetu misu predvodio je kotorski biskup monsijor Ilija Janjić, a koncelebrirao je fra Filip Karadža. Veselju euharistijskog slavlja pridonio je mješoviti zbor „Sveti Tripun“, kojim je ravnala Andrea Orlando Tripović.

stvaranju što kvalitetnije Kristove zajednice na našim prostorima.

Stoga je ovo uskrsno vrijeme idealno vrijeme našega neprestanoga usmjerenja k obnovi

u Kristu i po Kristu. Stvorimo atmosferu sigurnosti da je Bog s nama u svim našim pothvatima, da s njime očekujemo stalnu obnovu i svjetliju budućnost te da ćemo s njime

imati dovoljno hrabrosti jedni drugima reći: Oprosti!

Ako je snaga Duha Božjega po malom broju apostola obasjala tadašnji svijet viješću o Isusovom uskrsnuću, ta ista snaga duha Kristova obasjat će i nas. S tom snagom dat ćemo se na izgradnju njegove zajednice koja će imati svjetliju budućnost i na ovim našim prostorima. Naša mjesna crkva u ovoj Svetoj godini milosrđa ima još jedan razlog za ozbiljniju duhovnu obnovu u Uskrsnom Kristu, kada obilježavamo 850. obljetnicu posvete stolne katedrale sv. Tripuna.

S ovim mislima želim Vas ohrabriti za ove svete dane blagdana Kristova uskrsnuća.

Sretan vam Uskrs!

† ILIJA Janjić,
kotorski biskup.

Predsjednik Crne Gore Filip Vujanović

„Želim da u miru, blagostanju i spokojstvu proslavite ovaj veliki dan koji budi najplemenitije u nama i afirmiše neprolazne civilizacijske vrijednosti. Neka ljubav i zajedništvo ispune sve domove i budu putokaz vječnim etičkim vrijednostima na kojemu počivaju temelji našeg društva i civilizacije. Nadahnuti porukama čovjekoljublja, koje nosi veliki praznik, istrajimo u afirmaciji vrline, međuljudskom poštovanju i razumijevanju. Iskrenim zajedništvom i uvažavanjem različitosti čuvajmo jedni druge na putu sretno budućnosti naše zajedničke domovine Crne Gore.“

Predsjednik Vlade Milo Đukanović

„Uskrs je praznik nade, vjere i optimizma i uči nas da dajemo sebe i pružamo podršku i pomoć za dobro čovjeka, pravednost, kako bi svijet bio bolji, ispunjen međusobnim povjerenjem i tolerancijom. Neka i ove godine uskrs, kao izvorno nadahnuće hrišćanske vjere, na temelju univerzalnih civilizacijskih vrijednosti, podstakne da i dalje zajednički gradimo bolju budućnost kako bi Crnu Goru učinili državom po mjeri svih građana. Želim da uskrsnji praznici podare mir i radost i da ih u toplini porodičnog doma proslavite sa svojim najbližima, komšijama i prijateljima, na dobro svih nas i cijelog crnogorskog društva.“

Predsjednik parlamenta Ranko Krivokapić

On je poručio da mir i toplina zavladaju domom i da pravda i sloboda budu vodilje za jačanje temelja stabilnije i bolje Crne Gore. „Napredak Društva oslođen je na univerzalnim vrijednostima svih vjera i to je cilj kojem treba težiti. Svojim ličnim primjerom dajemo doprinos društvu u jačanju prosperiteta svih nas, uz plemenitu težnju da Crnu Goru zajednički učinimo boljom za sve njene građane. Jedan od koraka ka ispunjenju toga cilja su razvoj multikulturalnog društva, kao i uspješne europske i euroatlantske integracije.“

Kotorski Put križa do crkve Gospe od Zdravlja

Ave Crux, spes unica – Zdravo križu, nado jedina!

Na blagdan svetoga Josipa, 19. ožujka ove godine, u Kotoru je održana pobožnost Križnog puta pod geslom „Za križem od crkve sv. Marije od Rijeke do crkve Gospe od Zdravlja“.

Ova pobožnost započela je molitvom pred oltarom svetoga Križa na kojemu dominira veliko gotičko raspelo iz prve polovice XIV. stoljeća, a završila pred crkvom Gospe od Zdravlja s prigodnim razmatranjem koji je imao fra Filip Karadža i blagoslovom s križem. U pokorničkoj procesiji osim župnika sudjelovali su don Ivo Čorić i fra Filip, koji su kod svake od četrnaest postaja molili propisane molitve, a ministranti Dario Brkanović i Toni Glasnović čitali su prigodna razmatranja. Križ s oznakama muke Gospodinove nosio je Andrija Brkanović. U procesiji je sudjelovalo više od stotinu vjernika, među njima i četrdesetak

vjeroučenika. Od postaje do postaje pjevalo se i molila krunica. Bio je to marijanski križni put u pravome smislu riječi. Strmim putem ka crkvi Gospe od Zdravlja odzvanjale su riječi pjesme: *O žalosna Majko sveta, rane Sina tvog propeta, nek' nam budu u srcu.*

Ovaj Križni put obnovljen je u Godini vjere, 2013. godine kada je na kupolu zvonika postavljen novi veliki križ (1,80 m x 1,30 m). Taj križ i danas dominira nad Kotorom.

Kotorski humanistički pjesnik Ivan Bolica (XVI. st.) kada piše stihove o crkvi Gospe od Zdravlja kaže da se ona nalazi na svetom brdu: *Templum in monte sacrum quoad Diva puerpera coeli incolit.* Sveto brdo predstavlja Golgotu – kalvariju koja uprisutnjuje postaje Kristove muke i smrti, a štovanje sv. Križa na poseban se način razvilo nakon što je sv. Jelena, majka cara Konstantina

Flavija Velikog, pronašla 329. godine drvo križa na kojemu je Krist bio razapet. Pobožnost Križnog puta u Europi su širili križari. U XV. stoljeću broj postaja Križnoga puta varirao je od sedam do trideset četiri. Od godine 1563. ustalio se broj od četrnaest postaja. Franjevci, kao čuvari Svete zemlje, osobito sv. Leonard da Porto Maurizio (+ 1751.), bili su posebno zaduženi za širenje ove pobožnosti. U kotorskoj katedrali čuva se relikvija ovoga sveca u srebrnom antropomorfnom relikvijaru. Godine 1298. u Kotoru u crkvi sv. Križa djeluje i bratovština sv. Križa koja se očuvala sve do II. svjetskog rata. Na mjestu gdje se sada nalazi crkva Gospe od Zdravlja bila je kalvarija te se još 1772. godine tu spominje crkva sv. Križa, a nekada glavni ulaz na kotorske zidine i danas nosi naziv *Scala santa*. Sve nam to sugerira na ranu pobožnost Križnog puta u Kotoru.

*U HOTELU SHERATON U ZAGREBU ODRŽANA JE
TRADICIONALNA BOKEŠKA VEČER 27. VELJAČE 2016.*

Tijelom u Zagrebu, a dušom u Boki

Iz nje smo otišli, ali ne bismo mogli podnijeti ni samu pomisao da smo je napustili. Stalno joj se vraćamo i to na razne načine, u sjećanjima, mislima, molitvama, razgovorima s rodbinom, prijateljima koji žive dolje, posjećujući je u raznim prigodama, a i ova večer jedan je od tih načina.

Priredio:
Tripo Schubert

Davne 1924. godine skupilo se u Zagrebu toliko naših predaka da su osnovali Društvo Bokelja koje je 1956., na čelu s velikim kotorskim i hrvatskim skladateljem Ivom Brkanovićem i poštovanim kap. Antunom Xiggom, nastavilo djelovati kao podružnica Bokeljske mornarice u Kotoru. Danas pod nazivom Hrvatska bratovština „Bokeljska mornarica 809“ djeluje samostalno kao jedna od pet bratovština organiziranih na području Republike Hrvatske. Glavne aktivnosti Bratovštine su proslava sv. Tripuna održavanjem tradicionalnih obreda, prilagođenih uvjetima i ambijentu u kojemu se održavaju i predstavljanje hrvatskoj i svjetskoj javnosti kulturne baštine Boke kotorske, posebice onog dijela koji su stvarali pri-

Ivo Škanata, predsjednik Bratovštine Zagreb

padnici hrvatskoga naroda u Boki. Iz naše sredine potekla su i dva admirala Bokeljske mornarice, prof. dr. med. Karlo Radoničić (1935. – 1936.) i akademik Vladislav Brajković (1964. – 1989.) te počasni admiral prof. Anton Simović (1989. – 2006.).

Godine 2015. Ministarstvo kulture Republike Hrvatske proglasilo je Tripundanske svečanosti i kolo sv. Tripuna, kao tradicije bokeljskih Hrvata, nematerijalnim kulturnim dobrom i upisalo u Registar zaštićenih kulturnih dobara.

Ove godine u prepunoj dvorani hotela Sheraton, uz nazočnost velikog broja uzvanika, organizirana je „Bokeška večer“.

Večer je otvorio Ivo Škanata, predsjednik Bratovštine: „Dobrodošli na završnu manifestaciju 92-ih po redu Tripundanskih svečanosti u organizaciji Hrvatske bratovštine ‘Bokeljska mornarica 809’ Zagreb. S posebnom zahvalnošću što su se odazvali pozivu da budu večeras ovdje s nama

pozdravljam: **IVU HRASTE SOČO**, pomoćnicu ministra kulture Republike Hrvatske, **ŽELJKA GLASNOVIĆA**, člana saborskog Odbora za Hrvate izvan Republike Hrvatske, **VE-SNU KUSIN**, zamjenicu gradonačelnika Zagreba, **RENA-TU ARAR**, stručnu suradnicu u službi Grada Zagreba za

međugradsku i međunarodnu suradnju, **ALEKSANDRA DENDERA**, predsjednika kotorske podružnice Bokeljske mornarice 809, **ADRIJANA VUKSANOVIĆA**, predsjednika Hrvatske krovne zajednice „Dux Croatorum“, **ZVONIMIRA DEKOVIĆA**, predsjednika Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, **TRIPA SCHUBERTA**, prvoga predsjednika Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, **MIRKA VIČEVIĆA**, bivšega predsjednika Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, našega posebnoga gosta **PAVA VIČEVIĆA**, ovogodišnjega malog admirala Bokeljske mornarice 809 Kotor, **DANIŁA IVEZIĆA**, predsjednika Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, **DUŠANA MIŠKOVIĆA**, predsjednika Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore ‘Montenegro’, **ANITU MAŽIBRADIĆ**, autoricu knjige ‘Tivat kroz stoljeća – mjesto kmetova i gospodara’, koju smo sinoć promovirali u Zagrebu, i na kraju pozdravljam i sve one koji će mi sutra opravdano zamjeriti što ih nisam spomenuo“.

Dva mala admirala

Škanata se zatim osvrnuo na tradiciju i odnose s Bokom. „Boka je naš zavičaj i kakogod se ona mijenjala, kakogod se mi mijenjali i kakogod se mijenjale okolnosti koje sve te promjene uvjetuju, ona će zavijek to ostati – naš zavičaj.

Istina, iz nje smo otišli, ali ne bismo mogli podnijeti ni samu pomisao da smo je napustili. Stalno joj se vraćamo i to na razne načine, u sjećanjima, mislima, molitvama, razgovorima s rodbinom, prijateljima koji žive dolje, posjećujući je u raznim prigodama, a i ova večer jedan je od tih načina.

Zapravo, mogli bismo reći da svaki susret s našim Bokeljima ovdje, svaki njihov dolazak u Zagreb, znači naš odlazak u Boku. Dovoljno je da prilikom susreta s nekim od njih, pri-

likom pozdrava, stiska ruke čujete riječ KENOVA pa da dobijete osjećaj kao da je izgovorena, recimo, u ambijentu nekada kulturnog okupljališta Kotorana, u koji smo i mi iz drugih gradove Boke znali dolaziti na šalicu razgovora – KAVANE DOJMI.

Kao i svaka iskrena ljubav, i ljubav prema rodnome kraju ne traži da bude uzvraćena. Ne očekuje ništa. Ipak, ugodno je saznanje da je prepoznata, da joj je posvećena pažnja, da je poštovana. Upravo sve to vidimo, osjećamo u činjenici da su večeras s nama mnogobrojni predstavnici raznih udruga iz Boke. Naravno, jako nam je važan taj odnos s nacionalnom zajednicom iz koje smo potekli. Taj odnos obilježava zajedničko nastojanje, njih dolje, a

nas ovdje, da se očuva i afirmira kulturna baština Boke, napose onaj njezin dio koji su stvarali pripadnici hrvatskoga naroda. Potreba da se ta suradnja intenzivira, proširi i ojača, vidljiva je danomice. Posebnu pažnju poklanjamo odnosima s Bokeljskom mornaricom u Kotoru i Boki. Već 92 godine plešemo isto kolo, mali admiral govori iste lode, prisustvujemo istome misnom slavlju posvećenom zaštitniku grada Kotora i Bokeljske mornarice, sv. Tripunu.

Smatramo da je došlo vrijeme da se pet naših bratovština u Hrvatskoj aktivnije uključe u kreiranje budućnosti cjelokupne Bokeljske mornarice. Time bismo ispunili zahtjeve naših članova, mnogobrojnih potomaka Bokelja, koji su pro-

Mali admiral Andrija Vidović

slavili Boku, bokeljsko pomorstvo i Bokeljsku mornaricu, među kojima su Visini, Zmajevići, Radoničići i mnogi drugi.

I sami se možete uvjeriti koliko brižno i s koliko ljubavi i pijeteta se odnosimo prema toj tradiciji, u čijem su stvaranju i očuvanju u tisućljetnom razdoblju sudjelovali naši sunarodnjaci, ali i pojedinci, pripadnici crnogorskog naroda i drugih naroda u Boki. Neka večerašnji stisak ruku dvojice malih admirala označi taj novi početak. Naši večerašnji gosti prvi put su i predstavnici zanatsko-prerađivačke komore Crne Gore. Oni tu nisu slučajno. Upravo je ova Bokeljska večer bila povod da se susretne sa svojim kolegama, partnerima iz Hrvatske obrtničke komore i Udruženja obratnika grada Zagreba. Time naše aktivnosti, s dominantno tradicijske i kulturne sfere proširujemo i na posredovanje u povezivanju gospodarskih subjekata te profesionalnih i građanskih udruga, a sve to u svrhu ispunjenja naše zadaće

definirane skromnim nastojanjem da dademo vlastiti doprinos zbližavanju regija – Boke kotorske i Zagreba, dvaju naroda – hrvatskog i crnogorskog i dviju država - Republike Hrvatske i Crne Gore.

Ako bi večeras trebalo poslati neku poruku, ako bismo ovu večer trebali izraziti jednom

riječju, ako bismo u njezinu opisu trebali odrediti ključnu riječ, neka to bude upravo – ZBLIŽAVANJE“, ovim riječima završio je svoje obraćanje prisutnima.

Nakon pozdravnoga govora mali admiral Andrija Vidović, potomak kotorske obitelji Ciko, izgovorio je lode, a odred Bratovštine otplesao je kolo sv. Tripuna.

U glazbenom dijelu programa nastupila je mezzosopranistica Nataša Antoniazio i tenor Tvrtko Stipičić, koji su izveli djela G. Puccinija, F. Schuberta, F. Lehara, I. Brkanovića i Dele Jusića.

Zagrljaj i stisak ruke dva mala admirala, Pava Vičevića iz Kotora i Andrije Vidovića iz Zagreba, simbolično je označio „zbližavanje“, koje je popraćeno burnim pljeskom svih prisutnih. Na zamolbu domaćina i Pavo Vičević je izgovorio lode.

Na kraju, uz ples i druženje, koje je nastavljeno do jutarnjih sati, odigrana je tradicionalna tombola, a održana je i lutrija s velikim brojem zgoditaka koje su osigurali mnogobrojni donatori i sponzori.

Mali admiral Pavo Vičević

Duša u kamenu

Jakša Fiamengo

**Razgovor vodila:
Marina Dulović, prof.**

Karoca, Piva klapa ispo-
volta, Infiša san u te,
Nokturno, U prolazu,
Ništa nova, Ja sam pjesma,
Nadalina... Vjerujem da su
svi koji budu čitali ove redove
čuli za spomenute pjesme kad
ih pjevaju Oliver, Tereza, Meri
Cetinić, Tedi Spalato i drugi
te bezbroj klapa. No, sigurno
ne znaju baš svi da je au-

tor ovih stihova upravo Jakša
Fiamengo, rođeni Komižanin,
danas redoviti član Hrvatske
akademije znanosti i umjet-
nosti, književnik, pjesnik, du-
gogodišnji novinar i urednik
u Slobodnoj Dalmaciji, bard
mediteranske poezije, okičen
mnogobrojnim nagradama i
priznanjima. Riječ je o Dal-
matincu vedrog duha, tople
duše, neposrednom i dragom.
U njegovoj poeziji isprepliću se
vrijeme i prostor kao trajna in-

spiracija duhovnih i temeljnih
vrijednosti njegovog izvorišta,
rodnog kraja, običnih ljudi i
njihovih malih života i sudbi-
na. Duh Mediterana prevlada-
va u svakom njegovom stihu u
arhetipskom iščitavanju vre-
mena i podneblja. Osobito u
krugu klapske pjesme, čije su
granice beskonačne, on osli-
kava vrijeme, a misija tog tra-
janja pohranjena je u njegovoj
poeziji.

“Klapa je zapravo sveti savez pjesme, krug u kojem su pjevači ujedno i publika, pri čemu je poželjan tek kakav volat iznad glave i poluosvijetljeni prozor s koltrinom koja se jedva primjetno pomiče”

U povodu 8. ožujka, Međunarodni festival klapa u Perastu organizirao je veće posvećeno Jakši Fiamengu i njegovom pola stoljeća dugom stvaralaštvu. Održana su dva koncerta, u Kotoru i u Tivtu. Uz sudjelovanje crnogorskih klapa, koje su izvodile popularne pjesme ovoga plodnog autora, bilo je zadovoljstvo naći se u publici i uživati u programu koji je pripremljen njemu u čast.

Družimo se u Kotoru na praznik žena, časkamo kao da se poznamo oduvijek. Na radiju se čuje poznata nam „Nadalina“, a na pitanje prepoznaje li tu pjesmu, naš sugovornik odgovara -

A, čuo sam je, he he, nešto puta. Jest, napisao sam to, Nadalina se jako vezuje uz mene i jedna je od mojih najizvođenijih pjesama, ali ona zapravo nije tipičan primjer koji me tumači. Jest, vedra je, šaljiva je priča, vic, pogotovo ono kada *muti jaja pa zamuti pamet svima* – a ti misli što hoćeš. Inače, u prijevodu Nadalina je doslovce Božica, Božena.

Rodna gruda je temelj, a klapska pjesma dug prema tradiciji

Vjeran rodnom kraju i tlu i jezikom, život uz more, zavičajna gruda, jezik, kultura, tradicija – privilegije koji ga inspirira, hrani i vodi kroz život.

ff- Jednako kao riječ i poezija, tako i glazba prati čovje-

ka od njegova početka. Sama za sebe klapska pjesma ima mjere arhetipa - nalazimo ga u iskustvu podneblja, u dubljem poimanju vremena i prostora, svega u čemu živimo ili na to stalno nailazimo. Ja se i inače u sveukupnoj svojoj poeziji nastojim što bliže primaknuti jakim arhetipskim mjerama i u njegovim slojevima nalaziti širi spektar dubljih značenja. Dakako, to se uvijek može primijeniti i na pjevanu, komponiranu pjesmu - ona doduše mora biti nešto jednostavnija i komunikativnija, ali da pritom ne odustaje

od poetskih razloga. Uostalom, zar nije poezija zapravo put u bit, u ono od čega smo? A klapska pjesma i jest glas i dah iz dubine, iz iskona, starine. Tzv. izvorne pjesme narod je eventualno s vremenom samo dotjerivao, modificirao, ali to je svakako pisao jedan zacijelo jako mudar i jednostavan čovjek, koji se naprosto nije potpisao. Ne zato što je to zaboravio, već tada to izgleda i nije bilo važno. Važna je bila pjesma.

I tako se taj pjevani iskaz tijekom vremena prenosio s usta na usta, s koljena na koljeno, s generacije na ge-

Klapa Alata

neraciju i do nas je došao u obliku u kojem se i danas pjeva. To smo naslijedili na ovom dijelu njezina puta kroz vrijeme, sjeli smo naprosto u njezin vlak, 'ukrcali' se u njezin kontinuitet, postali njezina karika u beskraj, dio vremena koje - pjeva. Zato ja na pozornici uvijek vidim ne samo pjevače, trenutno legitimne zastupnike svih koji su pjevali i pjevača koji će tek doći i pjevati kad nas više ne bude, već i vrijeme kao osebjnog pjevača na čija usta pjevamo, a koje tu pjesmu nastavlja, prosljeđuje u sve ono što dolazi.

Redoviti član HAZU-a

Zadužio je društvo svojim književnim radom i angažiranjem u raznim oblicima kulturnog i umjetničkog stvaranja. Zbog toga je u svibnju 2015. godine izabran za redovitog člana Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Čini li Vas taj novi društveni rang ponosnim i što to zapravo za Vas znači?

- Pa, čini me ponosnim, naravno, jer u Hrvatskoj samo

20 pisaca, dakle ljudi iz sfere književnosti istodobno može nositi tu titulu. Čast mi je biti u tom krugu, to je rezultat moga rada koji su drugi prepoznali. Svima onima koji su ušli u taj krug ja sam se iskreno radovao i svima čestitao, a nisam baš siguran da su se svi kolege književnici mom unapređenju obradovali. Zavist? Možda, ali nije na meni da o tome sudim. To je naprosto za mene obveza da se nešto što ubuduće kažem ili učinim kojim slučajem ne shvati ovako ili onako. U svakom slučaju, počašćen sam, ali za mene to priznanje nije točka, već zarez koji obvezuje.

Autor četrdeset šest zbirki pjesama

U njegovom vrlo opsežnom opusu i poetskom djelu ima puno različitosti. Učlanjenjem u HAZU dobio je najviše društveno priznanje. No, dobio je i niz nagrada i priznanja za svoj opus. S druge strane mnogi su njegovi stihovi (oko 450) uglazbljeni

i postali antologijski u sferi tzv. primijenjene poezije tj. šansone i popularne muzike. Pokojni Zdenko Runjić je na njegove stihove napisao oko 150 pjesama, gotovo trećinu svog opusa. Sve to ide u prilog njegovoj različitosti, svestranosti, ali i visokoj kvaliteti.

Primijenjena poezija je Arsenov izraz i rado ga citiram jer je on svakako rodonačelnik šansone, tj. skladane pjesme na hrvatski način. Bio mi je kao stariji brat. U početku sam toj vrsti pisanja pružao otpor, a onda ga ipak prihvatio: pjesnikovo je poslanstvo da piše jer to najbolje umije. Kao što glazbenik zna skladati, pjevač pjevati, pjesnik, eto, piše i kad stavi točku, ona nije definitivna jer posljednju riječ ima publika, a svaki pojedinac u publici ima svoj sud i mišljenje o pjesmi koju je pročitao ili čuo. Dakle, pjesnik piše (ne čini to nekakav tekstopisac, kako nas znaju nazivati, ili ne daj bože stihoklepac, već naprosto - pisac). Ma koliko se nastojao približiti publici i barem 'otvoriti' pjesničku optiku, ako je pravi, pisac

Klapa Assa voce

ne smije nikada zaboraviti temeljne pjesničke razloge.

Poezija je igra riječima

I dok razgovor teče predlažemo da se nešto u restoranu poruči, a Fiamengo odgovara: „A što to znači poručiti – po-ruke je u stvari pola ruke.“

Igrate se riječima?

- Hmm, a što je poezija nego igra riječima? Dakako, uz ostalo. Kad ogoliš riječ uvijek ispod nje ostane tisuću značenja, milijun bogatstava, a pjesnici su najpozvaniji i najviše u moći da poetskoj imaginacijom ta stanja dešifriraju. Da, poezija nije nikakva poruka (niti po ruke), već posebno stanje svijesti, neko osobno fiksiranje svega u čemu si.

Vaša poezija u biti je jednostavna. Vi, kako ste jednom izjavili, „otkrivate latentnu osobinu riječi“. Je li taj put od riječi do riječi, ta spona, nešto što se i ne izgovori, zapravo poezija?

Poezija je, držim, put koji je potrebno prijeći da se od jedne riječi dođe do druge, a u međuvremenu naiđe na treću koja se niti ne izgovori. Ta treća riječ najbliža je poeziji, njezinom vlastitom sustizanju. Jer poezija je zapravo neprestano sustizanje nesustizivog, vječno izmičućeg. U njoj je navrijednije ono što se ne izgovori. To s riječima zna biti vrlo čudnovato: kad se čovjek rodi zatekne se u određenom prostoru i vremenu, plod je ljubavi oca i matere, ali i tog krajolika i vremena u kojem je došao na svijet. No, svojim rođenjem on se nađe i u odedeonom jeziku. Na njemu on misli, podložan je svim mijenama, komunicira i ispunjava sve moguće životne funkcije. A ne reče li ono pjesnik 'na tom svijetu samo mijena vječna jest'? Stoga je, držim, i rođenje također svojevrsan poetski čin. Čin inicijacije i kreacije.

U tom smislu poštovati jezik zavičaja je posebna vrijednost - to je vrijeme djetinjstva, prvih slika, saznanja, otkrivanja, ljubavi, iskustva, valova koji udaraju u para-

pete, traženja odgovora na pitanja šta je iza tog mora, a šta je ispod zvjezdanog neba i dalje od njega. A zvjezdano je nebo, da se ne igramo Kantovog 'zvjezdnog neba i moralnog zakona u nama', uvijek izražajnije u malim mjestima nego u gradovima pod punom gradskom svjetlošću gdje zvijezde gube sjaj i gotovo se ne vide. Da, o poeziji se može govoriti na sve načine, u njoj je naravi da ima stotinu definicija i da su sve točne, odnosno da istodobno niti jedna nije točna.

Pisanje poezije je kao plovidba morem

Ono što kroz njegovu poeziju vidimo i ono što ne vidimo kopanje je po prošlosti, po korjenima i tradiciji, ono što ga čini i inspirira kao što ga inspirira život običnih ljudi, ribara, težaka, svakodnevnih događaja.

- Pisanje poezije je kao plovidba morem, dakle, plovidba gramatikom, vokabularom, svim tim senzacijama koje se samo u jeziku mogu dogoditi. Pokušavam oživiti

svaku riječ i oživotvoriti je da vidim što je ona zapravo i što može uraditi, što u sebi krije. Svaki je čovjek biće riječi, njihov arsenal, a tek je mali povod potreban da one izbiju iz naše nutrine i otvore se poput školjke, izbiju iz svoje sjene, organiziraju sva moguća stanja, osobito ona metafizička, nadnaravna, univarzalna u malom uzorku života. To je sve dio tog umijeća koje te gura u stih da otploviš mislima, gramatikom, ritmom kao kakvim prostranim morem, 'prostrtim' pred tobom, punom tajni i prikriivenih svjetlosti. A prvi stih u pjesmi uvijek šapne netko drugi, zacijelo Bog - ako si pravi sve ostalo je lako.

Pišete li različito za klape od ostalih popularnih pjesama, šlagera i onih za koje ste nagrađivani?

- Vodim računa o recepciji, prijemu pjesama. One u slobodnom stihu dakako da su različite od soneta i kao rukopis i kao njihovo promišljanje, polazište, razlaganje života, iskustvena priča - a svaka od njih ima svoje specifičnosti. Kada pišem sonete, a najčešće pišem u aleksandrincu jer mi je nekako 'najpričljiviji', posebno vodim računa i o njihovoj zavodljivoj formi. Dakako, i u slobodnom stihu vodim računa o ritmu, dinamici. Osobito volim da pjesmu grafički 'centriram' na način koji je u mojem jeziku najčešće koristio A. B. Šimić. No, taj pjesnički 'grafizam' nije samo stvar vanjske 'izvedbe' pjesme, već ima i nekih duboko oniričnih naslaga. Uostalom, poezija i jest san i sve što radimo jedan je oblik snoviđenja. Svi smo mi dječica Hyponsa, boga sna, jer život - da se poslužim Cal-

deronom - i nije drugo nego san.

Niste prvi put u Boki, rado ste viđen gost Međunarodnog festivala klapa u Perastu. Kako vidite budućnost našeg Festivala?

- Kad razmišljam o Boki uvijek mi je na pameti ono Šantićevo - *Naša mila Boko, nevjesto Jadrana*. Ako govorim o Festivalu klapa u Perastu, onda mislim na feštu koja nas upućuje da zaronimo što je moguće više u iskon, k temeljnim vrijednostima. Mi i nismo drugo nego karika u lancu koji se ne prekida. Stoga mi se čini da pišem u ime svih koji će doći poslije nas kao što su i svi oni prije pisali za nas i to ne samo zato da upoznamo to vrijeme, već da ga pokušamo osjetiti, nazrijeti u zrcalu današnjem. Da se nit ne prekine. Dobro je da imamo takvu povijest, tradiciju i podneblje za naše dalmatinsko višeglasje, za pjesmu što širi granice i na ovaj prostor, isto kao i na hercegovački, slovenski i druge... Pa ja sam i u Kaliforniji slušao našu klapsku pjesmu koja i tamo podsjeća na saznanje da je pisana u tonalitetu duše i u intonaciji podneblja. U toj su pjesmi sažeti i trudi i ljubavi (a ljubav je najčešće posrednik da se kaže neke opće stvari o životu), sve ljepote duševnosti, dobrote, radosti i boli, borbe sa svakodnevicom, protiv svih režima i sistema koji su nas oduvijek satirali. Narod je uvijek nastojao da se ne odvoji od svoga jezika i svoga roda, a jedno od načina bila je - ma koliko to patetično zvučalo - i klapska pjesma. Pjesma koja doduše ne zaustavlja ratove, ali može to vrijeme 'po-

guber ljudske naravi', kako ga nazva veliki Marin Držić, učiniti podnošljivijim. Pjesma koju pjevamo danas nas podsjeća i na vremena kad se baš i nije lako živjelo, ali je čovjek, čini se, više uživao u životu i nalazimo u njemu više ljepote koja se reflektira duboko u nama. Stoga, kad bih opet mogao birati gdje bih i kako živio, ništa bolje niti bih želio niti mogao izabrati od ovoga što sada imam.

Sačuvati klapsku pjesmu

Hoće li klapska pjesma u onom izvornom „a capella“ obliku opstati u ovoj eri estradizacije, pjevanja uz instrumente u sportskim dvoranama i na stadionima. Može li ugroziti komercijalni karakter?

Komercijalizacija i zahtjevi konzumerije realnost su koja nastoji sve potrti i privesti nekakvome svome merkantilnom bogu. Ja sam član festivalskog vijeća u Omišu i kao čovjek sa strane, ne izravni klapaš koji se vokalom izlaže publici već, da se tako izrazim, u potaji, iz mraka, šapće klapi šta će joj pjevati, kao što je onaj Cyrano de Bergerac šaptao svom prijatelju kada je osvajao predivnu Roxanu. A publika, ta naša Roxana, zavređuje najljepše stihove - treba uvijek prave stvari reći (pjevati) na pravi način. Dakle, protiv sam svakog izvitoperenog oblika naše izvorne „a capella“ klapske pjesme, koja se izvorno pjevala na uho bez ikakvih „kozmetičkih“ pomagala, mikrofona, „stadionizacije“ - svega što služi da organizatori na glasnicama pjevača „uberu“ silne novce od mase koja umjesto iskrenog pljeska maše pivskim

Klapa Maris

bocama i urla do besvijesti. Klapska pjesma i nije za mase, već za probrane sladokusce.

Treba tu našu pjemu, zaštićenu od UNESCO-a, i te kako poštovati i stvarno, a ne samo deklarativno zaštititi. Ona je čista potekla sa svog izvora kao što teče voda iz čistog planinskog vrela i na ušću Cetine, gdje se nalazi grad Omiš i festivalska pozornica, ulazi u more i miješa slatku i slanu vodu, a i inače se u miješanju uvijek događaju čudesne stvari u svemu pa i u klapskom pjevu. Ja rado dolazim u Omiš i s najvećom pažnjom slušam tu klapsku tercu, odjek glasova iz davnih vremena u vremenu današnjem, nastojeći i svojim udjelom u ovom vremenu, u počast tom vremenu i tom vremenu unatoč, pisati stihove za skladanje.

Nikola Buble, gostujući u Perastu kao predsjednik žirija Festivala klapa, rekao je da postoji „samo jedna jedina, jedinstvena klapska pjesma“.

- Dalmatinska klapska pjesma ne poznaje granice prostora, već granice estetike koje nalažu da se ponaša na pravi „a capella“ način. Ona je dublja od mora i viša od Lovćena. No, globalne nakane ovog vremena kao da nekako idu za tim da se klapska pjesma šlagerizira i, kao, još više otvori puku, a neki su, bogme, „nasjeli“ na to pa umjesto izvornosti dobivamo melodijski bučkuriš. To dakako ne prolazi u Omišu - stare se tradicije moraju poštovati u ime poštovanja i održavanja u životu onoga što nas je stvorilo i dovelo dovdle. Mi možemo eksperimentirati, ali moramo se okupljati oko onoga što je naše izvorno. Ja ne mogu zamisliti da netko gol do pojasa pjeva klapsku pjesmu glasno, s urlanjem i podizanjem ruku u vis. To je možda prirodno za neku drugu vrstu pjevanja, za druge običaje i prostore. Klapska pjesma je umilna, lijepa, u njoj je duša ne jednog čovjeka,

već jednog naroda, pokoljenja, generacije, dakle onih ljudi koji su upravo s njom, pjevajući je, ostavili trag u vremenu. Zar to nije vrijedno poštovanja? Klapska je pjesma, rekoh, zaštićena, od prosinca 2012. ušla je u reprezentativni registar svjetske nematerijalne kulturne baštine. No, ubrzo su u to uskočili neki bendovi tvrdeći da su i oni ta klapska čeljad i pokušali „pomesti“ sve na čemu se godinama čestito nastojalo i gradilo. Ipak, pravi znalci klapskog pjevanja povelili su računa da se ta pjesma ne zamijeni i ne svede na šlager, da se ne uškopi, ukalupi i prisili na neke sheme, već da bude u savezu s pravim oblikom klapske pjesme kakva je bila i kakva bi trebala ostati. Ona je trajni odjek i odraz jednog vremena i samoga života, ona se pjeva na način kako se živi i živi kako se pjeva. Uostalom, klapska pjesma i nije pjevanje, već stanje. To nije tek 5-6 smušenih ljudi koji su se okupili, otvaraju

usta i puštaju zvukove. Ta se pjesma pjeva sa stavom, obavlja kulturološku zadaću i nema namjeru nešto poderati, ali ni „konzervirati” na način koji na autentičan način ne služi životu i podneblju. Ukratko, valja oprezno s klapskom pjesmom da se ne iznevjeri njezin modus *vivendi*, da i nadalje možemo biti ponosni što smo njezini nasljednici i sljedbenici.

Šolta

Jednom ste rekli da niste ništa osobito uradili za Šoltu osim što ste napisali „S ponistre se vidi Šolta”, a postali ste njezin počasni građanin. Je li to zaista tako?

Počasni građanin Šolte postao sam nakon što sam ispratio na posljednji počinak upravo na Šolti našu dragu Vesnu Parun, najveću pjesnikinju ovih prostora. I ovih dana ću, na dan njenog rođenja, govoriti na njenom grobu u Grohotama na Šolti. Okupit ćemo se i kazati o njoj koju lijepu riječ, napisati i pročitati poneki esej o njoj. Ove godine će i njeni prijatelji iz Bugarske doći govoriti o njoj. Šolta je malo mjesto, ali se može podičiti time što tu počiva Vesna Parun. Na nama je da joj odajemo čast i ne zaboravimo ono što se u vezi s njom mora pamti za sva vremena. Dok je bila živa dobro smo se razumjeli, bila je posebna, nježna i tvrda, svoja i nepomirljiva i, naprosto - jedna jedina. Bila je oštra protiv krute svagdašnjice, ali i osjetljiva, zaljubljiva. Znala je mnoge stvari reći na pravi način, i u poeziji i u kolokvijatnoj formi, usmenim kazivanjem. Pričanjem. Povezivala je svoj kozmos sa svagdašnjim pitanjima, do kraja senzibilizirana i žestoka u svojim

pjesničkim primjedbama, pa i u dosjetkama. Drago mi je bilo čuti da je o meni uvijek lijepo govorila.

Dalmacija i Boka

Vidite li sličnost između Dalmacije i Boke? Jesu li naše veze dublje i čvršće od samih debelih konopa naše-ga mora?

Ne znam hoće li netko pogrešno shvatiti ako kažem da je to jedan prostor, jedno ozračje, jedna kultura, jedna duhovnost, da su Boka i Dalmacija, Dalmacija i Boka po mnogim stvarima slični. Povijesni razlozi su utjecali da budemo razdvojeni Debelim brijegom, ali to ništa ne znači. To su dva naroda spojena gotovo po principu spojenih posuda. Jest da imamo različitosti i u jeziku, ali kada govorimo o Dalmaciji i Boki, imamo puno zajedničkih stvari i izražene velike sličnosti, posebno u arhitekturi, krajoliku, flori i fauni, kompletnom ozračju, ugođaju mediteranskog nasljeđa. Prije više od četiri desetljeća bio sam vojnik u Tivtu i uživao u pučkoj arhitekturi Boke koja me podsjećala na rodni kraj. U njemu se moj otac bavio vinovom lozom i ujedno u vinogradima gradio suhozidine, danas slikovite spomenike pučkog života jednog prostora i vremena.

Da, i u budućnosti ćemo uvijek znati što smo i što nas spaja i bitno ne razlikuje po stilu života u istoj mediteranskoj kulturi koja nas je zadojila uz isto ovo staro i mudro Jadransko more koje nas je zanjhalo i stalno nas zapljuskuje istim vrijednostima života. Ja i danas uživam biti na Gospi od Škrpjela, po slikama Tripe Kokolje nazvanoj našom varijantom Sikstinske kapele naše kulture, a o ostalim vrijendo-

stima da i ne govorim. Ta spone zavičaja uvijek će nas držati na bliskom sidru ma gdje god se nalazili, gdje god nas ima i gdje god se čuje naša pjesma. Daj Bože da ima što više tih konopa da nas drže blizu, da se bolje razumijemo kao što se razumijemo preko te krilate i razjedrene klapske pjesme koja ima svoje ime i jednako zvuči i u Dalmaciji i u Boki i u Istri i svuda, pa i na dalekim kontinentima.

.....
• **Fiamengo danas živi** •
• **u Splitu slobodno, nes-** •
• **putano, stvara i uživa u** •
• **svakom trenutku života.** •
• **S njegova balkona jasno** •
• **se prema zapadu vidi** •
• **zvonik sv. Duje i Marjan** •
• **te, na jugu, more prema** •
• **otocima, a najudaljeniji** •
• **je upravo njegov Vis s** •
• **Komižom, rodnim gra-** •
• **dom u prostranoj uvali** •
• **na jugozapadu otoka.** •
• **Dakako, njegova du-** •
• **hovna vertikalna je rodni** •
• **kraj koji ne bi mijenjao** •
• **ni za što na svijetu, a** •
• **Božji dar koji ima po-** •
• **klon je za sve sudionike** •
• **ovog vremena jer on sa** •
• **svojom poezijom ostav-** •
• **lja duboki trag i za vri-** •
• **jeme koje tek ima doći.** •
• **Obližnji Pazar, tržnica u** •
• **središtu Splita, istočno** •
• **uz samu Dioklecijanovu** •
• **palaču, zapravo mu je** •
• **‘špajza’, a tamošnji ka-** •
• **fić nešto kao ‘primaća’** •
• **soba.** •
•

• **Rastajemo se sa željom** •
• **da se opet sretnemo, u** •
• **Perastu svakako ovog** •
• **ljeta, a možda i prije u** •
• **Splitu, koji je oduvijek** •
• **za sve Bokelje bio nima-** •
• **lo dalek grad.** •
•

Izložbom fotografija u palači Pima promovirana nautička sezona u Kotoru i kulturni programi u Galeriji solidarnosti za 2016. godinu

Luka Kotor objektivom reportera

NIKOLIC ZORAN PHOTOGRAPHY ©

U palači Pima tako se dogodio svojevrsni susret kulture i turizma, dvije neodvojive djelatnosti koje se u Kotoru, gradu svjetske kulturne baštine, stalno dodiruju i prožimaju.

Piše:
Marija Mihaliček

Ovogodišnju nautičku sezonu u Kotoru najavilo je uplovljavanje njemačkog broda *Berlin*. S njim su doplovili i prvi turisti koji su u kišnom i prohladnom Kotoru dočekani toplom dobrodošlicom. Tim povodom postavljena je u centralnom prostoru Galerije solidarnosti prigodna izložba fotografija marinističke tematike.

U palači Pima tako se dogodio svojevrsni susret kulture i turizma, dvije neodvojive djelatnosti koje se u Kotoru, gradu svjetske kulturne baštine, stalno dodiruju i prožimaju.

Izložba umjetničke fotografije četvorice autora - Zorana Nikolića iz Kotora, Milana Dobrilovića iz Herceg Novog, Siniše Lukovića i Miroslava Marušića iz Tivta, pod nazivom *Luka Kotor objektivom reportera*, bila je prilika retrospektivnog prikaza prelijepih kadrova brodova koji posljednjih ljeta vizure Boke „boje“ tradicijom i suvremenošću. Objektivom autora-reportera zabilježeni su motivi drvenih barki, jedrenjaka i modernih kruzera snimljeni za jutarnjih bonaca, podnevnog sunca i mjesecine u kotorskoj luci, Dobroti, Prčanju, Verigama...

Ovom izložbom istodobno je označena i ovogodišnja izlagačka djelatnost Galerije solidarnosti, kao segmenta OJU „Muzeji“ - Kotor.

Plan kulturnih programa, koji će se održati u galerijskom prostoru palače Pima tijekom 2016. godine, uz izbor iz fundusa Galerije uključuje mnogobrojne gostujuće izložbe. Zbog

važnosti i atraktivnosti sadržaja posebno mjesto će imati dokumentarna izložba o omiljenim turističkim destinacijama u drugoj polovini XIX. i XX. st., koju je priredio Muzej Vojvodine iz Novoga Sada. Bit će to prilika da se vratimo u vrijeme kada je Kotor tim dav-

nim posjetiteljima nudio svoje atrakcije – čudesnu prirodu i sjajnu kulturnu baštinu. Njihova zadivljenost viđenim bila je ista kao i današnjih putnika koji hrle u Kotor, grad koji je i službeno potvrđen kao jedna od najatraktivnijih nautičkih i turističkih destinacija.

NIKOLIC ZORAN PHOTOGRAPHY ©

U POMORSKOME MUZEJU CRNE GORE U KOTORU 26. VELJAČE OTVORENA JE IZLOŽBA KOTORANINA ANDRIJE RAMADANOVIĆA

Replike hladnog oružja od 5. stoljeća prije Krista do 18. stoljeća

Piše:
Ilija Mlinarević

Pomorski muzej Crne Gore u Kotoru krajem veljače upriličio je izložbu replika hladnog oružja autora Andrije Ramadanovića. Veliki broj prisutnih zaljubljenika i poštovatelja Pomorskoga muzeja pozdravila je direktorica **mr. Mileva Pejaković Vujošević**. Ona je rekla da arhivski podaci koji su sačuvani u dvije rukopisne knjige notarskih zapisa s početka XIV. stoljeća (od 1326. do 1337.) najbolje svjedoče o zanatskom umijeću u prošlosti grada Kotora. „Istorijski podaci iz tih spisa upućuju da se u Kotoru u tom razdoblju spominju imena 31 zlatara, 25 obučara, 22 zidara, 12 kovača, 5 krznara, 2 ključara i mnogih drugih zanatlija. To najbolje govori o velikom bogatstvu zanatskih radova i raznovrsnosti zanata.

Sa željom da se dio zanatskog umijeća u Kotoru obnovi, Pomorski muzej je prije dvije godine dao punu potporu ljudima koji su željeli obnoviti

„Sami predmeti govore za sebe i svatko od vas će doživjeti predmet na svoj način, uz jednu moju primjedbu - da pokušate shvatiti ljude koji su to oružje koristili u različitim razdobljima historije.“

Andrija Ramadanović i Mileva Pejaković Vujošević

Andrija Ramadanović je rođen u Kotoru, 1960. godine.

Od ranog djetinjstva bio je zaljubljenik u izradu oružja, a prvi rad je stvorio u svojoj sedmoj godini, kada je od drveta i kartona napravio mač i oklop.

Andrijino veliko interesovanje za oružje podstaknuto je i proučavanjem i istraživanjem borilačkih vještina koje su ga inspirisale da se aktivno počne baviti izradom replika raznog oružja.

Izradio je brojne replike oružja za bacanje, mačeva, sablji, bodeža, štitova, sjekira, buzdovana, oružja na dugoj motki itd., u kombinaciji sa čelikom, gvožđem, mesingom, drvetom i srebrom.

Izrada oružja, iako manje važna, sastavni je dio njegovog puta ka vlastitoj autentičnosti.

Poruka koji šalju njegovi radovi je da bi ono što radimo trebalo da nas čini boljim.

Ovo je njegova druga samostalna izložba.

rad zaboravljenih starih zanata, a na to nas na određen način i obvezuje bogata historija UNESCO-vog Kotora“, rekla je Pejaković Vujošević i dodala da je potvrda toga i druga sa-

Kustos Ilija Mlinarević

mostalna izložba unikatnih replika starog oružja Kotoranina Andre Ramadanovića.

Njegovom izložbom „Replike hladnog oružja od V. vijeka prije nove ere do XVIII. vijeka“ započeo je program Muzeja za 2016. godinu koji će biti u znaku obilježavanja 10. godišnjice obnove nezavisnosti države Crne Gore, kao i važnih jubileja iz pomorske prošlosti.

Nakon pozdravnih riječi Mileve Pejaković Vujošević prisutnima se obratio autor **Andrija Ramadanović**. On je pozdravio mnogobrojne posjetitelje i zahvalio na pomoći svim institucijama i pojedincima koji su prepoznali njegovu ljubav i vještinu te ga podržali u stvaranju unikatnih replika starog oružja. „Sami predmeti govore za sebe, i svako od vas će doživjeti predmet na svoj način, uz jednu moju primjedbu - da pokušate shvatiti ljude koji su to oružje koristili

u različitim razdobljima historije. Ovi predmeti nisu samo eksponati, ovo je jedna živa historija. Pokušajte shvatiti ljude koji su to oružje koristili“, rekao je Ramadanović.

Izložbu je otvorio kustos pomorsko-tehničke zbirke **Ilija Mlinarević**. On je rekao da Pomorski muzej posjeduje jednu od najbogatijih kolekcija hladnog i vatrenog oružja u Crnoj Gori te da svima zaposlenima u Muzeju ovakve izložbe pomažu da bolje shvate oružje, način njegove izrade i historijske trenutke koje ono kazuje kako bismo što bolje oživjeli predmete koji su muzejska svakodnevnica. „Izložbu ‚Replike hladnog oružja od 5. v.p.n.e. do 18. vijeka‘, koja je večeras pred vama, doživljavam kao svojevrsnu enciklopediju - 23 stoljeća Europe, njene historije, njenih naroda. Svaki od 39 izloženih predmeta nije proizvod slučajnosti,

rim vještinama izrade hladnog oružja i vještinama rukovanja njime. Dužni smo zahvaliti Andriji jer svojim radom daje nam nadu da se stari zanati u našem gradu nisu ugasili. Također se nadam da će upravo Andrijin entuzijazam biti inspiracija za oživljavanje i drugih starih zanata u gradu Kotoru“, rekao je Mlinarević. On je istaknuo posebnu simboliku što upravo ovom izložbom u Pomorskom muzeju zapo-

već plod detaljnog učenja, istraživanja, rada i ljubavi. U vremenu, bolje rečeno u nevremenu u kojem živimo, korištenje raznog oružja puni crne kronike u medijima. Uz sve to Andrija Ramadanović nas uči da na drukčiji način gledamo na oružje, da se vratimo stra-

Andrija Mat Eichenroth, Andrija Grčka, 8-11. stoljeće p.n.e., gvožđe, bronza, dužina: 39 cm, širina: 27 cm, 18 nema

činje obilježavanje desetogodišnjice obnove crnogorske nezavisnosti. „Simbolika je u tome što večeras pred nama oružje leži - zatvoreno u vitrinama kao i prije 10 godina kada je crnogorski narod mirnim putem vratio državu. Želim vjerovati da ćemo i ubuduće oružje u Crnoj Gori gledati samo u muzejima i na izložbama.“

Uz prigodni koktel, kako je i uobičajeno u Pomorskom muzeju, gosti su razgledali umijeće izrade replika hladnog oružja.

Vladar Zaljeva, kolaž, 2015

Izložba kolaža
Željka Brguljana u
Gradskoj knjižnici
„Juraj Šižgorić“ u Šibeniku
(siječanj 2016.)

Piše: Zdenka Bilušić
Fotografije: Ivan Petrović
i Ante Baranić

Željko Brguljan po mnogo čemu je zanimljiv likovni autor i osoba raznovrsnih afiniteta. Jedan je od rijetkih kolažista u Hrvatskoj, a još rjeđi po tome što se bavi pretežno figurativnim kolažom. Iako mu je domaća

likovna kritika sklona, poznatiji je i nagrađivan u inozemstvu, osobito u SAD-u. Rođen je u Kotoru, a živi u Zagrebu gdje s diplomom zagrebačkog Fakulteta strojarstva i brodogradnje radi kao nastavnik u jednoj srednjoj školi. Slikarstvo je, reći će, bilo njegova ljubav još od djetinjstva pa je stoga želio upisati likovnu akademiju. No, kako je istovremeno bio dobar matematičar,

prevladali su neki pragmatični i obiteljski razlozi koji su ga odveli na tehničke studije. To ga, međutim, nije udaljilo od slikanja, već se paralelno sa studijem (i kasnije zaposlenjem) prepuštao kreativnom činu razvijajući svoj likovni svijet. Isprobavši se u mnogim tehnikama, prihvatio je tehniku kolaža kao onu u kojoj se mogao najpotpunije izraziti. U protekla dva i pol desetljeća ostvario je brojne cikluse kolaža, ali je u njima neizostavno prisutna autorova zavičajna Boka. Izlagao je na brojnim izložbama, samostalno i skupno, u gradovima: Atlanta, Bellevue, Bjelovar, Buenos Aires, Collegeville, Delray Beach, Fucecchio, Glen Allen, Grand Junction, Herceg Novi, Hudson, Jonava, Karlovac, Kaunas, Kent, Kotor, Križevci, Mesa, Mondovi, Ozalj, Pariz, Perast, Petrinja, Plovdiv, Pljevlja, Rijeka, Samobor, Split, Strasbourg, Tivat, Trogir, Trst, Varaždin, Vilnius, Youngstown, Zagreb, Zaprešić i Ženevi, te u siječnju ove godine, po drugi put, samostalno u Šibeniku.

Četvrt stoljeća Brguljanovog likovnog rada i dojmive izlagačke djelatnosti okrunjeno je i prvom likovnom monografijom (u izdanju Hrvatskog društva likovnih umjetnika, 2014.) autor koje je istaknuti hrvatski povjesničar umjetnosti, muzeolog i likovni kritičar Nikola Albaneže. U razgovoru s umjetnikom doznali smo da, na žalost, zbog nastavničkih obveza i publicističkog rada (jer ovaj svestrani stvaralac posvećen je i istraživanju povijesno-kulturne baštine Boke Kotorske te pisanju, a koautor je i tematskih izložaba koje promoviraju baštinu njegova zavičaja), ne stvara kontinuirano, već, kako kaže, „na refule“, u sretnim trenucima kad je rasterećen brojnih drugih obveza. Ističe da je kolaž,

Smiraj, kolaž, 2015

kao oblik likovnog izražavanja, kod nas marginaliziran, ali da su mu, uz domaću kritiku, inozemna priznanja bila snažan poticaj za nastavak rada. Dobitnik je više nagrada na izložbama u SAD-u (Cornell Museum of Art, Delray Beach; Mason Murer Fine Art, Atlanta; Limner Gallery, Hudson; Berman Museum of Art, Colledgeville), a radovi mu se nalaze u muzejima, galerijama, institucijama i privatnim zbirkama u SAD-u, Francuskoj, Crnoj Gori, Hrvatskoj, Italiji i Kanadi. Član je HDLU-a i američkog NCS-a.

Kako pozicionirati stvaralaštvo Željke Brguljana, autora s imponirajućim stvaralačkim opusom i bogatim životopisom, brojnim samostalnim izlož-

Stijena, kolaž, 2015

Pogled II, kolaž, 2015

bama u zemlji i inozemstvu, pače i poznatijim s one nego s ove strane oceana? Mada je “doletio u bratovštinu slikara nekako iznebuha, iz nekih drugih životnih prostora i zanimanja, upravo je likovnost njegovo pravo zanimanje i najdublja vokacija“ (I. Šimat-Banov). On je kolažist u stalnom i nadasve zanimljivom dijalogu

Dio izložbe u Gradskoj knjižnici, Šibenik

Leptir, kolaž, 2015, vl. Academia Cravatica, Zagreb

s renesansnim slikarstvom, ali ponajprije i ponajviše s pejzažom svojega iskona, rodnim Kotorom, Prčanjom, Perastom i čitavim bokokotorskim zaljevom.

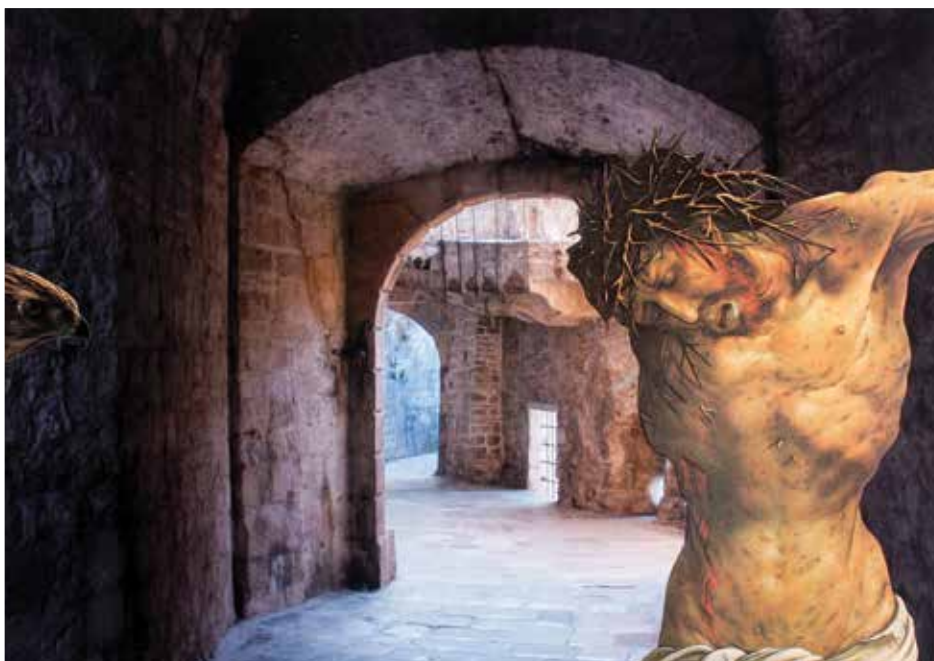
Željko Brguljan sušta je suprotnost ovom vremenu prevladavajuće površnosti i senzacionalizma u kojemu nitko za ničim i nikim ne žali, mada je duboko uronjen u njega i njegovu logiku. Naime, kad

stvara, on kolažira u maniri postmodernog eklekticizma svoje nadrealne prizore, spajajući uvijek barem dva svijeta. S lakoćom scenografa konstruira on kompozicije, postavlja armaturu slike. U tom svom konstruktivnom bogatstvu nudi nam uvijek raspoloženje, svojevrsni ugođaj, atmosferu.

U slikarskom gledanju on s lakoćom izdvaja bitno od nebitnoga, bavi se mikrosvijetom, osobnim krajobrazima, stvarajući potpuno miran, u kolorističkom i svjetlosnom smislu, karakter slike. Kod Br-

guljana je očita prevlast lirske osjećajnosti nad intelektom, emocije nad razmišljanjem. Pritom se osjećaj ravnoteže, mjere i postojanosti ukazuje kao smisao za red koji nikada ne poništava osjetilno i lirsko.

Brguljan je sanjač i iluminator, koji posve neuobičajenim likovnim jezikom progovara kroz najneobičnije slikopriče. Zbiljsko i snovito susreću se tu u svijetu irealnog i fanta-

Na Gurdiču, kolaž, 2015

stičnog koju autor ostvaruje pedantno i brižno igrajući se izrezanim detaljima, gdje, sasvim je to očigledno, priprema i prikupljanje potencijalnih inspirirajućih materijala iziskuje mnoge sate rada.

Likovi s njegovih slika, iz nekih davnih vremena, naslikani nekom drugom rukom, sasvim se dobro snalaze u prostorima Brguljanova snovitog svijeta. A njegov san je nedvojbeno pun znanja, svakojakih podataka, korisnih i nekorisnih saznanja sa svih strana i svih područja, uvijek i neumitno smještenih baš u Boku. Duboki i beskraj-

ni prostori mora i planina, neobične situacije u kojima žive likovi iz nekih drugih vremena i priča, svojevrsni su dnevnik koji je čekao ishode strpljivih postupaka spajanja i stapanja srodnosti. Njegovi kolaži ne nastaju u jednom dahu, oni se ostvaruju polako i strpljivo, slaganjem i komponiranjem, definiranjem i redefiniranjem kroz metodu koja od sakupljenih slika stvara fantastične prizore.

Egzotični portreti, skladni nestvarni likovi, puni nade i slatkog iščekivanja, bića sastavljena od tuđih dijelova i

*Tišina, kolaž, 2015,
vl. Marija Bednjanec, Zagreb*

tuđih misli i osjećaja, koji su, tražeći glavne uloge, naposljetku razočarano ili sjetno sjeli za stol sanjača i graditelja prepuštajući se, u cijelosti njegovoj volji. Svijet je to satkan od budnog sanjanja i građenja pomoću elemenata fantazije i fragmenata zbilje.

I dok je većini kolaža iz ranijih faza prethodio crtež, brižljiva i vrlo detaljna kompozicijska shema, skica koja služi kao podloga ovoj, posve osebujujoj vrsti likovnog izričaja, ovi novi radovi su nastajali spontano. Moglo bi se za Brguljana reći da je, u ovih dvadeset i sedam izloženih kolaža, nastalih u posljednjih nekoliko godina, stvorio svoj svijet, satkan od neobavezne, romantičarske potke, polako i strogo, bježeći iz „ovoga“ i „sada“ u „ono“ i „nekada“ ili „nikada“ ali tako stvarno i vjerodostojno da nam ne ostavlja prostora za dvojbe, za pitanja – to je svijet koji jednostavno jest.

Dobrotska čipka nematerijalna kulturna baština - kraj ili početak?

Tekst je dio projekta „Četiri hrvatske priče iz Boke kotorske“ koji je proveden uz financijsku potporu Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Piše:
Miro Marušić

Riznica čipke nalazi se i danas u crkvi svetog Eustahija koja je nezaobilazni centar iz kojega je krenula informacija o postojanju posebne umjetnine koja dobiva znanstveno ime dobrotška čipka. Još davne 1910. godine iz nje se nose najljepši primjerci na izložbu u Beč i tamo se prepoznaju kao drukčiji od ostale čipke. Svijet joj je tada odao priznanje ljepote i vrijednosti, a tom prilikom je nagrađena cacara - jedinstvena kapa koju su nosile udovice iz XV. stoljeća, najstarije djelo dobrotške čipke koja je u to vrijeme u znanstvenim krugovima ocijenjena najvećim priznanjem kao čisti rad visoke čipkarske izrade baroknoga stila.

„Nije riječ o predmetu koji je nekada bio, već o kulturnoj baštini, nečemu što živi, što je postojalo i dalje postoji i što ima šansu da opstane. Nužno bi bilo osnovati radionicu dobrotške čipke da bi se njezina izrada i dalje učila, radila i obrađivala. Ona je toliko zanimljiva da može biti iskoristiva ne samo u turističke svrhe. Vjerujem da će se naći neka od nevladinih udruga koje bi se time mogle baviti i u tom smislu im želimo biti na raspolaganju i pomoći“, rekao je don Pavao Medač, svećenik crkve svetog Eustahija u Dobroti.

Uvijek je bilo ljudi koji su isticali vrijednost i značaj ove vrste nematerijalne kulture i smatrali da tu čipku treba sačuvati za buduće naraštaje. Međutim, nikada za nju nije bilo vremena, nikada za nju nije bilo ni dovoljno novca da bi se konzervirala i sačuvala

Cacara, kapa od dobrotške čipke

kako bi na taj način opstala, kaže naš sugovornik.

Danas se samo povremeno sjetimo dobrotške čipke, tim fenomenom nitko se ne bavi?

Prvo, riječ je o iznimno mukotrpnom radu. Ženi, koja je radila svoju maramu na lanenom platnu, prije 300 godina, bilo je potrebno tri godine za izradu marame, u posebnim uvjetima. Mogla je raditi samo po danu, zbog svjetla, a ne po kraj šterike ili uljarice, ni kada je previše vlažno, ni kada je previše sušno. To je vrlo spor rad i opravdano je postaviti pitanje tko će to danas raditi. Ove pojedinosti govore o vrijednosti samoga rada.

Država je prepoznala dobrotšku čipku i zaštitila je kao nematerijalnu kulturnu baštinu (2013. god.), ali to je tek početak. Mislili smo kako je to jedno dobro i značajno postignuće i sada ćemo uživati u

tom imenovanju. Svjesni da je na takav način tek prepoznato ono čime se treba baviti, mi smo kao vjerska ustanova otvorili vrata. Imamo svoj interes koji je opravdan s vjerske i teološke strane - kaže don Pavao Medač.

Riznica dobrotške čipke, crkva svetog Eustahija, centar gdje se čuva najveći broj primjeraka različitih po namjeni i po izradi, posjeduje oko 130 umjetnina. Tijekom stoljeća u kojima je nastajala, mijenjali su se uzorci, prema stilovima koji su tada bili u modi. Danas u Boki kotorskoj možemo naći dobrotšku čipku koja se čuva kao izložbeni eksponat, u crkvi svetog Nikole u Perastu, u katedrali svetog Tripuna, Pomorskome muzeju i po privatnim zbirkama.

Svakako najveći doprinos očuvanju ove zbirke dao je dugogodišnji župnik crkve svetog Eustahija, pokojni don Gracija Ivanović, rođeni Dobročanin, kao i prof. Marijana Gušić koja

je obradila 58 primjeraka pa se dugo mislilo da ih ima toliko u zbirci. Već tada se znalo da postoji znatno više od toga broja. Iz ove riznice, na izložbu Zagovori svetom Tripunu u Zagrebu (2009. god.) u povodu 1.200 godina dolaska moći svetog Tripuna u Kotor bilo je izloženo 48 primjeraka.

„Dobrotska čipka je specifična. U Veneciji se radi drugačija čipka, na Pagu također, hvarska je na primjer od agave. Sve su drukčije. Dobrotska čipka se radi jednom iglom i jednim koncem na lanenom platnu, čupajući potku (tkaninu), a u osnovi radeći uzorak koji čipkarica ima u svojoj glavi. Za znanstvenu obradu potrebna je šira akcija. Moramo znati da proglašenje za nematerijalnu kulturnu baštinu jedne zemlje obavezuje vlasnika da je sačuva za buduće naraštaje“, kaže don Pavao.

Dobrotska čipka trenutno se čuva u metalnim ladicama, ali je potreban i stručni i tehnički način čuvanja. Mora se konzervirati, sačuvati od daljnjeg raspadanja, trebaju se stvoriti uvjeti bez vlage, odgovarajuća temperatura, svjetlo, također je treba izložiti i pokazati svijetu...

Don Pavao otvara ladice koje kriju stoljeća, objašnjava zbog čega je došlo do promjene boje na pojedinim uzorcima. Priča kako je dovodio stručnjake koji su mu rekli i pokazali kako se čipka radi i zaključuje da takve čipke nema nigdje u svijetu. Nastaje unatrag 500 godina i radi se ovdje u Dobroti. Ona je sigurno potaknuta renesansnim pokretom izrade čipke.

Kada govorimo o tekstilnom predmetu, čipki, koja je nastala prije 500 godina i sačuvana je, kada je gledamo i dodirujemo, u nama se bude emocije i poštovanje. Iz svega toga mora se roditi obveza da

je sačuvamo za sljedećih 500 godina. Mi danas u ovoj zbirci nemamo nijednog komada mlađeg od 100 godina.

Naša obveza je restaurirati i obnoviti one primjerke koji su propali, kao što je ženska kapa „cacara“. Danas su sačuvane samo tri, u Pomorskom muzeju, privatnoj zbirci obitelji Radimir i ova koja je oštećena, u crkvi svetog Eustahija. Zamislite, samo tri komada koja nemate nigdje u svijetu.

Možete li nam objasniti vjersko-teološku poveznicu s dobrotskom čipkom?

Vjera obavezuje da mi to čuvamo, a zašto? Evo objašnjenja.

Žena koja je radila čipku, a bila stanovnica Dobrote, uglavnom je bila žena nekog pomorca, bio on vlasnik, kapetan ili mornar na brodu koji je otišao od kuće i vratit će se za tri, a možda i za šest godina. Dok njega čeka, ona radi čipku. Uglavnom su se radili ručnici i marame. Čipkom se ukrašavao ručnik koji će mu pokloniti kada dođe. Znači, ručnik je bio namijenjen muškarcu.

Maramu žena radi za sebe. Marama i ručnik čuvaju se za njihove posljednje dane u životu. Kada on umre, tim ručnikom će se ukrasti korpus na raspelu koje se nosi na početku pogrebne povorke. Nakon pokopa, ručnik se s raspelom vraća u crkvu i poklanja crkvi. Ista je stvar i s maramom. Njome će se pokriti lice kada krene povorka. Kasnije će se njome pokriti korpus koji se vraća u crkvu. Onda će se spojiti tri, četiri ili pet komada marama od lanenog platna s tim istim uzorcima ili sličnim te se povezati u jednu cjelinu u oltarnik.

Zašto je važno da se od marama rade oltarnici i ručnici koji su bili samo za liturgijsku upotrebu? Dakle, svećenik u obredu pere ruke i ručnikom ih briše. Zašto je ovo važno? Kada je Isus uskrsnuo, u grobu gdje je bilo njegovo tijelo nađeni su povići u kojima je bilo zamotano i ubrusi kojima je bila pokrivena njegova glava. Uredno su bili složeni tamo gdje su bili njegova glava i tijelo. Oni su jedini svjedoci Isusova uskrsnuća. Isus je uskrsnuo, a ti povići su to „vidjeli“. Svećenik danas kada slavi svetu misu tijelo Isusovo spušta na oltar na koji je stavljena bijela lanena tkanina koja podsjeća na te poviće koji su u grobnici nađeni. Oni su tada bili svjedoci Isusova uskrsnuća, a ovi današnji oltarnici od

Primjerci Dobrotske čipke

dobrotske čipke svjedoci su vjere u uskrsnuće Kristovo i nade u naše uskrsnuće. I to je razlog zbog čega je za crkvu ova čipka vrlo važna, to je zapravo poveznica – objašnjava don Pavao Medač.

Svaka grupa, kao i pojedinci koji dođu posjetiti crkvu svetoga Eustahija u Dobroti mogu vidjeti ovu originalnu i vrijednu zbirku. Preseljenjem biblioteke u Stari grad stvorit će se prostorni uvjeti za izlaganje ove zbirke u neobičnoj i originalnoj riznici.

Danas svakako najveći doprinos bio bi poticati interes među mladima, učiti ih izraditi čipke, osmisliti radionicu. Na kraju, od nje bi se moglo živjeti, zarađivati. Jedna od rijetkih čuvarica te bokeljske

Don Pavao Medač, zbirka dobrotske čipke

tradicije je Dobročanka, profesorica u mirovini **Nadežda Nada Radović, vezilja dobrotske čipke koja je spremna učiti mlade kako se to radi.**

Otvarajući izložbu čipke „Nitima kroz vrijeme“ krajem 2013. godine u Kotoru, turizmolog prof. dr. Milenko Pasić, jedan od najzaslužnijih što je dobrotska čipka proglašena nematerijalnom kulturnom baštinom, rekao je:

„Ova čipka nije dobila ime samo zato što je prihvaćena od žena Dobrote, već zato što su je one obogatile idejama, vještinama, tehnikom izrade, načinom aplikacije. Prenešena je u Dobrotu u vrijeme renesanse i usavršavana tijekom baroka... Taj proizvod nastao je kao simbol čekanja i vjernosti svojim supruzima ili zaručnicima i u tome je jedna simbolika ove čipke. Simbolika ove čipke je i u njezinu trajanju - pet stoljeća tradicije utkano je u nju.“

Proglašenje dobrotске čipke nematerijalnom kulturnom baštinom (2013. god.) shvatilo se kao rezultat, kraj, a zapravo je trebao biti početak.

„Mi bismo konzervirali Boku, sebe mumificirali, stavili u vitrine i rekli, evo to je bila Boka, to su bili Bokelji. Može li uopće biti govora o nematerijalnoj kulturi ako ona nije živa, ako je ne stvaramo. Mislimo da je kraj ako stavimo dobrotsku čipku u vitrine, prodajemo ulaznice i živimo od gledanja. Ne, to bi trebao biti početak... U konačnici, cijela naša zajednica u Boki stalno govori o prošlosti, o prošlim vremenima. Nema nematerijalne kulturne baštine bez nas, treba se njome baviti i valorizirati je u budućnosti...“, zaključio je don Pavao Medač.

« *Sveti Eustahije, foto M. Marušić*

Princ Charles i vojvotkinja Camilla pokazali veliko zanimanje za dobrotsku čipku

Njihova kraljevska veličanstva, princ Charles i vojvotkinja Camilla prilikom posjeta Crnoj Gori bili su gosti na Festivalu kulturnog naslijeđa u Narodnome muzeju, Vladinu domu na Cetinju.

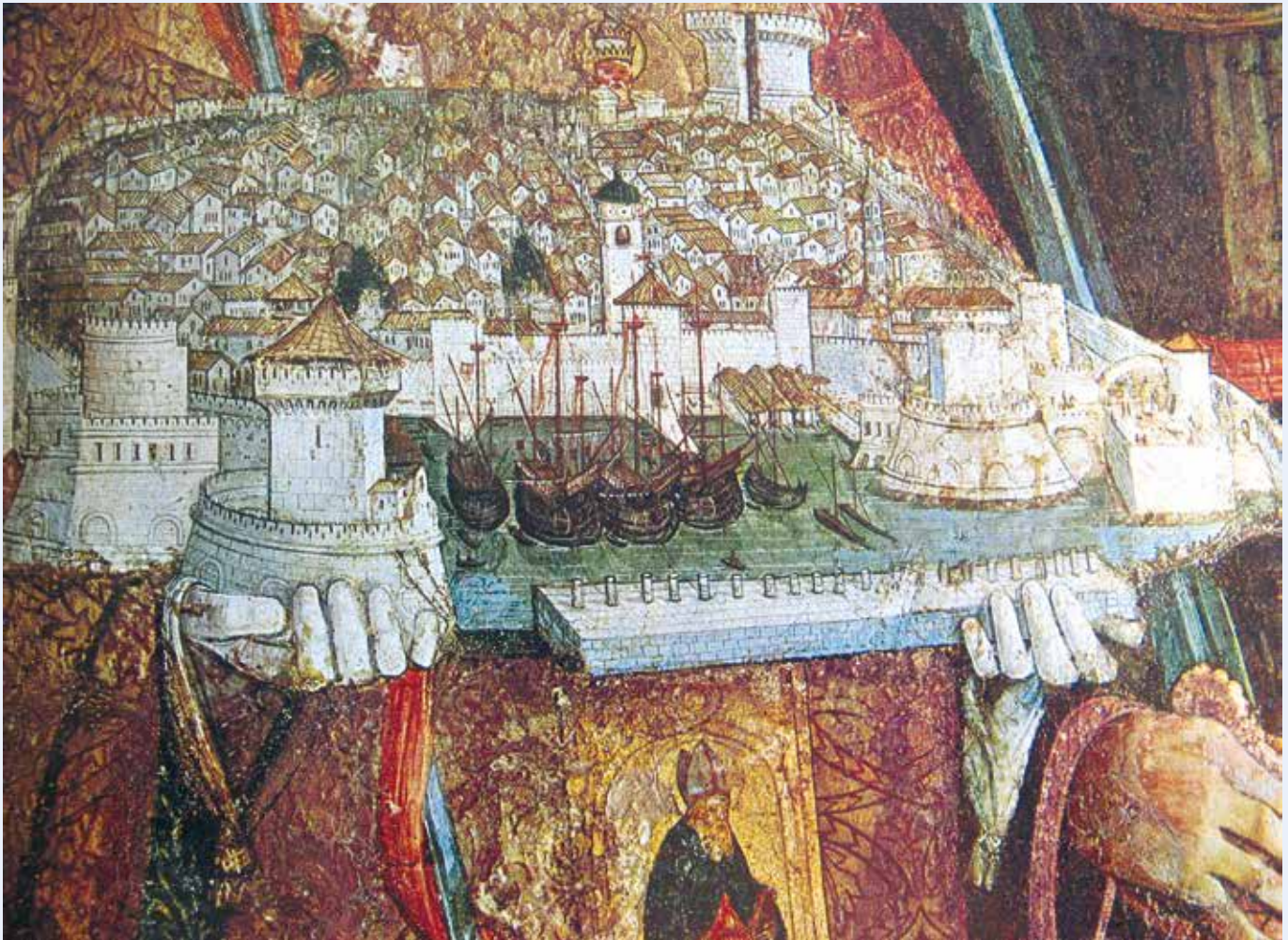
Prinčevski par na Festivalu je upoznao šesnaest proizvođača iz svih dijelova Crne Gore, koji su predstavili nacionalne proizvode i tom prilikom pokazali su iznimno zanimanje za dobrotsku čipku koju je predstavila vezilja Mila Moškov iz Dobrote.

Princ Charles i Camilla interesiraju se za dobrotsku čipku

KOTORSKI KIRURG IVAN MENDIĆ

Bokelji u Hrvatskoj

Nikola Božidarević, 1500., detalj: Dubrovnik u rukama zaštitnika sv. Vlaha.

Nastavljajući rubriku o istaknutim Bokeljima u Hrvatskoj ovaj put ćemo otići u daleku prošlost, u Dubrovnik, i prikazati vrlo zanimljivu ličnost 16. stoljeća, Ivana Mednića, liječnika iz Kotora. Prilika za to je bilo izvrsno predavanje *Dubrovnik – preteča zdravstvenih mjera u Europi* o prvoj u Europi, savršeno organiziranoj zdravstvenoj službi Dubrovačke Republike u vrijeme epidemija kuge. Predavanje je temeljeno na studioznom istraživanju dr. sc. Zlate Blažine Tomić, iznesenom u knjizi *Kacamorti i kuga. Utemeljenje i razvoj zdravstvene*

službe u Dubrovniku u izdanju Zavoda za povijesne znanosti HAZU-a 2007. Nedavno, 2015. godine dr. sc. Zlata Blažina Tomić zajedno s kćerkom, mr. sc. Vesnom Blažinom, objavila je i knjigu *Expelling the Plaque: The Health Office and the Implementation of Quarantine in Dubrovnik 1377-1533*“ u izdanju McGill-Queen’s University Press u Montrealu. Dr. sc. Zlata Blažina Tomić je povjesničarka medicine na Sveučilištu McGill u Montrealu u Kanadi, gdje je i magistrirala, a doktorirala je na Sveučilištu u Zagrebu. O svojim spoznajama vezanim uz dubrovačka dostignuća držala je mnogobrojna predavanja na međunarodnim kongresima povijesti medicine u Kanadi, SAD-u, Rusiji i Turskoj. Mr. sc. Vesna Blažina, prevoditeljica i bibliotekarka, maturirala je u Klasičnoj gimnaziji u Zagrebu, a diplomirala engleski i francuski na Concordia University u Montrealu. Magistrirala je bibliotekarstvo i informacijske znanosti na Université’ de Montreal, gdje je završila i studij klasične arheologije i novogrčkog. Upravo je zadivljujuće s kojim su zapažanjima i razumijevanjem zdravstvenog problema, i s kojom mudrošću i energičnošću dubrovačke vlasti pristupile organizaciji prevencije i borbe protiv epidemije kuge. Dubrovnik je 1377. izdao prvu uredbu o karanteni u svijetu, osnovao stalnu zdravstvenu službu 1390., odredio dopune karanteni 1397. i tijekom 15. i 16. stoljeća donosio sve opširnije dodatne protuepidemijske uredbu (cit. *Kacamorti i kuga, str. 111.*). Medicinska služba je bila teška i riskantna, a u njoj se posebno istaknuo kotorski kirurg Ivan Mednić. Zahvalan sam autoricama što su pristale napisati članak o njemu.

dr. Josip Gjurović

Ivan Mednić, kirurg iz Kotora kao kužni liječnik u Dubrovniku

Pišu:

Zlata Blažina Tomić i Vesna Blažina

Šestog prosinca 1526. izbila je u Dubrovniku zastrašujuća epidemija kuge koja je pokosila 25% stanovništva Republike. Od takvog se demografskog pada Dubrovnik na žalost nikada

nije oporavio.¹ Donato Muzi, liječnik-fizik, *medicus physicus*, rodnom iz Venecije, tada je službovao u Dubrovniku te je dijagnosticirao i opisao prvi slučaj kuge u gradu kod jed-

¹ Dubrovačka je Republika 1498. dosegla broj od 90,000 stanovnika dok je 1536. imala samo 60,000 stanovnika. Vekarić, Nenad. “Broj stanovnika Dubrovačke Republike u 15., 16. i 17. stoljeću.” *Anali Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* 29 (1991): 7-22.

ne mlade vlastelinke.² Senat Dubrovačke Republike istog je dana poduzeo uobičajene protukužne mjere i ubrzo izgledao nove. U Gradu koji je utihnuo, zavladao je panika. Svatko tko je mogao napuštao je grad. Vlastela s obiteljima sklanjala se u svoje ljetnikovce izvan grada. Kapetani i trgovci zaobilazili su Dubrovnik. Samo su izabrani članovi Vijeća i zdravstveni službenici po prirodi svoje dužnosti morali ostati u gradu čak i po cijenu života. Zdravstveni službenici odmah su počeli primjenjivati ovlasti koje su im već prije dane kako bi zaštitili građane. Treba ovdje naglasiti da je nakon izglasavanja karantenske uredbu 1377. Dubrovačka Republika od 1390. godine birala zdravstvene službenike (prvo trojicu, a kasnije petoricu) za primjenu protukužnih mjera. Bio je to prvi stalni zdravstveni ured u Europi.³ Zdravstveni službenici bili su ovlaštteni smještati zaražene obitelji u izolaciju na mjesta koja su sami odredili. Mogli su spaljivati okužene stvari, kao i okužene kuće, kažnjavati prekršitelje protukužnih mjera novčanim i tjelesnim kaznama (sakaćenje, mučenje) te čak i izricati smrtne kazne u izvanrednim slučajevima. Senat je zdravstvenim službenicima dodijelio deset čuvara za pomoć i imenovao tri službenika za uklanjanje prosjaka iz grada te organizaciju prehrane i vjerske pomoći. Pekarnice su užurbano pekle kruh kako

² Radi se o jedinstvenom opisu simptoma kuge iz toga doba. Grmek, Mirko Dražen. “Renesansni učenjak Donato Muzi i njegov liječnički rad u Dubrovniku.” *Anali Zavoda za povijesne znanosti IC JAZU u Dubrovniku* 17(1979): 49-72.

³ Blažina Tomić, Zlata. *Kacamorti i kuga: utemeljenje i razvoj zdravstvene službe u Dubrovniku*. Zagreb i Dubrovnik: Zavod za povijesne znanosti HAZU, 2007: 81-111.

bi se izbjegla glad. Javio se i duboko ukorijenjeni strah da Svemoguću možda kugom kašnjava ljude za počinjene grijeha. Kako bi se ublažila „srdžba Božja“, odlučeno je da se sagradi kapelica posvećena sv. Roku, glavnom svecu zaštitniku protiv kuge.⁴

Liječnik-fizik Bartholomeus Barisonus i kirurg Hieronymus Pavanellus zatražili su neplaćeni dopust od tri mjeseca jer zbog opasnosti od kuge „niti su mogli, niti su se usudili baviti medicinom“.⁵ Već od 14. stoljeća bilo je uobičajeno da liječnici u vrijeme kuge napuštaju okružena mjesta svjesni svoje nemoći u liječenju kuge.⁶ Š obzirom na to da su plaće liječnika bile među najvišima u državi, vlasti su im davale rado dopust davale kako bi u doba gospodarske krize smanjile troškove.

Posljednjeg dana prosinca 1526., Ivan Mednić iz Kotora – *Johannes Mednich de Catharo*, kirurg - *medicus chirurgus*, predao je molbu za kužnog liječnika u Dubrovniku. Senat je još isti dan usvojio njegovu molbu i s Mednićem potpisao jednogodišnji ugovor.⁷ U svojoj

4 Državni Arhiv u Dubrovniku (DAD). *Acta Consilii Rogatorum*, sv. 38, f. 191; Blažina Tomić, Zlata. *Kacamorti i kuga*, 210-216.,

5 DAD. *Acta Consilii Rogatorum*, sv. 38, f. 212; Blažina Tomić, Zlata. *Kacamorti i kuga*, 158.

6 Dubrovnik je od 1280. zapošljavao liječnike, kirurge i apotekare koji su se brinuli za cijelo stanovništvo. *Medicus physicus* je imao sveučilišnu diplomu dok je *chirurgus* učio zanat nekoliko godina kod nekog kirurga, a kužni liječnik je mogao biti samo brijlač-ranarnik koji je imao skromnije obrazovanje. Liječnici su obično dolazili iz Italije. Blažina Tomić, Zlata i Vesna Blažina. *Expelling the Plague: The Health Office and the Implementation of Quarantine in Dubrovnik, 1377-1533*. Montreal: McGill-Queen's University Press, 2015: 71-88.

7 Jeremić, Risto i Jorjo Tadić. *Prilo-*

molbi Mednić je istaknuo da mu je otac Pavao rođen u Dubrovniku pa je tako i sam potekao iz toga slavnoga grada u koji se želio vratiti zajedno sa svojih pet sinova. Usput rečeno, imao je suprugu i kćer koje nije uopće spomenuo. Njegova je želja bila da se odmah stavi na raspolaganje gradu u kojem je vladala najopasnija od svih zaraza.

U svojoj molbi Mednić spominje da je njegova dužnost obavljati praksu kužnog liječnika ne zato što traži novčanu naknadu, nego zato što se želi brinuti za svoje sugrađane s ljubavlju i suosjećanjem, bez obzira na opasnost po vlastiti život. Obećava da će puštati krv, otvarati bubone i vjerno njegovati zaražene, kao i one za koje se sumnja da su zaraženi.⁸ Potpuno je pripreman propisivati lijekove protiv kuge i drugih bolesti te u tu svrhu prilaže popis svojih recepata te dodaje da njegovi recepti mogu biti predani drugim dubrovačkim liječnicima na uvid. Za svoje usluge očekuje dvjesto zlatnih dukata, isplativih u tri jednake rate u godinu dana. Ako bude potrebno te ako Senat to bude želio, spreman je služiti i dulje. Uz dvjesto dukata godišnje tražio je da mu Senat doživotno odobri tri dukata mjesečno za njegovih pet sinova. Masti, meleme za rane i druge lijekove trebala je plaćati Dubrovačka Republika. Senat je magistru Medniću odobrio sve što je tražio.

zi za istoriju zdravstvene kulture Dubrovnika, Beograd: Centralni higijenski zavod, 1938-1940, sv. 3: 147-149; Blažina Tomić, Zlata. *Kacamorti i kuga*, 74-80.

8 Buboni ili natekline ispod pazuha i na preponama bili su tipični simptomi kuge uz glavobolju i visoku temperaturu. Alexandre Yersin je tek 1894. u Hong Kongu identificirao bacil *Yersinia pestis* - uzročnika kuge. Blažina Tomić, Zlata. *Kacamorti i kuga*, 20-28.

Ugovor, napisan u hladnom pravničkom stilu, ne pokazuje da je bilo većih tekstualnih ispravaka, što nas navodi na zaključak da teških pregovora između dviju strana, kakvi su bili uobičajeni, nije ni bilo. Iz tona Mednićeve molbe dobiva se dojam da je njemu bilo toliko stalo da postane kužni liječnik u Dubrovniku da bi bio prihvatio službu i pod lošijim uvjetima. Dubrovačke su, pak, vlasti bile pod silnim pritiskom svih slojeva društva da što prije popune to bitno mjesto. Zato se jedina veća razlika između molbe i ugovora odnosi na klauzulu o Mednićevim sinovima. Ni u jednom ugovoru s liječnicima u Dubrovniku u dva stoljeća (1348. - 1529.) nigdje nema klauzule koja se odnosi na djecu. Što je navelo senatore da je u slučaju Ivana Mednića prihvate? Jesu li se željeli osigurati da će Mednić ostati u Dubrovniku nakon isteka prvog ugovora? Jesu li smatrali da će na taj način u budućnosti moći sklopiti još povoljniji ugovor s Ivanom Mednićem ili su se jednostavno našli u tako teškoj situaciji da su morali prihvatiti sve što je on tražio? Senat je odobrio tri dukata mjesečno doživotno za njegove sinove, ali je dodao da se ta svota daje pod uvjetom da Mednić ostane u službi Dubrovnika nakon isteka jednogodišnjeg ugovora. U slučaju da Mednić ne bude poštovao svoje obveze, dodaje Senat, izgubit će svoju plaću, a klauzula koja se odnosi na njegove sinove, bit će poništena. Ako, pak, Mednić umre za vrijeme trajanja ugovora, plaća za preostalo razdoblje neće biti isplaćena. Njegovi bi sinovi ipak doživotno primali tri dukata mjesečno, pod uvjetom da se nasele u Dubrovniku i da prema potrebi služe Republici. Dubrovačka vijeća bila su sasvim svjesna da bi njihov kužni liječnik i sam mogao

Crkva Navještenja Marijinog na Pločama izgrađena nakon kuge 1526. kao zavjetna crkva protiv kuge, oko 1534. je već bila gotova. Navodno je to mjesto gdje je stajala kuća prve žrtve kuge 1526.

podleći kugi i nisu više u tom slučaju njegovoj obitelji željeli isplaćivati plaću. Međutim, klauzula o Medničevim sinovima pokazuje da je u dubrovačkom pristupu postojala i humana crta.

Die Lune ultimo Decembris 1526. Prima pars est de acceptando petitionem magistri Johannis Mednich, medici chyrurgici, qui offert personam suam et artem suam in servitiis comunis nostri pro uno anno ad medicandum infectos peste et se misendum cum eis et habendum de illis bonam curam et fidelem exhibendo infirmis remedia salutaria cum salario ducatorum ducentorum auri pro dicto anno uno tantum quos habere debeat in tribus pagis ut solent dari salaria aliis medicis salariatis nostris, et ultra dictam provisionem suam quod filii sui omnes simul habeant provisionem a comuni nostro de ducationibus tribus in totum omni mense durante vita

*dicatorum suorum filiorum masculorum, cum pacto quod ultra dictum annum unus sit obligatus servire comuni nostro ad beneplacitum regiminis nostri, et si secus faceret...*⁹

S obzirom na blizinu Kotora, bliske susjedske i česte rodbinske veze koje je dubrovačka vlastela održavala s vladajućim obiteljima u Kotoru, Dubrovčani su dobro poznavali Medničevo medicinsko i kirurško obrazovanje, praksu, ugled pa čak i njegov karakter i društveni položaj. Znali su da je obrazovan kod kvalificiranog kirurga u Veneciji i da je u vrijeme predavanja molbe u Dubrovniku bio gradski kirurg u Kotoru. Naime, Dubrovčani su još u vrijeme kužne pošasti 1483. godine zaposlili magistra Miha, kirurga iz Kotora – *Michael de Catharo*. Miho je tada ponudio svoje uobičajene kirurške usluge, uz napomenu da je spreman liječiti i oboljele od kuge.¹⁰ Primljen je u gradsku službu za plaću od 250 perpera. Sljedećih godina smanjili su mu plaću na 200 perpera pa je vjerojatno zbog toga 1485. godine otišao iz Dubrovnika.¹¹ Po svemu sudeći, radilo se o kirurgu brijaču s nižom naobrazbom od Ivana Mednića.

Biti kužnim liječnikom bilo je ne samo vrlo opasno, nego i neugodno jer je značilo ostati u izolaciji još četrdeset dana nakon prestanka zaraze. Dokumentiran je slučaj jedne starije žene koja je 4. siječnja 1528. godine optužena da je stalno zalazila u Medničevu kuću na Pilama, a živjela je u bolnici pokraj samostana klarisa. Kužni liječnik nije smio

doći u dodir s pučanstvom i nije smio liječiti pacijente koji su patili od drugih bolesti.

Medničev je prvi ugovor istekao krajem 1527. godine, upravo kada se strahovita kužna zaraza počela stišavati. Dana 19. prosinca 1527. Mednić je ponudio svoje usluge i za sljedeću godinu, znajući vrlo dobro kako mogućnost da ostane u Dubrovniku ovisi o dobroj volji vlasti. U svojoj molbi opet nudi da se stalno naseli u Dubrovniku, ali se sada, u novim uvjetima, predstavlja ne kao kužni liječnik, nego kao kirurg. Ističe da je spreman izvoditi trepanaciju, namještati slomljene i dislocirane kosti, otvarati apscese i liječiti druge bolesti kojima se kirurg obično bavio. Ako se kojom nesrećom, ne daj Bože – *che Dio per sua infinità misericordia et bontà ne guarda*, kuga ponovno pojavi, spreman je liječiti zaražene za bilo koju plaću koju mu vlasti odobre. Njegovu je molbu Senat prihvatio 11. siječnja 1528.¹²

Ivanu Medniću nije promaknula činjenica da bi unatoč njegovoj novostečenoj dobroj reputaciji teško bilo pronaći neko bolje, pogodnije zaposlenje. Vlasti su u šesnaestom stoljeću bile dobro obaviještene o ponudi i potražnji liječnika i kirurga u susjednoj Italiji pa su, uz stalno snižavanje plaća, zahtijevale od budućih zaposlenika da prihvate i cijeli niz novih dužnosti. Tako su morali posjećivati i liječiti bolesne u zatvorima, davati mišljenje prilikom sudskih istraga, koje su katkada bile praćene i torturama, te izvoditi obdukcije kako bi se službe-

⁹ DAD. *Acta Consilii Rogatorum*, sv. 38, f. 194v-195v.

¹⁰ DAD. *Acta Consilii Rogatorum*, sv. 24, f. 227.

¹¹ 200 perpera bilo je otprilike 100 mletačkih dukata.

¹² DAD. *Acta Consilii Rogatorum*, sv. 39, f. 17-17v; Jeremić, Risto i Jorjo Tadić. *Prilozi za istoriju zdravstvene kulture Dubrovnika*, Beograd: Centralni higijenski zavod, 1938-1940, sv. 2: 49-50.

Anđeo na zabatu crkve Navještenja Marijinog u Dubrovniku, autor Petar Andrijić.

no utvrdilo je li osoba umrla od kuge ili od kakve druge bolesti. Isto tako, trebali su prijavljivati ranjavanja u uličnim svađama, kao i slučajeve prostitucije i sodomije. Kandidati su se morali pomiriti s dodatnim dužnostima jer su u 16. stoljeću njihove plaće bile niže – što zbog većeg broja kandidata, što zbog nemoći liječnika u sprečavanju i liječenju kuge. Ivan Mednić je zbog toga taktički promišljeno postupio kada je pitanje godišnje plaće prepustio Senatu. Senatori su glasovali s 33 nasuprot šest glasova za primanje Ivana Mednića kao plaćenog kirurga s besplatnom rezidencijom i godišnjom plaćom od sto dukata. Zašto su mu senatori odobrili samo pola prijašnje plaće iako se čini da su bili za-

dovoljni njegovim uslugama? Bili su svjesni da u Dubrovniku u sljedećih nekoliko godina neće biti epidemije kuge većih razmjera pa da će njihov grad opet postati privlačan za mnoge kirurge. Postojao je još jedan važan razlog za veliku štednju. Za vrijeme kužne pošasti 1527. godine trgovina je paralizirana pa je stoga vladala nestašica novca. Istodobno su troškovi obrane grada od kuge i briga za oboljele i njihove obitelji neprestano rasli.

Kao plaćeni kirurg, Ivan Mednić morao je sve dubrovačke građane liječiti besplatno, ali je mogao slobodno i po nagodbi naplaćivati usluge strancima. Iz arhivskih izvora znamo da je 12. ožujka 1529. potpisan privatni ugovor s Mi-

hoćem Ivanovićem, u kojemu magistar Mednić obećava da će liječiti njegove sifilitične apscese za osam dukata, što je svakako bio kraljevski honorar za samo jednoga jedinog pacijenta.¹³ Za trajanja drugog ugovora, Mednić je imao visoke prihode, ako zbrojimo njegovu plaću od sto dukata, svotu od 36 dukata za njegove sinove, besplatno stanovanje te dodatne prihode od privatne prakse. To nas navodi na zaključak da se magistar Ivan Mednić sasvim dobro snašao u renesansnom Dubrovniku, unatoč njegovu „plesu sa smrću“ 1527. godine, u ulozi kužnog liječnika kada je život ionako bio kratak i brutalan.

¹³ DAD. *Diversa notariae*, sv. 101, f. 34

*U POVODU 150. GODIŠNJICE ROĐENJA
SV. LEOPOLDA BOGDANA MANDIĆA*

ZAGOVORNIK KRŠĆANSKOG JEDINSTVA

Kuća svetog Leopolda

Nedavno smo bili svjedoci velikog prijateljskog susreta pape Franje i moskovskog, sveruskog patrijarha Kirilla, susreta koji ulijeva nadu u obnovu jedinstva svih kršćana na našem planetu.

**Priredili: Josip Usmiani i
Tripo Schubert**

Prije 150 godina, 12. svibnja 1866. u Boki kotorskoj, u Herceg Novom, rodio se Bogdan Ivan Mandić, veliki zagovornik kršćanskog jedinstva.

U kapucinski red stupio je 1884. godine, a za svećenika je zaređen u Veneciji 1890. Kratko je djelovao u Zadru, Kopru i Rijeci, a zatim 40 godina u Padovi. Povjerena mu je služba ispovjednika u venecijanskoj pokrajini, a zatim u Padovi u samostanu sv. Križa. Umro je 30. srpnja 1942. godine. Neposredno prije smrti oporučno se izrazio: „Neka moje jadne kosti odnesu među moj narod za dobro njegovih duša“, misleći na stanovnike Boke.

U Padovi, drevnome katoličkom svetištu, mnogobrojni kršćani hodočaste sv. Anti Padovanskom, ali i grobu sv. Leopolda Mandića.

Već za života Leopold Mandić stekao je glas svetosti. Pred skromnom samostanskom sobicom u kojoj je i po deset i više sati boravio, strpljivo su čekali na ispovijed i siromasi i bogataši, tražeći utjehu i riječ ohrabrenja za svoje životne probleme.

Njegova sobica u kojoj je živio i ispovijedao ostala je netaknuta prilikom bombardiranja kapucinskog samostana 1944. godine i to se smatra čudom.

Blaženim ga je proglasio papa Pavao VI. dana 2. svibnja 1976., a svetim 16. listopada 1983. papa Ivan Pavao II.

Nakon Nikole Tavelića, drugi svetac među Hrvatima je Bogdan Ivan Mandić, na kojega svi Bokelji mogu biti ponosni kao zagovornika ekumenizma.

Slaveći njegovo djelo i svetost prigodom 150 godina od njegova rođenja, građani Herceg Novog, ali i svi Bokelji, tu godišnjicu mogli bi i trebali svečano i prigodno obilježi-

Sveti Leopold

ti. Takvog velikana kao što je sv. Leopold Mandić iznjedrila je Boka kotorska. Još jedan u plejadi naših velikana pjesnik Viktor Vida o Boki piše:

„Na krajnjem jugu Dalmacije stvara more, prodirući duboko u kopno, veličanstveni zaljev, niz draga, uvala i zatona, koji se kao golema lepeza svih mo-

gućih preljeva kupaju u svjetlosti i modrini. Ja vjerujem slaviteljima sjevernih fjordova kada tvrde da su prirodne ljepote Skandinavije jedinstvene, ali ništa ne može pokolebati mnoga uvjerenja da je Boka kotorska ostvarenje božanske priče, koja se tu više nego i u jednom kraju svijeta dotakla

**HRVATSKO GRAĐANSKO DRUŠTVO
CRNE GORE - KOTOR**

OPŠTINA HERCEG NOVI
KABINETU PREDSEDNIKA OPŠTINE
SEKRETARIJATU ZA DRUŠTVENE DJELATNOSTI

Ur. Br. 435/12
Herceg Novi, 15.11.2012.

Predmet: ZAHTJEV ZA POSTAVLJANJE SPOMEN OBILJEŽJA

Poštovani,

Molimo Vas da u program postavljanja spomen-obilježja za 2013. godinu uvrstite postavljanje spomen ploče sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću, na rodnoj kući na Skveru u ulici Stepenište 28 oktobra br 17, u Herceg Novom.

Na spomen ploči, po našem mišljenju, bi trebalo da stoji:

"U ovoj kući se 12. 05. 1866.godine rodio svetac katoličke crkve Sveti Leopold Bogdan Mandić Ploču postavlja grad Herceg Novi"

Tekst na spomen ploči bi trebao biti ispisan latiničnim pismom. Ukoliko smatrate da treba napisati i ćirilicom, uradite, a također i na talijanskom jeziku.

Herceg Novi je od uvijek bio poznat po međuvjerskoj toleranciji i poštovanju različitosti. Ovim činom bi se učinio korak ka očvršćivanju povjerenja građana druge vjeroispovijesti u opštnu strukturu vlasti. Sveti Leopold Mandić je svetac poznat po svom zalaganju za ujedinjenje hrišćana. U povijesti katoličke crkve zabilježeno je da jedan od najkraćih perioda od smrti do proglašenja za sveca jest upravo njegova Beatifikacija i Kanonizacija.

Uvijek je čeznuo da kao svećenik djeluje u svojoj domovini. Govorio je: „Moje stee je uvijek s onu stranu mora!“ i „Ja živim za svoj narod. Molite Blaženu Gospu da mi isproni milost, da kada ispunim svoje poslanje u Padovi, mogu ponijeti svoje bijedne kosti među svoj narod za dobro njihovih duša“.

Zahvaljujemo se na razumijevanju.

U nadi prihvatanja ove naše inicijative, srdačno Vas pozdravljamo.

HGD Crne Gore
Podružnica Herceg Novi
Tajnica Sanja Crnić

Adresa: 85330 Kotor, Brijuni 11, Herceg Novi, Crna Gora
E-pošta: hgd@hgd.org.me
Telefon: +382 91 470 470

REGIONALNI ZAVOD ZA ZAŠTITU SPOMENIKA KULTURE
K O T O R

Palata Drago, Stari grad 335, 85330 Kotor, Tel: (082) 325 833; 302 572
Fax: (082) 325 833
e-mail: spomenici@cg.yu

Naš znak: 35/2005-2
Vaš znak:
Datum: 07.03.2005.g.

Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture Kotor, postupajući po zahtjevu Opštine Herceg Novi, Sekretarijata za društvene djelatnosti, u postupku izdavanja uslova za postavljanje spomen ploče Leopoldu Mandiću, na kući u ulici Stepenište 28. oktobra u Herceg Novom, a na osnovu čl.83. st.1. tač.12. Zakona o zaštiti spomenika kulture ("Sl.list RCG" br. 47/91), izdaje:

KONZERVATORSKE USLOVE

za postavljanje spomen ploče Leopoldu (Bogdanu) Mandiću, na rodnoj kući u ulici Stepenište 28. oktobra u Herceg Novom

1. Spomen ploču izvesti od kamena svijetlo oker boje, dimenzije max 50x70cm;
2. Kamena ploča u završnoj obradi može biti polirana ali ne do visokog sjaja;
3. Poziciju ploče na zgradi planirati na fasadi prema moru sa desne strane centralnog ulaznog portala.

Obrazloženje

Sekretarijat za društvene djelatnosti Opštine Herceg Novi, obratio se zahtjevom u vezi postavljanja spomen ploče Leopoldu (Bogdanu) Mandiću, na rodnoj kući u ulici Stepenište 28. oktobra u Herceg Novom.

Rodna kuća Leopolda Mandića se nalazi u zaštićenom Zapadnom podgrađu Herceg Novog, te je stoga Zavod utvrdio uslove za postavljanje predmetne ploče, a što je sve bliže određeno u izreci.

Shodno izloženom riječeno je kao u izreci.

PRAVNA POUKA: Protiv ovih uslova dozvoljena je žalba Ministarstvu kulture i medija u Podgorici, u roku od 15 dana od dana prijema istih, a podnosi se preko ovog Zavoda.

Direktor,
Ružica Ivanović

Dna: Masturo

zemlje i ostavila na tome moru i u tom kamenju svoj vječni trag.“

A što se radi u Herceg Novom, rodnom gradu sv. Leopolda Bogdana Mandića, na postavljanju spomen-obilježja ovome katoličkom velikanu?

Grob u franjevačkoj crkvi u Padovi, danas poznatoj kao svetište svetog Leopolda, posjeti godišnje nekoliko milijuna hodočasnika. Na njegovu grobu u Padovi piše: „Leopold Bogdan Mandić, svetac iz Herceg Novog koji je osvojio svijet.“ U ovome gradu rođen je sveti čovjek kome se milijuni klanjaju, a „sveti“ općinski oci godinama se mijenjaju, potiskujući tu historijsku i kulturnu odrednicu, ne uviđajući ni šansu za iznimnu ponudu vjerskog turizma. Dobročinstva, iscjeliteljstva, život sv. Leopolda Bogdana

Mandića, protkan zalaganjem za ujedinjenje istočne i zapadne crkve, odanost rodnom kraju, nesporni su. Samo jedan detalj puno govori. Za vrijeme Prvoga svjetskog rata Vlada Italije naredila je da svi državljani Austro-Ugarske koji žive u pograničnom dijelu Italije prihvate talijansko državljanstvo. Sveti Leopold odbio je uzeti talijansko državljanstvo uz obrazloženje: „Kao i moji preci Bokelji, ja ću ostati građanin svijeta.“

Na inicijativu konzervatora i restauratora Gorana Skrobnovića pokrenuta je procedura početkom 2005. godine za postavljanje spomen-obilježja sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću na njegovoj rodnoj kući. Na postamentu trebalo bi pisati na našem i talijanskom jeziku:

„Sveti otac Leopold hercegnovski.“

Regionalni zavod za zaštitu spomenika kulture u Kotoru izdaje 7. 5. 2005. godine konzervatorske uvjete za postavljanje spomen-ploče sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću na rodnoj kući u Ulici stepenište 28. listopada u Herceg Novom.

Međutim, u staroj vlasti godinama nije bilo konsenzusa oko realizacije te inicijative.

Da bi pokrenuli realizaciju ove inicijative, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore, preko svoje Podružnice u Herceg Novom, obraća se dana 15. studenoga 2012. godine pismenim putem predsjedniku Općine Dejanu Mandiću i Sekretarijatu za društvene djelatnosti i lokalnu samoupravu sa zahtjevom za postavljanje spomen-ploče sv. Leopoldu i daje prijedlog da na njoj piše

latiničnim pismom na našem i talijanskom jeziku:

„U ovoj kući se 12. maja 1866. godine rodio svetac katoličke crkve sveti Leopold Bogdan Mandić. Ploču postavlja grad Herceg Novi.“

Nakon toga Skupština Općine Herceg Novi 20. rujna 2013. godine konačno je donijela program podizanja spomen-obilježja na području Općine Herceg Novi. U sklopu tog programa trebalo je postaviti i ovu spomen-ploču. Program je dostavljen Ministarstvu kulture Crne Gore, koje je dalo suglasnost 3. rujna iste godine.

Jedini problem za početak radova bio je da stanari žute kuće na Škveru, u kojoj je rođen svetac, formiraju Skupštinu i daju suglasnost za postavljanje spomen-ploče. Skupština je formirana i dana je pismena suglasnost Sekretarijatu za društvene djelatnosti i lokalnu samoupravu, koji je uputio Ministarstvu kulture Crne Gore nacrt odluke o postavljanju spomen-obilježja sv. Leopoldu. Zahtjev je procesuiran i očekuje se uskoro odgovor. Nakon dobivanja suglasnosti Ministarstva, tu odluku

treba usvojiti i Skupština Općine Herceg Novi nakon čega, napokon, može krenuti postavljanje spomen-obilježja. U povodu 150. godišnjice rođenja sv. Leopolda Bogdana Mandića odredbom Svetog Oca Franje njegovi posmrtni ostaci

bili su izloženi u Rimu od 3. do 11. veljače ove godine, a Kotorska biskupija organizirat će od 14. do 15. travnja hodočašće u povodu privremenog izlaganja neraspadnutog tijela sv. Leopolda Mandića u Zagrebu.

Hodočašće

Sv. Leopoldu Mandiću u Zagreb

14. - 16. 04. 2016.

Hodočašće vjernika Kotorske biskupije prigodom privremenog izlaganja tijela Sv. Leopolda Mandića u Zagrebu

Program:

Molitva i misa pred tijelom sv. Leopolda u Kapucinskoj crkvi u Dubravi
Posjet Zagrebačkoj katedrali i svetištu Gospe od Kamenitih Vrata
Razgledanje nekih znamenitosti grada Zagreba
Noćenje u dvorcu-samostanu u Lužnici
Posjeta i molitveni program u Svetištu Majke Božje Bistričke

Polazak: četvrtak, 14. 04. u večernjim satima.

Povratak: subota, 16. 04.

Cijena: 45 € po osobi. Broj mjesta ograničen.

U cijenu je uračunat prijevoz i polupansion (noćenje, večera i doručak).

Prijave i dodatne informacije:

Ljerka Sindik, mob. 069 604 074

Duhovni voditelj: Don Robert Tonsati

*U POVODU IZLOŽBE DOKUMENTACIJE O PROVEDENIM
KONZERVATORSKIM MJERAMA NA LIKOVNIM DJELIMA
KONZERVATORA ŽIVKA RADOVIĆA*

Ljubav – jedini potpis konzervatora na djelima koje radi

Konzervator je istodobno i naučnik i istraživač, umjetnik i zanatlija, ali često i poslanik i sudac. Pri svemu tome on je i onaj čiji rad ostaje u sjeni djela jer on je u službi autora, onoga čije djelo popravlja.

Piše:
Jasminka Grgurević

Živko Radović pripada plejadi crnogorskih konzervatora koji su formirani na Kulturološkom fakultetu na Cetinju. Zato njega osobno i njegov rad treba promatrati u kontekstu ovog fakulteta, kao prvoga diplomiranog studenta Odsjeka za stafelajno slikarstvo, zidno slikarstvo i mozaike, kao i u kontekstu pomaka koji je ovaj fakultet napravio u konzervatorskoj djelatnosti u Crnoj Gori, formirajući buduće konzervatore i učeći ih da konzervirati znači istodobno dokumentirati, istražiti, restaurirati, prezentirati, popularizirati, čuvajući pritom utvrđene vrijednosti samog djela. Zatim, njegov rad treba promatrati u sklopu konzervatorske djelatnosti u Crnoj Gori, u razdoblju posljednjeg desetljeća 20. i prvog desetljeća 21. stoljeća, u vremenu tranzicije same države na jednoj strani i ekspanzije vjere, obnove hramova te velikih, često nerazumnih i neprihvatljivih zahtjeva vlasnika i vjernika na drugoj strani, i usporedno, njegov rad treba promatrati u kontekstu etičkog kodeksa konzervatorske struke koji obvezuje svakog djelatnika na ovom polju bez obzira na zahtjeve i pritiske pred kojima se nalazi.

Biti istodobno u ovim već zadanim ulogama i baviti se zaštitom kulturnih dobara bio je odgovoran, zahtjevan i, reći ću, težak posao. Jer konzervator je onaj koji štiti djelo od daljnje degradacije, fiksira i čisti bojeni sloj, konsolidira drvenu osnovu, injektira raslojene maltere, ojačava oslabljeno platno, ali on je i onaj koji često mora svojom sigurnošću i odlučnošću reagirati u pravom trenutku, pridobiti vlasnika i uvjeriti ga da donese odluku u korist samog djela.

Konzervator je istodobno i naučnik i istraživač, umjetnik i zanatlija, ali često i poslanik i sudac. Pri svemu tome on je i onaj čiji rad ostaje u sjeni djela jer on je u službi autora, onoga čije djelo popravlja. Onaj koji nema izbora jer istodobno stoji iznad djela popravljajući ga i ispred djela braneci ga i čuvajući njegove vrijednosti. Pri svemu tome konzervator se nalazi iznad i ispred djela, stalno mora biti svjestan da je riječ o općem dobru, naslijeđu za budućnost. Sve navedeno istodobno je bio Živko Radović, kao konzervator u službi zaštite kulturnih dobara na ovim prostorima tijekom proteklih trideset godina.

U njegovim rukama nalazile su se ikone s ikonostasa manastira Morače, crkve sv. Nikole u Bijelom Polju, Đurđevih stupova kraj Berana, crkve sv. Đorđa u Podgorici, ikone iz riznice manastira Ostrog, ikone iz riznice Spomen-doma u Reževićima, ikone iz crkve sv. Dimitrija u Kolašinu i ikone i slike iz mnogih drugih crnogorskih crkava, od Žabljaka

preko Kolašina, Mojkovca do Budve, Kotora i Herceg Novog, naslikane u razdoblju od 16. do 20. stoljeća.

Istodobno, tijekom proteklih godina Živko Radović radio je zidne slike u manastirima Đurđevi stupovi kraj Berana, Morači, Duljevu, Ostrogu, Podmajinama, Sv. Trojici kraj Pljevalja, crkvama u Petrovićima, Velimlju, Dragovoljčićima, crkvi sv. Đorđa u Podgorici, fragmente zidnih slika crkve sv. Arhangela Mihaila na Prevlaci kraj Tivta, istražujući njihovo stanje i štiteći ih.

Uspješno je radio konzervaciju i restauraciju starog namještaja, drvoreza, pozlatu.

Ovom prilikom želim istaknuti Živkov rad u crkvi sv. Đorđa u selu Glavati u Donjem Grblju. Crkvu sv. Đorđa u selu Glavati obnovio je vladika Mitrofan Ban, koji potječe iz ovog sela i čiji su roditelji pokopani na crkvenom groblju. Mitrofan Ban zabilježio je u svojim memoarima da je kod braće Đinovski u Podgorici naručio ikonostas za crkvu. Ikonostas je tijekom vremena

Gospa – ulje na platnu: prije, u toku i nakon konzervatorskih radova (2008)

pretrpio velika oštećenja i bio je u jako lošem stanju kada ga je Živko preuzeo. Živko je konsolidirao sačuvane originalne dijelove ikonostasa i ugradio ih u novu konstrukciju, a zatim je na osnovi detaljnih analiza rekonstruirao ikonostas kao cjelinu. Ovo je bio jako složen zahvat kako u tehničko-tehnološkom, tako i u zanatskom smislu. Ikone za ikonostas oslikala je Slavica Radović, u skladu sa sačuvanim dijelovima originalnih ikona, poštujući likovni izraz braće Đinovski, čime je ikonostas zaokružen kao cjelina i predstavlja, po mome mišljenju, dobar primjer temeljnih

konzervatorskih istraživanja, provedenih s ciljem analize i zaštite originalnih dijelova ikonostasa, rekonstrukcije cjeline i valorizacije izvornih vrijednosti ikonostasa. Ovaj posao je publiciran, čime je sam zahvat populariziran, a time su popularizirane i memorijalne vrijednosti cjeline, crkve sv. Đorđa u selu Glavati zajedno s crkvenim grobljem.

Živko Radović organizirao je 2007. godine u Podgorici prvu zajedničku izložbu dokumentacije o provedenim konzervatorskim mjerama nas crnogorskih konzervatora.

Dokumentacija o provedenim konzervatorskim mjerama

na kulturnim dobrima, u skladu sa suvremenim principima zaštite, ima zaštitu kao i samo kulturno dobro. Stoga je i aktualna izložba koju je priredio Živko Radović značajna u kontekstu crnogorskih prilika.

Na kraju želim napomenuti da uz potrebu poznavanja znanstveno-istraživačkog postupka, primjene principa interdisciplinarnosti, poznavanja tehnika, tehnologija i zanata, uz strpljenje, pažnju i preciznost, volju i upornost, ova odgovorna profesija ne može se valjano raditi bez ljubavi. A ljubav je i jedini potpis koji konzervator ostavlja na djelima koje radi.

*U LISTOPADU 2016. GODINE NAVRŠAVA SE 449 GODINA
OD BITKE KOD LEPANTA*

Ispraviti povijesnu nepravdu

Table, Lepant

Hrvatsko građansko društvo Crne Gore i Pomorski muzej Crne Gore - Kotor, pokrenuli inicijativu za postavljanje spomen-obilježja u grčkome gradu Nafpaktosu (Lepantu)

**Priredio:
Tripo Schubert**

U Bitki kod Lepanta 7. listopada 1571. godine flota „Svete lige“ izvojevala je povijesnu pobjedu protiv flote Otomanskog carstva. U sastavu flote „Svete lige“ bila je i kotorska galija „San Trifone di Cattaro“, na kojoj je zapovjednik bio kotorski plemić Jeronim Bizanti. Na žalost, svi mornari zajedno sa zapovjednikom su izginuli, kao i sedam peraških gonfalonijera, braneći ratnu zastavu na brodu glavnog zapovjednika – admirala Mletačke mornarice.

Od 15.000 poginulih na strani Svete lige, najmanje 3.000, odnosno svaki peti poginuli bio je pomorac iz Dalmacije, Istre i Boke kotorske.

U znak zahvalnosti i spomena na tu najveću bitku na Mediteranu, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore - Kotor postavilo je 2007. godine spomen-ploču na palači Bizanti u staroj gradskoj jezgri Kotora.

Obljetnica ovoga povijesnog događaja obilježava se svake godine u gradu Nafpaktos (Lepantu), gradiću na izlazu Korinskoga kanala prema Patri, najvećoj grčkoj luci, okupljanjem predstavnika europskih država iz kojih su potjecali pomorci sudionici Lepantske bitke. U ovome grčkom gradu postavljena su spomen-obilježja za poginule iz Španjolske, Italije, Hrvatske i

grada Regenzburga- Austrije, osim iz Boke kotorske - Crne Gore.

U želji da se ispravi povijesna nepravda prema našim mornarima - junacima Bitke kod Lepanta, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore s Pomorskim muzejom Crne Gore iz Kotora pokrenulo je

inicijativu za postavljanje spomen-obilježja u gradu Nafpaktosu. Inicijativa je adresirana na Ministarstvo kulture, Ministarstvo vanjskih poslova i na Vladu Crne Gore.

Očekuje se od nadležnih da poduzmu sve potrebne radnje kako bi došlo do realizacije ove inicijative.

„Bitka kod Lepanta“, Paolo Veronese, druga polovica 16. stoljeća

ROKO A. STJEPČEVIĆ

Priredio:
Joško Katelan

U ovom broju, uvaženi čitatelji, predstavljamo vam Roka A. Stjepčevića iz Tivta. Ovako nam je kazao o sebi: „Rođen sam u Kotoru 23. 05. 1962. godine. Po zanimanju sam strojarški tehničar. Radio sam u mornaričko-tehničko remontnom zavodu „Sava Kovačević“, čuvenom „Arsenalu“, sve do njegovog gašenja. Bio sam radno angažiran i u Libiji. Trenutno sam zaposlen u „Porto Montenegro“, dakle ponovo na istom komadiću obale Bokokotorskog zaljeva.

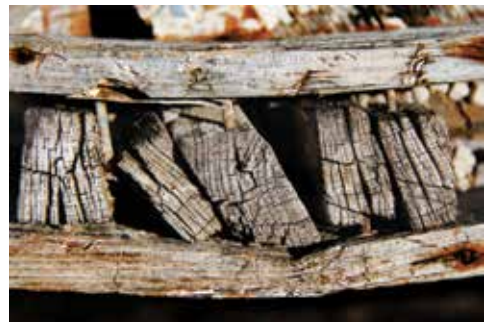
Za fotografiju je najvažnije oko i ono što se uoči. Fotoaparat je tu da to uz poštovanje određenih parametara zabilježi

Prva znanja o fotografiji stekao sam završetkom kursa za foto i kino amatere u Foto kino i video klubu „Mladost“ Donja Lastva, 1976. godine. Instruktori su bili Anđelko Stjepčević, Kiko Tomičić i Anton Marković. Prvi fotoaparat kojim sam radio bila je čehoslovačka boks kamera „Flexaret“ sa rol filmom 6x6 cm.

U početku učestvujem na izložbama fotografija na smotrama mladih tehničara širom Jugoslavije. Preseljenjem u nove prostorije FKVK „Mladost“ počinjem se aktivnije baviti izlagačkom fotografijom i amaterskim filmom. Učestvovao sam na mnogim kolektivnim izložbama fotografija u organizaciji Foto saveza Jugoslavije u Tivtu, Priboju, Ti-togradu, Zagrebu, Beogradu, Čačku, Sarajevu, Herceg Novom, Nikšiću itd. Prošle godine u okviru lastovskih fešti imao sam prvu samostalnu izložbu fotografija u Gornjoj Lastvi u domu kulture „Ilija Marković“. Osvojio sam nekoliko nagrada na republičkim izložbama fotografije i treću nagradu na

10. Festivalu amaterskog filma (FAF) u CG, u Tivtu 1986. godine. U FKVK „Mladost“ obavljam dužnost tajnika“.

Na pitanje o tome što za njega znači fotografija i fotografiranje kaže ovako: „Za fotografiju me vezala ona neizvjesnost kada sam film razvijao u foto laboratoriju i kad se od njega preko negativna dolazilo do fotografije. U samom početku, snimajući Flexaretom, na filmu koji je imao dvanaest snimaka, a kasnije Praktikom sa kojom se moglo 36 snimaka napraviti. Danas je mnogo lakše jer se ono snimljeno odmah vidi i donekle se može popraviti tj. ponovo snimiti. Danas često prvo neki detalj „snimim“ u glavi, pa tek kasnije fotografiram. Neki i po više puta, u zavisnosti od sunca, sjene i sl. Za fotografiju je najvažnije oko i ono što se uoči. Fotoaparat je tu da to uz poštovanje određenih parametara (kadar, blenda, ekspozicija) zabilježi. Ranije, sa filmom, ta draž je bila u onome kada iz montaže izađe film onakav kakav sam prethodno zamislio“.

Nedavno je neko izrekao rečenicu: „Digitalno je deplasirano. Analogno je budućnost!“ Još prije samo 10 godina, tek je poneki „poweruser“ imao digitalni fotoaparatus, a ostali su još uvijek škljocali svojim 35-milimetarskim spravama, što profesionalnim, što idiotima. Zatim je sve više takozvanih prosječnih korisnika prešlo na digitaliju, a profesionalci su tvrdoglavo još uvijek hvalili svoje analogne zvijeri. No nije trebalo proći dugo dok i oni nisu shvatili da im je digitalija puno bolja i fleksibilnija.

No čemu onda ona rečenica? Riječ bolja u ovom je kontekstu vrlo relativan pojam. Ako govorimo o reporterskoj fotografiji, naravno da će korisnik biti puno zahvalniji stroju koji mu može dati nekoliko stotina visoko kvalitetnih uradaka, koje istog trenu može provjeriti na zaslonu. No, ne vole svi hiperprodukciju - još uvijek pristojan broj profesionalaca (umjetnika), a pogotovo amatera, fotografira na filmu.

Jedina razlika između analogne i digitalne fotografije je u vrsti zapisa. Dok se na digitalnom fotoaparatusu slika bilježi pamćenjem podataka

u digitalnom obliku pomoću eksponiranja digitalnog senzora, u analognoj fotografiji to se radi eksponiranjem filma - kemijskom reakcijom sa svjetlom nastaje zapis koji se naknadno, uz uporabu raznih kemikalija, razvija. Jedna od velikih zabluda nastala popularizacijom digitalnog medija je i ona oko obrade fotografije. Većina ljudi misli da je obrada fotografija nastala s pojavom digitalne fotografije i Photoshopa. No Photoshop 1.0 izašao je 1990, prvi komercijalno dostupan digitalni fotoaparatus izbacio je Sony 1980, a prva obrada fotografije izvedena je još daleke 1860. godine.

Stari majstori imali su posebne tehnike kojima su obrađivali fotografije, uglavnom još u procesu razvijanja ili čak tijekom fotografiranja. Neke od tih metoda su bile dupla ekspozicija, rezanje i spajanje

dijelova fotografija, pa čak i uporaba boje i tinte. Tako su zapravo termini poput 'masking', 'dodging', 'burning', 'fading' i 'cutting' nastali još davno prije prve verzije Photoshopa, koji bismo danas mogli nazvati digitalnom tamnom komorom.

No, ipak, iako je danas većina profesionalaca prešla na potpuno digitalan način rada, analogna fotografija definitivno ima svoje čari. Budući da role filma uglavnom imaju 30-ak snimaka, svaki ćete kadar morati pomno isplanirati. Takav način rada uči vas da razmišljate dok fotografirate, a nakon razvijanja svoje ćete radove puno više cijiniti.

(Dijelom preuzeto sa: [http://planb.tportal.hr/teme/68472/Analogna-fotografija.html#.VuRk4CKZHkU](http://planb.tportal.hr teme/68472/Analogna-fotografija.html#.VuRk4CKZHkU))

KRALJEVSKI DOČEK

Britanski prinčevski par posjetio je u sklopu balkanske turneje Hrvatsku. Princ od Walesa i vojvotkinja od Cornwalla bogat i sadržajan program tijekom boravka u Hrvatskoj započeli su na Pantovčaku susretom sa svojim domaćinima, predsjednicom Kolindom Grabar-Kitarović i njezinim suprugom Jakovom.

Nakon intoniranja himni i pregleda počasne hrvatske postrojbe, princ Charles i njegova supruga Camilla fotografirali su se sa svojim hrvatskim domaćinima u auli Ureda predsjednice i zatim se uputili na razgovore. Na samom početku sastanka rečeno je da bi novi britanski veleposlanik mogao stići u Hrvatsku u srpnju. Veliku Britaniju sada u Zagrebu predstavlja otpravnik poslova Ian Cliff.

Budući da britanski prijestolonasljednik i njegova supruga nisu politički predstavnici Ujedinjenog Kraljevstva, teme razgovora na Pantovčaku nisu bila aktualna politička pitanja, već ona koja su u fokusu njihova interesa.

Princ već godinama podupire međuvjerski dijalog i veće razumijevanje među vjerama, zalaže se za obrazovanje mladih, održivi razvoj i očuvanje prirodnog okoliša te odgovorno poslovanje. Vojvotkinja ulaže napore u podizanju svijesti o seksualnom nasilju i podupire žrtve silovanja, zalaže se za što veću pismenost, a vodi i kampanje za borbu protiv osteoporoze. Oboje podupiru lokalnu proizvodnju hrane i zalažu se za zdravu prehranu. Charles je pokrovitelj ili predsjednik ukupno 420 humanitarnih organizacija i zaklada, a vojvotkinja devedesetak.

Princ Charles i vojvotkinja Camilla, nakon svečanog dočeka na Pantovčaku i razgovora s predsjednicom Kolindom Grabar-Kitarović, uputili su se na Gornji grad. Hrvatski premijer Tihomir Orešković sa suprugom razgovarao je s princom od Walesa i vojvotkinjom od Cornwalla, nakon čega je prinčevski par u dvorištu Banskih dvora poslušao predavanje o obnovi te zgrade nakon raketiranja u Domovinskom ratu 1991.

Gradonačelnik Zagreba Milan Bandić uručio je Charlesu i Camilli kišobrane, crni i crveni, te buket ruža vojvotkinji.

Princ Charles i vojvotkinja Camilla iz Vlade su krenuli u Hrvatsko narodno kazalište gdje će nazočiti priredbi u povodu obilježanja 400. godišnjice smrti Williama Shakespearea.

Posjet prinčevskog para završena je svečanom večerom upriličenom na Pantovčaku.

Izvor: Net.hr

Britanski prinčevski par u posjetu Crnoj Gori

Princ Charles u Kotoru 1978., foto D. Davidović

Britanski prinčevski par, princ Charles i vojvotkinja Camilla, posjetili su Crnu Goru 18. ožujka u sklopu balkanske turneje tijekom koje su obišli Hrvatsku, Srbiju i Kosovo. Posjet članova kraljevske porodice nije politički, već protokolarni i prijateljski, priopćeno je iz Veleposlanstva Velike Britanije u Podgorici.

Princ od Walesa i vojvotkinja od Cornwalla posjet su započeli na Cetinju, gdje ih je dočekaio predsjednik države Filip Vujanović sa suprugom. Crnogorska prijestolnica na taj način se barem nakratko vratila u prošla vremena kada su njezinim pločnicima koračali kraljevi i prinčevi, a gradić podno Lovćena bio metropola. Članovi britanske kraljevske porodice na Cetinju su se upoznali s crnogorskom tradicijom i kulturom, obišavši neke od najpoznatijih kršćanskih relikvija, a bili su i na festivalu hrane i pića gdje su imali priliku probati tradicionalne crnogorske proizvode.

Posjet Crnoj Gori britanski prinčevski par nastavio je susretima u Podgorici, gdje se princ Charles odvojeno sastao s predsjednicima Skupštine i Vlade, Rankom Krivokapićem i Milom Đukanovićem.

Đukanović je zahvalio princu što je posjetio našu zemlju u godini kada obilježavamo prvo desetljeće obnove nezavisnosti, a također i uspostavljanja diplomatskih odnosa između Crne Gore i Velike Britanije.

- Premijer je istaknuo dinamičan ekonomski i de-

mokratski razvoj Crne Gore i njezin napredak ka NATO-u i EU, kao i zadovoljstvo što je naša zemlja prepoznata kao pouzdan partner u učvršćivanju i promociji europskih i euroatlantskih vrijednosti u regiji. Istodobno je zahvalio na ukupnoj bilateralnoj potpori Velike Britanije i odličnoj suradnji u različitim područjima, prije svega kada je riječ o vladavini prava i reformama vojske i obrane, i konstatirao da je Vlada snažno posvećena razvoju ekonomskih odnosa i stvaranju što povoljnijih uvjeta za privlačenje britanskih turista i investitora - priopćeno je iz Vlade.

Princ je izrazio zadovoljstvo što nakon mnogo godina ponovno boravi u Crnoj Gori i odao priznanje

za njezin dosadašnji razvoj i učvršćivanje mira i stabilnosti. Ovo je njegov drugi posjet regiji jer je kao 29-godišnjak tu prvi put bio 1978. godine, na poziv tadašnjeg predsjednika SFRJ Josipa Broza Tita.

Predsjednik Skupštine Crne Gore, Ranko Krivokapić, istaknuo je da je posjet princa Charlesa dodatan poticaj za unapređenje već dobrih bilateralnih odnosa između Crne Gore i Ujedinjenog Kraljevstva.

Krivokapić je informirao princa o političkoj situaciji u zemlji, a posebno o predstojećim parlamentarnim izborima.

Sugovornici su se, kako je priopćeno iz Krivokapićevog kabineta, suglasili da je važno da postoji jak i funkcionalan parlament.

Princ od Walesa će predstaviti opremu koja je donacija britanske vlade Carini Crne Gore, dok je vojvotkinja od Cornwalla posjetila sjedište UNICEF-a u Podgorici.

Britanski prinčevski par posjet je završio svečanim prijemom u njihovu čast.

Tivat: Izložba ukrasih uskrasnih jaja, degustacija kolača, lozove rakije, likera

Veliki broj posjetilaca iz Tivta i Boke okupio se u nedjelju poslijepodne u Gornjoj Lastvi pokraj Tivta na novoj manifestaciji nazvanoj "U susret proljeću i Uskrsu", koju je priredilo Kulturno-zavičajno udruženje "Napredak".

U povodu Uskrsa, u prostorijama Doma kulture "Ilija Marković" u Gornjoj Lastvi 20. ožujka priređena je izložba ukrasih uskrasnih jaja koje je oslikala akademska slikarica Tanja Matković, a o zaboravljenim starim uskrsnim običajima u Boki prisutnima je nadahnuto govorio novinar i publicist Mašo Čekić.

Okupljene goste u ime domaćina pozdravila je i Marija Nikolić iz KZD "Napredak", a priređena je i degustacija tradicionalnih uskrasnih kolača – pince i orahnjače te domaće lozove rakije i likera od višnje, odnosno oraha.

Atmosfera je dodatno uljepšao koncert dua Ne-vile Klakor (violina) i Staše Radusinović (klavir) koje su interpretirale djela Beethovena, Bacha i Čajkovskoga.

Vijesti.me

„Šalta“ specijalitet star dva stoljeća

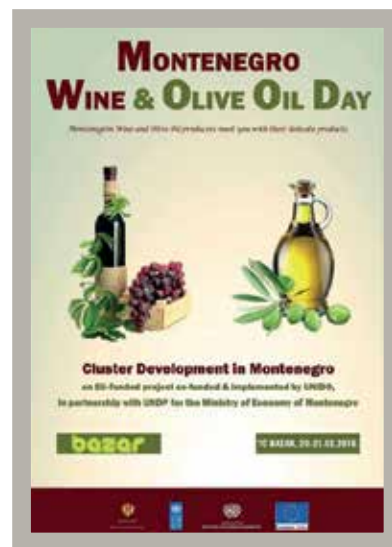
Barska maslina poznata je po svojoj kvaliteti, a o tome najbolje može posvjedočiti Božo Šaltić, član Hrvatskoga građanskog društva, koji se već 15 godina bavi maslinarstvom. Šaltić je jedini maslinar iz Crne Gore koji svoje proizvode izlaže u četiri zemlje u regiji. Njegovi proizvodi postali su vrlo cijenjeni i prepoznatljivi po kvaliteti, ne samo u Crnoj Gori, već i u okruženju. „Već 15 godina aktivno se bavim maslinarstvom, a masline su u mojoj porodici još od pradjedova. Moram istaknuti da je maslinarstvo zanimljiva grana poljoprivrede jer su maslina i maslinovo ulje i hrana i lijek. Vrlo je važna kako u prehrani tako i za održavanje ljudskog organizma“, objasnio je Šaltić. On je istaknuo da je „barska žutica“ vrsta koju on uzgaja, nadaleko poznata po kvaliteti. Šaltići posjeduju vrlo stara stabla koja daju maslinu od koje nastaje ulje iznimne kvalitete. Dokaz tome su i mnoga stara stabla koja daju maslinu od koje rade ulje vrlo visoke kvalitete. „Dokaz kvalitete mojih proizvoda su i priznanja koja sam dobio. U posljednjih godinu dana dobio sam neko-

liko međunarodnih priznanja za maslinu i maslinovo ulje, ali i za specijalitet koji proizvodimo, a to je 'specijalitet Šalta', koji se pravi po receptu starom više od 200 godina”, rekao je Šaltić i dodao da je najnovije priznanje dobio na manifestaciji „Najbolje iz Crne Gore“, održanoj u Delta Cityju za paštetu od crne masline.

Šaltić proizvodi i suhe smokve, kolač od maslinovog ulja, za koji kaže da je vrlo dobrog ukusa, ali i zelenu i crnu tučenu maslinu. On ističe da Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja ima pune ruke posla kada je maslinarstvo u pitanju.

„Nadam se da će biti novih zasada, ali i da će se očuvati stari, što je jako važno. Treba puno ulaganja da bi se došlo do visoke kvalitete. Kažem kvalitete jer mi ne možemo biti konkurentni s kvantitetom. Crna Gora nema dovoljno površine da bismo posadili veliki broj stabala i na taj način bili konkurentni”, objasnio je Šaltić. On je naveo primjer Turske, koja je u posljednjih nekoliko godina posadila više od 100 milijuna stabala masline. „Zamislite kad sva ta stabla rode. Koliko će maslina i ulje biti jeftino. To će Crnoj Gori, ali i državama u regiji stvoriti veliku konkurenciju s kojom se možemo izboriti samo ako budemo izlazili na tržište s proizvodima visoke kvalitete”, objasnio je Šaltić. On je istaknuo da se u Crnoj Gori može živjeti od poljoprivrede i poručio mladim proizvođačima da se ne plaše rada i da vole ono što rade. „Na prvome mjestu je ljubav, zatim rad, a plodova će sigurno biti”, zaključio je Šaltić.

Pobjeda

U Kotoru održan III. Kamelija kup

III. međunarodni proljetni Kamelija kup 2016. održan je 20. ožujka na bazenu "Nikša Bućin" u Kotoru, pod pokroviteljstvom gradonačelnika Kotora dr. Aleksandra Stjepčevića, koji je i službeno otvorio natjecanje.

Bilo je prijavljeno 208 sudionika, 2005. godišta i mlađi, iz sedam klubova:

Plivački klub "Leotar" – Trebinje,
Vaterpolo plivački klub "Jadran" – Herceg Novi,
Vaterpolo plivački klub "Budva" – Budva,
Plivački klub "Stari Grad" – Budva,
Vaterpolo akademija "Cattaro" – Kotor,
Vaterpolo plivački klub "KPK" – Korčula i
Vaterpolo klub "Primorac" – Kotor.

Nakon defilea natjecatelja uz glazbu Bokeljskog kola, gradonačelnik dr. Aleksandar Stjepčević dodijelio je medalje najhrabrijem natjecatelju Andriji Đuroviću, najhrabrijoj natjecateljici Petri Đurović,

kao i najmlađem sudioniku i sudionici, petogodišnjacima Damjanu Stevoviću iz kotorskog Primorca i Lidiji Bajčetić iz trebinjskog Leotara.

U natjecanju u 34 kategorije, ovisno o dobi, spolu i dužini staze te stilu plivanja, a na osnovi konačnog plasmana, prvo mjesto osvojila je ekipa hercegnovskog Jadrana s osvojenih 10 zlatnih, 7 srebrnih i 6 brončanih medalja.

Drugo mjesto pripalo je domaćinima, plivačima kotorskog Primorca, koji su osvojili 9 zlatnih, 7 srebrnih i 7 brončanih medalja.

Treće mjesto zauzela je ekipa KPK s Korčule, s 8 zlatnih, 8 srebrnih i 6 brončanih medalja.

Za najboljeg natjecatelja proglašen je Danilo Stupar (VKP Jadran – Herceg Novi) s osvojene 3 zlatne medalje, a najbolja natjecateljica je Ana Franić (KPK Korčula), koja je osvojila 4 zlatne medalje.

Organizatori natjecanja su: AK ASPIDA i VK Primorac Kotor.

Radio Dux

KOTORART 2016.: Petnaest godina od osnivanja i sjećanje na don Branka Sbutega

Međunarodni festival KotorArt objavio je prve detalje vezane uz ovogodišnje izdanje te manifestacije, koja se tijekom ljetnih mjeseci održava u Kotoru i drugim okolnim mjestima.

U priopćenju je navedeno da će program biti u znaku 15. godišnjice prvobitnoga KotorArta nastalog kao festivala umjetničke glazbe, koji su 2002. godine pokrenuli don Branko Sbutega i Ratimir Martinović, uz podsjećanje da je KotorArt s glazbenim programom trajao do 2009. godine i realizirao mnogobrojne značajne projekte.

“Današnji KotorArt, osnovan 2008. godine udruživanjem najznačajnijih kotorskih festivala u jedan, oslonio se upravo na ime, imidž i ugled postojećega glazbenog festivala, nazvanog u međuvremenu Don Brankovi dani muzike. Imajući u vidu da su Don Brankovi dani muzike okosnica i konstanta KotorArta, predstavnici segmenata festivala suglasili su se da je 2016. godine petnaesta godišnjica prvobitnog, ali i današnjeg KotorArta, kome su se od 2008. pridruživali kotorski festivali, od kojih su neki danas ugašeni ili opet djeluju kao samostalne cjeline. Dakle, ovogodišnje 15. izdanje festivala obilježiti će još dvije značajne godišnjice: deset godina od smrti istaknutog humanista, intelektualca i kulturnog djelatnika don Branka Sbutega, koji je bio i prvi počasni predsjednik KotorArta te desetljeće od obnove crnogorske nezavisnosti”, podsjećaju iz uprave festivala te daju pregled glavnih događaja.

KotorArt - Don Brankovi dani muzike u glavnome programu donijet će 16 koncerata, među kojima su nastupi simfonijskih, zbornskih i baletskih ansambala iz regije te afirmiranih komornih sastava i solista. Među njima je poznati ruski pijanist Nikolaj Luganski, koji će nastupiti 28. srpnja, dok će festival 16. kolovoza zatvoriti jedan od najvećih skladatelja današnjice Kšištof Penderecki. Program festivala, koji tradicionalno sadrži i praižvedbe, ponudit će čak tri svjetske premijere na KotorArtu. Festivalski orkestar KotorArta priredit će četiri koncerta, a tri nastupa održat će zvijezde pop i rock scene. Prateći program je najopsežniji u povijesti festivala: održat će se više od stotinu multidisciplinarnih događaja, osmišljenih s ciljem animiranja svih kotorskih pjaca različitim umjetničkim sadržajima.

“Od studenoga 2015. godine KotorArt u suradnji s Muzičkom školom ‘Vida Matjan’ kontinuirano re-

alizira Kotorsku koncertnu sezonu, koja podrazumijeva po četiri koncerta mjesečno od studenoga do lipnja, uz sudjelovanje umjetnika iz Crne Gore, regije i Europe, kao i besplatne radionice za učenike škole. Kotorska koncertna sezona dio je težnji da se KotorArt realizira tijekom cijele godine, uz sve bogatije i raznovrsnije glazbene događaje, čiji je vrhunac ljetni festival”, podsjećaju iz KotorArta.

KotorArt - Međunarodni festival klapa Perast, u skladu s nastojanjima da scena umjetničke glazbe u Kotoru kontinuirano živi, u 2016. godini u kojoj obilježava 15 godina postojanja također teži proširenju aktivnosti. Tako su u sklopu Koterske koncertne sezone, a u suradnji s KotorArt don Brankovim danima muzike i Muzičkom školom ‘Vida Matjan’, u povodu 8. ožujka u Kotoru i Tivtu održani koncerti crnogorskih klapa nazvani ‘Duša u kamenu’ i posvećeni Jakši Fiamengu. Dan nezavisnosti bit će obilježen promocijom festivalskih izdanja, a Dan Općine Kotor koncertom. Sam festival, umjesto uobičajenih tri dana krajem lipnja, održavat će se s najmanje sedam koncerata tijekom lipnja, srpnja i kolovoza. Novost su i kvalifikacijski koncerti koji će biti održani u Tivtu, Kotoru i Herceg Novom, dok će se finale natjecateljskog programa održavati u Perastu 29. i 30. srpnja. Izravno sudjelovanje u finalu, prema ovogodišnjim propozicijama, osigurale su najbolje klape s prošlogodišnjeg festivala, među kojima su međunarodno i regionalno višestruko nagrađivane Neverinke, Čakulone, Sagena, Bunari, Kaše, Sebenico, Signum, Incanto, Alate... Festival će obilježiti i nastavak izdavačke djelatnosti iz područja očuvanja kulturne baštine te stručni seminari namijenjeni crnogorskim klapama. U kolovozu će se u povodu zatvaranja festivala održati koncerti “Poklon gradu”, koji će biti održani u Kotoru i Perastu.

KotorArt - Pjaca od filozofa, nakon vrlo uspješnoga prošlogodišnjeg izdanja posvećenog ljubavi, ove godine okreće se promišljanju tehnološkog razvoja i neurototalitarizama. Najveće tehnološke kompanije današnjice, od Googlea do Applea, prije svega ulažu u razvoj umjetne inteligencije, virtualne realnosti i besmrtnosti. Suvremeni život potpuno je nezamisliv bez mobilnih telefona, Interneta i društvenih mreža - naši su neuroni prerestano i stalno

'konektirani'. Uz prodiranje tehnologije u sve pre-djele naših života, istodobno svjedočimo ukidanju privatnosti i razvoju apsolutnog nadzora nasuprot kojeg i Orvelova predviđanja zvuče kao bajke za djecu. Na međunarodnome filozofskom simpoziju pod nazivom "Budućnost je ovdje: tehnologija i neurototalitarizam" sudjelovat će neki od najzanimljivijih teoretičara, ali i praktičara tehnologije, s ciljem zajedničkog propitivanja budućnosti u kojoj se već nalazimo.

KotorArt - Kotor APSS nastaviti će promišljati teme ponovne upotrebe zapostavljenih izgrađenih struktura, u dva simpozija, nazvana Re-use-ism i Debata. Re-use-ism simpozij, u kome će sudjelovati domaći i strani autori, bavit će se teorijom i praksom poželjne ponovne upotrebe objekata kulturnog karaktera diljem svijeta. Također, bit će pružen uvid i u historijski kontekst jugoslavenske arhitekture, s akcentom na prošli i budući razvoj turizma. Debata predstavlja zaključni segment programa Crnogorskog paviljona na XV. venecijanskom bijenalu arhitekture, na kojem će se

održati završna diskusija o Projektu Solana Ulcinj, kao primjeru re-use pristupa.

Pokrovitelji KotorArta su Općina Kotor, Ministarstvo kulture Crne Gore i UNESCO. I ove godine realizira se u suradnji s javnim, privatnim i nevladinim sektorom na lokalnoj i nacionalnoj razini. Ideja vodilja je afirmiranje Kotora, grada koji pripada svjetskoj kulturnoj baštini pod zaštitom UNESCO-a, kao kulturne prijestolnice Crne Gore, u kojoj su naslijeđe i historija oživljeni suvremenom umjetnošću koja predstavlja dijeljeno dobro u javnom prostoru. Čak 117 programa prošlogodišnjeg festivala za 52 festivalska dana privukli su 35.513 posjetilaca. Na inicijativu Međunarodnog festivala KotorArta, u kolovozu prošle godine potpisana je Kotorska inicijativa - memorandum o suradnji četiriju najznačajnijih ljetnih regionalnih festivala, a to su: KotorArt, Dubrovačke ljetne igre, Festival Ljubljana i Ohridsko ljeto, s namjerom ostvarivanja boljeg dijaloga i intenziviranja suradnje.

Portalanalitika.me

Rijeka je europska prijestolnica kulture za 2020. godinu

Rijeka je Europska prijestolnica kulture za 2020. godinu, odlučio je višečlani žiri, s nizom stručnjaka za kulturu iz EU, doslovce u zadnju sekundu prije proglašenja pobjednika. Iako je Dubrovnik bio u oštroj konkurenciji, a kako doznajemo, u posljednju se sekundu razmatrala i Pula, odlučilo se za projekt pod nazivom «Luka različitosti», na kojemu gradski pročelnik za kulturu **Ivan Šarar** i njegov tim, među kojima je i umjetnik Slaven Tolj, rade od 2012. godine. Tako je i njihov takozvani bid book, knjiga za kandidaturu u kojemu je svaki grad morao odgovoriti na određeni set pitanja, imao više od stotinu vrlo razrađenih stranica.

Ukupni predviđeni proračun projekta Rijeka 2020 je 30,3 milijuna eura, dio će snositi država, zatim Grad, sponzori i europski fondovi (fondovi u pravilu ne prelaze deset posto, no sigurnih je milijun i pol eura za grad koji je pobijedio).

Riječki je projekt, ujedno i vrlo konkretan, riječ je o rekonstrukciji nekadašnje Palače šećerane, pa tvornice **Rikard Benčić** u niz kulturnih centara, među kojima su Dječja kuća i Gradska knjižnica (oba su projekta riječkog arhitekta **Saše Randića**), potom Muzej grada Rijeke, na kojemu rade konzervatori te Muzej moderne i suvremene umjetnosti, na mjestu nekadašnjeg tzv. H-objekta unutar tvornice za koji je zadužen **Dinko Peračić**, inače naš ovogodišnji predstavnik na Venecijanskom bijenalu. Također je predviđena

i obnova Titova «Galeba». Za obnovu je, može se pročitati u bid booku, potrebno 4,5 milijuna eura.

Sve je to za Rijeku vrlo važno, jer je posljednja kapitalna investicija u kulturi u ovom gradu bila sedamdesetih, a riječ je o Muzeju narodne revolucije. Zanimljivo je i da je nedavno na izložbi u Muzeju suvremene umjetnosti riječki umjetnik Igor Eškinja usporedio pariška i riječka predgrađa, pokazao je koliko riječka predgrađa odumiru, a i za taj je rad nagrađen. Kandidatura, uostalom, sili svaki grad da se suoči sa stanjem u kojemu se našao. «Mnogi su gradovi bankrotirali, naši su apetiti realni», Šararova je teza. U bid booku se može pročitati i kako je prosperitet u ovom gradu u prošlom stoljeću nestao, zajedno sa 25 tisuća radnih mjesta.

U sklopu njihove prijave bila je i suradnja s okolnim gradovima, primjerice s Malim Lošinjom, gdje se sljedeći mjesec otvara Muzej Apoksiomena, ali i pretvorba transportnog tunela u Bakru, u kojemu se nekad prenosio ugljen, u opservatorij iz kojeg će se promatrati morski život.

Jutarnji.hr

Kotorani riješili sve probleme, spalili Šotokucina Ništavića

Spaljivanjem karnevala, Šotokucina Ništavića, građani Kotora riješili su se krivca za mnogobrojne probleme u protekloj godini, počevši od žičare, aktualne gradske pijace Markata, sportske dvorane, zimskog bazena, Luke Kotor, s porukom da se Kotor neće seliti u Podgoricu...

Karnevalsku povorku, održanu 13. ožujka, predvodio je kapo kotorskog karnevala Luka Knezović. Fešta se nastavila na glavnome gradskom trgu koncertom Danijele Martinović.

Organizator ovogodišnjega kotorskog karnevala bio je Kulturni centar „Nikola Đurković“, suorganizator Turistička organizacija Kotor, pokrovitelj Općina Kotor.

Boka News

Umjetničke vještine i kreativnost Tivčanki

Tijekom mjeseca ožujka u galeriji ljetnikovca Buća u Tivtu bila je upriličena izložba "Umjetničke vještine i kreativnost Tivčanki". Na izložbi su svoje radove predstavile: Anka Nikolić Marković, Dragica Krivokapić, Slađana Ilić, Ružica Ciko, Maja Perfiljeva, Gorica Nikšić, Mirjana Vuksanović, Iva Čelanović, Gordana Stevanović, Slađana Božinović, Hana Mirkov, Ana Marija Šupić, Biljana Račeta, Slavka Kordić, Valentina Mirkov, Milica Rajčević, Elena Begu, Mirjana Ardelić, Ružica Lazarević, Anuška Vlahović, Anka Čavor, Sanja Matijević, Tanja Matković, Slađana Ilić, Ljiljana Matijević.

"Općepoznato je da su tijekom historije žene imale manje priča nego muškarci. Zato nas i ne čudi što u historiji umjetnosti ima jako malo žena umjetnica. U malome gradu u Bokokotorskom zaljevu žene Tivta pokazale su svoju umjetničku sposobnost i kreativnost, koristeći različite materijale i podloge

i služeći se raznim tehnikama, a svoju inspiraciju pronašle su u prirodnoj ljepoti Boke. One su prilikom svog stvaralaštva nailazile na mnogobrojne prepreke, koje su uspješno svladale i stvorile su djela zadivljujuće ljepote. Danas njihove radove možemo vidjeti u najrazličitijim formama koje odišu emocijom i životom, pružajući gledatelju katarzično

iskustvo. Kroz njihova djela zastupljene su sve vrste tehnika, a svoja djela rade na tradicionalnim materijalima: platnu, drvetu, kamenu, papiru, staklu, keramici. Iako nisu sve autorice akademske slikarice, njihova djela promatrači doživljavaju s podjednakom dozom znanja i oduševljenja. Ove godine održava se druga po redu izložba kreativnih žena iz Tivta, a od ove godine donesena je odluka da će ova izložba postati tradicionalna i održavati se svake godine u mjesecu ožujku", napisala je povjesničarka umjetnosti Marija Saičić.

Radio Dux

Predstavljeno idejno rješenje lokacije za izgradnju žičare od Kotora do tvrđave Sveti Ivan

U crkvi svetog Pavla u Kotoru 22. ožujka predstavljeno je idejno rješenje lokacije za izgradnju vertikalnog transporta - žičare od Kotora do tvrđave Sveti Ivan, čiji je projektant Međunarodni institut za životnu sredinu Arfi Future - Hočko Pohorje iz Slovenije, a investitor Direkcija za uređenje i izgradnju Kotora.

“Glavni cilj ovog projekta je da omogući infrastrukturnu povezanost i angažira urbanistički i programski razvoj sjevernog dijela grada te će u tom smislu biti valorizirane nove ideje, koje će nadograditi primarnu funkciju objekta”, rekao je predsjednik Općine Kotor, dr. Aleksandar Stjepčević.

Također, žičara će omogućiti infrastrukturnu povezanost i angažirati urbanistički i programski

razvoj sjevernog dijela grada, što će obogatiti njegovu turističku ponudu i dodatno valorizirati bedeme.

Idejno rješenje ima četiri faze. Početna postaja žičare prema planu bit će utvrđena u Tabacini, a druga u Špiljarima. Uz žičaru, planiran je i kružni tok na magistralnom putu Kotor - Risan, kao i izgradnja garaže na kat na prostoru sadašnjeg parkinga na platou kraj Staroga grada.

Treću fazu karakterizira revitalizacija tvrđave na bedemima, a četvrtu aktiviranje etno-sela u zaleđu grada. Stjepčević je podsjetio da je prva žičara, koju je u Kotoru realizirala Austro-Ugarska monarhija, izgrađena prije 100 godina te da u bazičnom segmentu izgradnja ovog objekta prometne infrastrukture ne predstavlja neponovljivu inovativnost. “Međutim, u namjeni ovog sredstva stoji i te kako plemenita inovativna ideja koju ćemo provesti u djelo. Također, ponudit će nove programske sadržaje koji će Kotor pozicionirati kao jedinstven grad na Crnogorskom primorju. Vertikalni transport promijenit će tok kretanja turista te samim time rasteretiti Stari grad u jeku turističke sezone, razvit će turističke tendencije ka sjeveru grada korištenjem prirodnih potencijala njegovog zaleđa kao što su kanjon, stari put Kotor - Cetinje i Škurdin izvor. Projekt će revitalizirati okruženje stare elektrane, aktivirati neaktivni industrijski objekt koji će nakon rekonstrukcije biti idejno tretiran također kao turistička atrakcija”, dodao je Stjepčević.

Ovakav projekt iznimno je važan upravo sada kada je Kotor dobio značajna inozemna priznanja, kao što su nagrada međunarodnoga turističkog referenta Lonely Planeta, koji je Kotor pozicionirao kao top gradsku destinaciju za 2016. godinu, ili nagrada Pro Vision City, koja je Kotor definirala kao grad koji svojim povijesnim, kulturnim i sadržajnim vrijednostima stvara međunarodni publicitet i pridonosi prepoznatljivosti cijele države.

Radio Dux

Nagrada „Stvaratelji za stoljeća“ uručena direktoru Luke Kotor

Nagrada *Stvaratelji za stoljeća*, međunarodno priznanje za doprinos razvoju preduzetništva koju je dobila *A. D. Luka Kotor*, uručena je izvršnom direktoru Vasiliju Kusovcu na Regionalnom samitu poduzetnika Srednje i Jugoistočne Europe „300 NAJBOLJIH“, koji je održan od 4. do 6. ožujka u hotelu Sheraton u Srebrenom – Dubrovnik.

Na samitu i svečanosti dodjele priznanja bila je prisutna delegacija Luke Kotor, u kojoj su bili Maja Danilović i Ljubo Radović na čelu s direktorom Vasilijem Kusovcem.

Trodnevni skup okupio je oko 150 sudionika iz 13 zemalja Europe.

Luka Kotor nagrađena je za doprinos razvoju preduzetništva, u konkurenciji od 334 kandidata iz devet država jugoistočne Europe koji su se natjecali za nagrade u pet kategorija.

Luka Kotor AD u kojoj je Općina Kotor većinski vlasnik kapitala jedino je preostalo veće državno preduzeće u tom gradu koje uspješno posluje i stvara milijunske prihode za lokalnu zajednicu, radeći isključivo na međunarodnom tržištu. Ova kompanija trenutno zapošljava 50-ak radnika.

Boka News

Izabrano idejno–grafičko rješenje vizualnog identiteta proslave jubileja „Deset godina obnove crnogorske nezavisnosti“

Organizacijski odbor za obilježavanje desetogodišnjice nezavisnosti Crne Gore na sjednici održanoj u petak, 11. ožujka, od šest radova poznatih crnogorskih grafičkih dizajnera pristiglih na natječaj Odbora jednoglasno je izabrao rješenje Ane Matić.

Idejno-grafičko rješenje vizualnog identiteta proslave jubileja „Deset godina obnove crnogorske nezavisnosti“ čini forma odličja tj. medalje, koju ispunjavaju strelice, odnosno trokuti usmjereni ka središtu, u mnogostrukom kretanju i jedinstvu različitih dijelova.

Ovakvo rješenje simbolizira različite narode i kulture koji čine tisućugodišnji multikulturalni identitet crnogorske države. Odličje, odnosno medalja ističe i duh pobjede te dužnu počast zajedničkom patriotskom, historijskom činu obnove nezavisnosti, kako piše u dizajnerskom obrazloženju.

Osnovne boje logotipa su boje državnih simbola Crne Gore – crvena i zlatna uz natpis: „Decenija obnove nezavisnosti, hiljadu godina državnosti“, te u potpisu posljednji stih himne Crne Gore „Da je vječna Crna Gora“.

Logotip će tijekom jubilarne godine biti istaknut na memorandumima, poslovnoj korespondenciji i dokumentima svih državnih institucija, kao i programima u sklopu proslave jubileja koji će se realizirati pod ovim znakom. Logotip će imati natpise i na engleskome i albanskome jeziku.

www.gov.me

Uskrсни koncert HKD „Tomislav“

Don Anton Belan

Nakon Božićnog koncerta koji je održan u crkvi sv. Klare, Hrvatsko kulturno društvo „Tomislav“ Kotor publici je darovalo i Uskrсни koncert, koji je održan na Uskrсни ponedjeljak, 28. ožujka 2016. godine u bazilici katedrali sv. Tripun.

Pozdravni govor nazočnima uputio je don Anton Belan, generalni vikar Kotorske biskupije.

Na programu su izvedene neke od tradicijskih hrvatskih uskršnjih pjesama, kao i duhovne skladbe svjetskih autora. U izvedbi su sudjelovali članovi dječjeg zbora „Leptirići“ Hrvatskog kulturnog društva „Tomislav“ i mješovita klapa HKD „Tomislav“ pod vodstvom Nade Grüner Baldić uz klavirsku pratnju profesora Dejana Krivokapića. Solo dionice izvele su sopranistica Bojana Kukić Pejanović i mezzosopranistica Nada Grüner Baldić, a neke od izvedbi skladala je Nada Grüner Baldić. Gosti koncerta su bili zbor Niže muzičke škole „Vida Matijan“ pod vodstvom Laure Jovanović i Ksenije Đuričković, te učenici: Nađa Janković, Nastasija Barović, Jovana Radoman i Relja Čalasan.

Hrvatsko kulturno društvo „Tomislav“ zahvaljuje gospodinu Mladenu Fotaku iz Varaždina, koji je za ovu prigodu obradio skladbu „Kriste u Tvoje ime“. Također zahvaljujemo Sekretarijatu za kulturu, sport i društvene djelatnosti općine Kotor i Hrvatskom nacionalnom vijeću Crne Gore na financijskoj potpori.

U Jubilarnoj godini milosrđa Hrvatsko kulturno društvo „Tomislav“ sa posebnim je zadovoljstvom pripremilo i održalo Uskrсни koncert, zarad najuzvišenije i najvažnije svetkovine Uskrsa.

Predsjednica HKD „Tomislav“
Zrinka Velić

Leptirići i mješovita klapa HKD Tomislav

Leptirići

Sopranistica Bojana Kukić Pejanović i
mezzosopranistica Nada Grüner Baldić

27. 2. 2016. Bokeška večer u Zagrebu

Gjurović, Schubert, Škanata

U prepunoj dvorani hotela Sheraton, uz nazočnost velikog broja uzvanika, organizirana je završna manifestacija 92-ih po redu Tripundanskih svečanosti u organizaciji Hrvatske bratovštine „Bokeljska mornarica 809“ Zagreb - „Bokeška večer“. Večer je otvorio Ivo Škanata, predsjednik Bratovštine. Svečanosti je u ime HGD CG prisustvovao Tripo Schubert. To je bila prilika za susret s mnogim prijateljima - Bokeljima u Zagrebu, a posebno s dr. Josipom Gjurovićem, bivšim predsjednikom Bratovštine, s kojim je naše Društvo godinama uspješno surađivalo.

29. 2. 2016. Posjet Poglavarstvu grada Zagreba

Izaslanik HGD CG Tripo Schubert posjetio je Poglavarstvo grada Zagreba, gdje ga je primila Vesna Kusin, zamjenica gradonačelnika Milana Bandića sa stručnom suradnicom Renatom Arar. Schubert je zamjenici Kusin predao zahvalnicu Milanu Bandiću za dugogodišnju uspješnu suradnju. Raz-

govaralo se o aktivnostima Društva u 2016. godini i mogućoj pomoći grada Zagreba u realizaciji nekih aktivnosti.

9. 2. 2016. **Posjet Turističkoj zajednici grada Zagreba**

Tripa Schuberta primila je nova direktorica TZ grada Zagreba Martina Bienenfeld. Razgovaralo se o dosadašnjoj suradnji i financijskoj potpori časopisu 'Hrvatski glasnik', u kojemu se oglašavaju marketinške poruke TZ-a. Dogovoreno je potpisivanje ugovora za 2016. godinu. Schubert je direktorici Martini uručio zahvalnicu za dosadašnju suradnju i potporu Društvu.

3. 3. 2016. **Ispraviti povijesnu nepravdu**

U želji da se ispravi povijesna nepravda prema našim mornarima - junacima Bitke kod Lepanta, Hrvatsko građansko društvo

Crne Gore s Pomorskim muzejom Crne Gore iz Kotora pokrenulo je inicijativu za postavljanje spomen-obilježja u gradu Nafpaktosu. Inicijativa je adresirana na Ministarstvo kulture, Ministarstvo vanjskih poslova i na Vladu Crne Gore.

Ožujak 2016. **Čestitke za 8. mart**

Nova rukovodeća struktura uputila je čestitke u povodu Dana žena svim poslovnim partnerima ženskog roda u Crnoj Gori i R. Hrvatskoj.

Ožujak 2016. Inicijativa za KotorArt

Podržavamo inicijativu da Crna Gora na desetogodišnjicu smrti don Branka Sbutega osigura sigurnu budućnost KotorArtu, festivalu koji je osnovao.

Smatramo da bi se desetogodišnjim sporazumom između države i KotorArta riješilo puno problema s kojima se ovaj festival suočava, počevši od nedostatka uredskog prostora, zaposlenih, dugoročnog planiranja, međunarodnih koprodukcija, kvalitetnog programa, razvoja i sl.

Iskazujemo potporu naporima prof. Ratimira Martinovića, pijanista i direktora KotorArta i smatramo da bi potpisivanjem ovakvog sporazuma 27. travnja, (istodobno kada su ovaj svijet napustili blažena Ozana Kotorska - prva južnoslavenska svetica i don Branko Sbutega), Crna Gora ovakvom gestom pokazala da pamti svoje istaknute pojedince, ma koje vjere i profesije bili, i još jednom dokazala da čuva od zaborava ono što je utkano u duhovni i vrijednosni habitus našeg čovjeka.

3. 3. 2016. IV. hrvatske svjetske igre

HGD CG je kandidiralo Marija Brguljana za nacionalnog koordinatora IV. hrvatskih svjetskih igara za Crnu Goru. HSI će se održati u 2017. godini u Zagrebu, na kojima će sudjelovati i sportaši hrvatske zajednice iz Crne Gore u organizaciji HGD CG.

14. 3. 2016. Prijem kod pomoćnika gradonačelnika Podgorice

Pomoćnik gradonačelnika Podgorice Boris Mugoša primio je na razgovor izaslanika HGD CG Tripa Schuberta u povodu sklopljenog Ugovora o korištenju poslovnog prostora između Agencije za izgradnju i razvoj Podgorice i „Zajednice Hrvata i prijatelja - Crna Gora“, za 2015. godinu, a koji je od 2010. godine koristila HGD CG - podruž-

nica Podgorica. Razgovorima je prisustvovao i Srđan Raičević, direktor Agencije za izgradnju i razvoj Podgorice. Pošto Ugovor nije produljen za 2016. godinu, čeka se na odluku HGD CG.

15. 3. 2016. Sastanak uredništva

Izvršen je kritički osvrt na broj 130 časopisa 'Hrvatski glasnik' i istaknuti su sitni propusti koje treba eliminirati u daljem uređivanju časopisa. Dogovorene su mogućće tame za broj 131, koji bi trebao izići iz tiska do 5. travnja.

20. 3. 2016. Pismo predsjednika HGD CG dr. Svetlani Zeković

Marijo Brguljan uputio je otvoreno pismo bivšoj predsjednici Podružnice HGD CG u Podgorici, prim. dr. Svetlani Zeković, zbog grubog kršenja statutarnih odredbi Društva i formiranja nove Udruge u Podgorici pod nazivom „Zajednica Hrvata i prijatelja - Crna Gora“ bez znanja središnjice HGD CG u Kotoru. (Integralni tekst pisma biti će objavljen na web siteu Hrvaticg)

21. 3. 2016. Prijem kod ministra kulture

Ministar kulture Pavle Goranović primio je u radni posjet izaslanika HGD CG Tripa Schuberta. Razgovorima je prisustvovao i Miodrag Adžić, najveći hrvatski scenograf u mirovini, budući predsjednik Društva crno-

gorsko-hrvatskog prijateljstva „Ivan Manžuranić“. Razgovaralo se o našoj inicijativi za postavljanje spomen-obilježja u grčkom gradu Nafaktosu poginulim mornarima iz Boke kotorske u Bitki kod Lepanta 1571. godine, o organiziranju omaža velikom hrvatskom kiparu Andriji Krstuloviću, koji je isklesao Njegošev spomenik na mauzoleju i dvije karijatide i izložbe dijela njegovih eksponata na Cetinju, o koncertu mandolinskog orkestra HGD CG „Tripo Tomas“ i zbora „Vida Matjan“ na Cetinju u povodu jubileja 10 godina od obnove državnosti Crne Gore, o inicijativi HGD CG o postavljanju spomen-ploče sv. Leopoldu Bogdanu Mandiću na njegovoj rodnoj kući u Herceg Novom. Obećana je njegova potpora i pomoć Ministarstva.

23. 3. 2016. Prva raspodjela sredstava Fonda za 2016. godinu

HGD CG je kandidiralo dva projekta za I. raspodjelu sredstava u 2016. godini. Kao fizička lica kandidirana su još dva projekta.

Pod plaštem opata i kapetana

Piše:
Marina Dulović, prof.

U povodu sedamdeset devet godina od osnivanja, jedna od angažiranih institucija kulture po svojim programima i kvalitetnim sadržajima ponovno je otvorila teška vrata barokne palače Bujović. U Muzeju grada Pe-

„Porodica Zmajević ostavila je u XVII. stoljeću i početkom XVIII. st. dubok trag u historiji Perasta i Boke, a za to su najzaslužnija dva nadbiskupa – Andrija i Vicko te dva kapetana – Krsto i Matija“

rasta upriličen je kulturni program na kojem bi mu i razvijenije sredine mogle pozavidjeti. Pod pokroviteljstvom Ministarstva kulture Crne Gore autorica izložbe Aleksandra Simeunović, historičarka umjetnosti i kustosica, sa svojim suradnicima potrudila se i uspjela u tome da publici predstavi znamenitu porodicu Zmajević, čiji su članovi Andrija, Krsto, Matija i Vicko svojim životnim putevima i djelovanjem ušli u historiju koja im tek treba dati dostojno i pripadajuće mjesto.

Na početku večeri prisutnima se obratila suradnica u projektu Mirjana Vukasović, dokumentaristkinja, koja je izvijestila prisutne o dijelu historije koju ovaj Muzej čuva. „Osvrtom na velikane kakvi su bili Zmajevići još jednom ćemo se vratiti na vrijeme peraške historije kada su bitke jednako dobivene perom i mačem...”

Nakon najave mnogobrojnih kulturnih programa iz muzejske djelatnosti, direktor Muzeja Andro Radulović obratio se mnogobrojnim gostima i poštovateljima umjetnosti: „Opće je poznata činjenica da je Perast ponajprije svoju slavu stjecao i gradió pomorstvom, pomorskim vještinama, pomorskim naukom te pomorskom trgovinom. Ekonomski i kulturni razvoj Perast nesporno dugu-

je upravo morskim putevima, na koja su Peraštani odlazili ostavljajući za sobom svaki put otvorena vrata, kroz koja su hodili i vraćali se uvijek bogatiji spoznajama i sve više spremni da prihvate bolji i lagodniji život. U takvim uvjetima Perast je stasavao, bogatio se, ne samo materijalno već i duhovno, tvoreći jednu cjelinu, kulturološki, duhovno i ambijentalno uravnoteženu. U urbano sređenoj gradskoj jezgri useljavao se tijekom XVII. i XVIII. stoljeća duh vremena europske kulture. Barokni dekor zavladao je Perastom s malim zakašnjenjem, ali ne i kasno da oblikuje ne samo kamen, već i da odredi kulturu življenja, u kojoj je posebno poštovan i njegovan stil umjetničkog izražavanja. Ali iznad svega u Perastu je lebdio duh vjere, vjere u Boga, vjere koja je spajala i sjedinjavala dušu grada koja je s posebnom ljubavlju odnjegovala Gospin kult. Pod okriljem kazade Perojević, plemenita porodica Zmajević podarila je sinove koji su nesporno bili i ostali znamenite karike u lancu prošlosti Perasta.“

U svom izlaganju autorica izložbe Aleksandra Simeunović istaknula je sljedeće: „Porodica Zmajević ostavila je u XVII. stoljeću i početkom XVIII. st. dubok trag u historiji Perasta

i Boke, a za to su najzaslužnija dva nadbiskupa – Andrija i Vicko te dva kapetana – Krsto i Matija, što je i tema večerašnje izložbe.

Stric i sinovac Andrija i Vicko, ljudi širokog obrazovanja stečenog na Kongregaciji za propagandu vjere u Rimu, bili su ljudi koji su se bavili i umjetnošću, posredno i neposredno. Posredno baveći se književnošću i skupljanjem književnih djela, a neposredno kao mecene umjetnika. Najpoznatije djelo baroknog slikarstva s naših prostora, Marijanski ciklus slika na otoku Gospa od Škrpjela, a koji je radio Tripo Kokolja, svakako se može podjednako pripisati i Andriji Zmajeviću čijom se zaslugom Tripo školovao i prema čijem djelu je uradio ovo svoje slikarsko remek-djelo. Vicko je kao stric pisao pjesme i bavio se književnošću. Kapetani Krsto i Matija, podjednako uspješni kao Andrija i Vicko, bavili su se pomorstvom. Krsto je više puta biran za gradskog kapetana, uživao je od Mletačke Republike mnoge privilegije, bio cijenjen i poštovan i od Turaka s kojima su se tada vodile neprestane borbe oko Herceg Novog, Risna i Trbinja. Matija, među historičarima možda i najpoznatiji, sin Krste i sinovac Andrije, kao mlad počeo se baviti pomorstvom, što je i obilježilo njegov životni poziv. Prekretnica, može se tako reći, bio je susret s ruskim plemićem Petrom Tolstojem koji je s ruskim boljarima, poslanim u Veneciju od ruskoga cara Petra I. Romanova da uče pomorski nauk, doplovio u Perast s Markom Martinovićem. Nemili događaj, ubojstvo Vicka Bujovića, u kojem je neposredno sudjelovao i Matija, odveo ga je zauvijek iz Perasta. Prvo kod svog prijatelja Petra Tolstoja u Istanbul, a kasnije, prema preporuci samoga grofa Tolstoja, i u pomorsku službu ruskoga

cara Petra Velikoga, gdje je dobio i čin admirala Carske Ruske Baltičke flote.“

U nastavku večeri prisutne je pozdravio i izložbu otvorio direktor Direktorata za zaštitu kulturne baštine, Aleksandar Dajković.

U glazbenom dijelu večeri publici su se predstavile profesorice Muzičke škole „Vida Matijan“ Zorana Jovanović i Ana Mihaljević.

Uz katalog visoke kvalitete za koji je grafički dizajn priredila Radmila Beća Radulović, fotografije Nenad Mandić i Igor Radević, izložbu su činili panoi s iscrpnim podacima o životima članova porodice Zmajević, predmeti iz Muzeja također vezani uz Zmajeviče, maketa cijelog kompleksa Zmajević autorice Marine Knežević, kao i biskupska odežda pozajmljena iz Župnog ureda uz ljubaznost don Srećka Majića.

U plejadi znamenitih posebno mjesto ipak zauzima prvi među velikanima, najstariji od spomenutih u djelu „Njeguš i Bokelj u Vatikanu“, Andrija Zmajević. On je svome rodnom Perastu svojim mecenarskim djelovanjem dao značajne kulturne vrijednosti i nemjerljive zasluge na obogaćenju umjetničke baštine rodnoga kraja. Godine 1664. izgradio je svoju palaču, sjedište poznato kao „Biskupija“ ili „Palača Zmajević“. Svodove palače ukrašio je slikar Tripo Kokolja, a u samoj blizini „Biskupije“ izgradio je kapelicu Gospe od Ružarija, kao svoj vlastiti mauzolej na čijem se grobu nalazi porodični grb - krilati zmaj. U unutrašnjosti oltara je Bogorodica s Kristom, a oko nje 15 medaljona (sada se nalaze u crkvi sv. Nikole u Perastu) od drveta sa slikanim prizorima iz Gospina i Kristova života. Iz književnog opusa Andrije Zmajevića sačuvana su dva djela: polimetrijska poema „Slovinska Dubrava“ koja svjedoči o potresu iz 1667. godine u Dubrovniku

i „Ljetopis crkovni“ kao svojevrsna crkvena kronika. Na žalost, izgubljen je spjev u osmercu „Boj peraški“ i „Pjesma od pakla“. Tijekom svog obrazovanja Andrija je u Rimu stekao zvanje doktora filozofije i teologije. Nakon povratka u rodni kraj postao je jedan od vodećih ličnosti i najpouzdanijih velikodostojnika Svete Stolice za širenje vjere. Bio je vrlo poštovan i cijenjen kako u krugovima Rimske kurije, tako i među pripadnicima pravoslavne vjere. Jednom riječju, posvećeni zagovornik kršćanskog jedinstva, ali i hrabar ratnik u bojama protiv Turaka tijekom Morejskoga rata i oslobođanja Herceg Novog i Risna.

Dakle, najzaslužniji, najznamenitiji među znamenitima, Andrija Zmajević, nadbiskup barski i primas Srbije, ličnost

je čiji je pogled mogao doseći daleko. U njegovim umjetničkim i misionarskim djelima moguće je rekonstruirati doba baroka u Perastu. Čitavog života bavio se historijom ideja ne zanemarujući svoj teološki, umjetnički i oslobodilački pravac na životnom putu koji ga je vodio od mjesta njegovih korijena, njeguškog sela Vrbe preko Perasta i Rima ponovno u Perast, u kojem i počiva u kapelici Gospe od Ružarija.

Danas je palača Zmajević u privatnom vlasništvu, okupana i umivena, bliješti novom bjelinom, ali za sve Bokelje starom duhovnom patinom koja svjedoči da je u njoj satkana cijela historija Perasta, grada čija ljepota sjeća na slavnu prošlost i vrijeme koje je daleko iza nas.

„Poziv Hrvatima da zajedno proslavimo desetljeće nezavisnosti“

Crnogorska kulturna mreža uputila je poziv Hrvatskome nacionalnom vijeću da u programu ovogodišnje proslave desetljeća neovisnosti, koju organiziraju na Cetinju, predstavljaju svoje kulturno naslijeđe.

Predsjednik Crnogorske kulturne mreže Aleksandar Damjanović izrazio je zahvalnost predsjedniku Hrvatskoga nacionalnog vijeća gospodinu Zvonimiru Dekoviću što su i prošle

godine dali svoj doprinos proslavi Dana neovisnosti.

Damjanović je izrazio poštovanje prema načinu na koji HNV predstavlja svoje kulturno naslijeđe, kao i da je to primjer koji bi trebali slijediti ostali nacionalni savjeti.

On je također istaknuo da je zadovoljan načinom na koji se Republika Hrvatska odnosi prema crnogorskoj zajednici koja djeluje u njoj, a inače je jedna od najbolje organiziranih zajednica u iseljeništvu.

Damjanović je naveo kao dobar primjer koji trebamo slijediti način na koji se Hrvati iz čitavog svijeta odnose prema svojoj matici, svom kulturnom naslijeđu, a posebno prema jeziku.

Predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća, gospodin Zvonimir Deković, izrazio je zahvalnost Crnogorskoj kul-

turnoj mreži na pozivu i istaknuo da u ime 6.024 Hrvata, koliko ih živi u Crnoj Gori, sa zadovoljstvom prihvaća poziv.

Deković je istaknuo da se Hrvati s posebnim poštovanjem odnose prema 21. svibnju, kao i da je njihova politička partija Hrvatska građanska inicijativa u svome osnivačkom programu od 2002. godine istaknula da se zalaže za neovisnu Crnu Goru.

On je rekao da su Hrvati tijekom povijesti bili lojalni građani Crne Gore i s njezinim građanima dijelili dobro i loše. Također su u svome djelovanju u političkom životu davali potporu strateškim državnim interesima.

Zajednički je konstatirano da svi nacionalni savjeti manjinskih zajednica trebaju dati svoj doprinos obilježavanju velikog jubileja koji Crna Gora obilježava.

Biskup Pavle Butorac živi u našem sjećanju

Hrvatsko nacionalno vijeće Crne Gore početkom ožujka posjetili su Ante Banovac, ravnatelj Lučke uprave Dubrovačko-neretvanske županije i Srećko Čížek, dubrovački odvjetnik, koji je direktni potomak hrvatskog pjesnika i mučenika Vjenceslava Čížeka.

Zvonimir Deković, predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Crne Gore, nedavno se obratio gospodinu Banovcu s idejom za uključivanje u suradnju u povodu obilježavanja obljetnice smrti kotorskog i dubrovačkog biskupa Pavla Butorca.

„Povod našem dolasku u Boku je molba Hrvatskoga nacionalnog vijeća na čelu sa Zvonimirom Dekovićem za pomoć i organizaciju posjeta prilikom kojeg ćemo se mi informirati o njihovoj inicijativi organiziranja posvete biskupu Butorcu koja će se održati sljedećih mjeseci u Dubrovniku, a koji je pokopan na dubrovačkom groblju Danče“, istaknuo je gospodin Banovac.

Ovo je početak jedne hvalevrijedne suradnje jer često velikani naše povijesti ostaju zaboravljeni i njihova djela, bez naše potpore i sjećanja, blijede.

Nekako kao da postoji zavjet zaborava za osobe koje su si samozatajnim znanstvenim radom priskrbile trajnu zaslugu, a jedan među tim osobama je i mons. Pavao Butorac (Perast, 26. ožujka 1888. - Dubrovnik, 22. studenoga 1966.), kotorski i dubrovački biskup. Taj tihi Bokelj poslije kotorske gimnazije i studija teologije u Zadru

1910. postaje dobrotskim župnikom, katehetom u gimnaziji, profesorom u kotorskoj nautici, djevojačkoj i trgovačkoj školi sve do 1938. godine. Uz pedagoški rad u Zadru i Splitu, upravljanje kotorskim sjemeništem, 1938. postaje kotorskim biskupom, a od 1940. i apostolskim administratorom u Dubrovniku. Biskup Butorac u teškim i olovnim vremenima, trpeći poniženja različitih vrsta, 1950. postaje dubrovačkim biskupom, sve do svoje smrti 1966. godine. Posljednju misu služio je na blagdan Gospe od Zdravlja, 21. studenoga, samo jedan dan prije smrti.

Preminuli don Branko Sbutega u osvrtu na Butorčev rad o povijesti peraške općine napisao je: „Butorac je proživio svoj cjelokupni život u vrijeme kada se cijela Europa, a na Balkanu da i ne govorimo, mučno i dramatično redefinira... Praktično autodidakt nije u strožem smislu slijedio neku od znanstvenih škola svog vremena.“

USKRSNA ČESTITKA

Povodom Uskrsa, najvećega kršćanskog blagdana koji simbolizira Božju i čovjekovu pobjedu nad smrću, grijehom i zlom, te iznova potiče našu nadu i vjeru u radost, blagostanje i vječni život, upućujemo Vam srdačne čestitke, sa željom da radost zbog dolaska Uskrsa podijelite s najbližima, u zdravlju, obilju i veselju.

Hrvatsko nacionalno vijeće
Crne Gore

Bokeljska noć u Zagrebu

Ovaj događaj, koji Bokelji organiziraju još od davne 1924. godine, okupio je veliki broj posjetitelja. Među njima su bili: Zvonimir Deković, predsjednik HNV-a; Adrijan Vuksanović, predsjednik HKZ Dux Croatorum; Tripo Schubert, prvi predsjednik Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore; bivši predsjednik HGD-a Mirko Vičević; Anita Mažibradić, autorica knjige „Tivat kroz stoljeća – mjesto kmetova

Boka nedvojbeno živi u Zagrebu. Potvrđuje to tradicionalna manifestacija Bokeljska noć, koja se već 92 godine organizira u glavnome gradu Republike Hrvatske. Događaj je to od velikog značaja, kako za one koji su Boku ponijeli u svojim srcima, živeći zemljopisno daleko, a duhovno blizu nje, a tako i za sve one koji njeguju bokešku tradiciju i vrednuju doprinos Hrvata u stvaranju kulturnog blaga Boke kotorske.

nilo Ivezić, predsjednik Nacionalne zajednice Crnogoraca Hrvatske, kao i Dušan Mišković, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“.

i gospodara“; Pavo Vičević, ovogodišnji mali admiral Bokeljske mornarice 809 Kotor; Aleksandar Dender, predsjednik kotorske podružnice Bokeljske mornarice 809; Iva Hraste Sočo, pomoćnica ministra kulture RH; Željko Glasnović, član saborskog Odbora za Hrvate izvan RH; Vesna Kusin, zamjenica gradonačelnika Zagreba; Renata Arar, stručna suradnica u Odjelu Grada Zagreba za međugradsku i međunarodnu suradnju; Da-

*SJEĆANJA UVAŽENOG VATERPOLSKOG POSLENIKA (7)
I ZALJUBLJENIKA U VITEŠKI VODENI POLO*

VIJEK VATERPOLA U KOTORU

Sve ono što iz moga pera bude napisano, a vezano za ovu temu, baziraće se isključivo na mom prisjećanju priča pokojnih aktera, ili, pak, mojoj participaciji u nekim dešavanjima

VK „Kotor“, drugoplasirani na Kupu pobjednika kupova 1977.
 Zoran Gopčević, Vesko Marković, Stojan Kostić, Petar Porobić, Miro Ćirković (trener), Dragan Samardžić,
 Petar Bošković, Milorad Krivokapić, Andrija Popović, Želimir Uljarević i Đorđe Popović

Piše: **Dragan Đurčić**,
 umirovljeni vaterpolski poslenik

1977. godina: I liga – IV mjesto (od dvanaest), II mjesto na Kupu SFRJ i II mjesto na KEK.

Ekipe VK „Kotor“ nastupala je u sastavu: Petar Bošković, Zoran Gopčević, Stojan Kostić, Milorad Krivokapić, Vesko Marković, Andrija Popović, Đoko Popović, Ranko Popović, Petar Porobić, Milivoj Radulović, Dragan-Šako Samardžić, Želimir-Pura Uljarević, Slobodan Vičević, trener T. M. Ćirković.

To je prva sezona u kojoj su primijenjena nova Pravila vaterpolo igre. Najradikalnija promjena bila je: utakmicu vode dvoje sudija vaterpolo

igre! FINA Kongres je smatrao da će se time smanjiti grubost i podići nivo objektivnosti u suđenju. Vaterpolo znalci su bili mišljenja da je to bilo suzbijanje sovjetske agresivne igre – reprezentacije i klubovi iz SSSR u odbrani su igrali oštar „pressing“ na ivici isključenja svih šestoro igrača u polju. A jedan sudija može vidjeti i dosuditi najviše jedno isključenje! U primjeni ovog pravila pojavio se problem neujednačenosti kriterijuma u sudijskom paru, a samim tim i spekulacije o pojedinim arbitražama ... U svakom slučaju, ovo pravilo je preživjelo četiri decenije, a vjerovatno će najmanje još toliko.

Za razliku od II mjesta u I ligi prethodne godine, ovo će

tvrto mjesto bi možda zvučalo kao neuspjeh. No, rezultati na Kupu SFRJ, a naročito na Kupu evropskih pobjednika nacionalnih kupova (KEK), ulaze u istoriju kotorskog vaterpolo, na ponos Kluba i Grada.

Sastav, zrelost i uigranost ekipe svrstavali su VK „Kotor“ u favorite na takmičenjima. Isticala se želja da se poslije dvije decenije u Boku vrati šampionska titula (hercegnovski „Jadran“ bio je Prvak FNRJ 1958. i 1959. godine). Nažalost, bile su to samo lijepe želje. Izgleda da ekipa nije mogla da izdrži napad na tri fronta (I liga, Kup SFRJ, KEK). Dodajmo još i reprezentativne obaveze ... Ipak, bilo bi to „tropo lušo“!

Iz I lige izdvojimo neke detalje:

U Kotoru smo ostali nepobjedivi (vječiti rival „Partizan“ poražen je sa 9:8), samo neočekivani remi sa KPK 8:8;

U gostima niz poraza (iz Zagreba, Rijeke, Splita, Šibenika, Dubrovnika i Herceg Novog donesena su samo tri boda!);

Poslije prvog dijela Klub je, poslije dvije sezone igranja, napustio Ranko Popović – perspektivni igrač iz Kamenara nije bio zadovoljan igračkim statusom u novoj sredini;

U drugom dijelu, nakon velikog uspjeha Reprezentacije u Jenčepingu, u slavljeničkoj atmosferi dočekan je „Jug“ na čijem je голу bio Luko Vezilić, jedan od najzaslužnijih „heroja Jenčepinga“. Što se desilo sa „Jugom“ teško je reći, ali rezultat 16:3 niko nije očekivao. Naprosto, njihov loš dan. Čini se da je to shvatila i publika, koja je „srebrne evropejce“ nagradila aplauzom. Bez ponizavajućeg likovanja! Kao da je svima bilo žao Vezilića!

Utakmica Kotor – Mladost (Bijela) 32:5 imala je poseban epilog. Naime, pred ovu utakmicu na čelu liste strijelaca nalazili su se Zoran Gopčević (KOTOR) i Stanko Zloković (MLB). Po zapisniku sa utakmice Zoran je postigao 18 pogodaka. Novinski izvještaji govorili su samo devet?! Izgleda da je Milivoj Radulović bio zakinut za devet pogodaka pripisanih Zoranu. Pravi Rašomon! Reagovali su i organi VSJ – disciplinski sudija je odbio prijavu protiv delegata i zapisničara, uz obrazloženje „da se službeno ne vodi evidencija strijelaca“. To je stvar novina, na osnovu njihovih podataka.

Tako je Momo i ovoga puta „skapulao“, dok je Stručni savjet VSJ zaključio da je za stvaranje igrača kontraproduktivno ozvaničiti raznorazne nagrade na službenim takmičenjima – najbolji igrač,

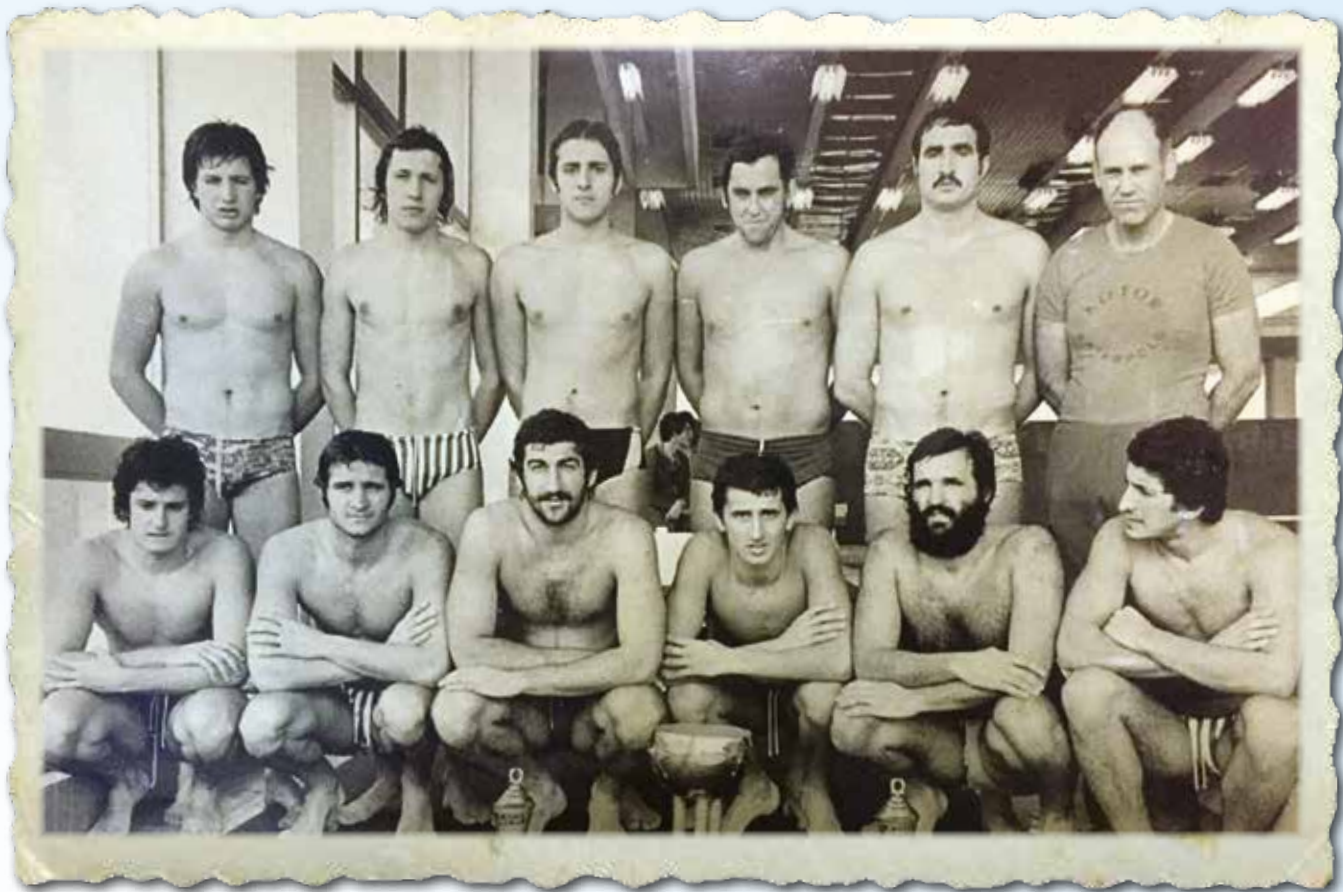
golman, strijelac ... Cilj mora da bude stvaranje takvih igrača, a ne puko proglašavanje! Taj princip se poštovao sve do 2006. godine, odnosno do gasenja VSJ.

Srećom dešavale su se i mnogo ljepše stvari, koje je red pomenuti i istaći.

Krenimo sa klupskim, a potom ćemo se dotaći i reprezentativnih radosti.

Hronološki, prvo (Kup SFRJ) i zadnje (KEK) takmičenje donijelo je puno radosti u Klubu. Sredinom marta u hvarskoj „Amfori“ održan je jedan od polufinalnih turnira **Kupa SFRJ**. VK „Kotor“ je, u konkurenciji od 6 klubova, dijelio II-III mjesto sa POŠK-om. Za finalni turnir plasirala se zagrebačka „Mladost“, dok su „Kotor“ i POŠK trebali odigrati „majstoricu“ (na turniru su bili osvojili po sedam bodova, a međusobni susret je bio neriješen), koja bi dala drugog finalistu. Iako se, po propozicijama takmičenja, „majstorica“ morala

odigrati u okviru samog polufinalnog turnira, zbog obaveza Reprezentacije, ista je prolongirana za mjesec dana, odnosno neposredno prije finalnog turnira u Kuparima. Tako je jedne aprilske srijede „Kotor“ pobijedio POŠK-a i ostao u Kuparima da od petka do nedjelje odigra finalni turnir. „Kotor“ je pobijedio „Jug“ i „Mladost“, a pretrpio poraz od „Partizana“. Prvi put od ustanovljenja Kupa SFRJ **Kotorani su osvojili II mjesto**, što je ocijenjeno kao veliki uspjeh! Od ustanovljenja drugog evropskog klupskog takmičenja (KEK), u slučaju da je isti klub u toj takmičarskoj sezoni prvak države i pobjednik kupa, prvak države je obavezno bio učesnik Kupa evropskih šampiona (KEŠ), dok se za Evropski kup pobjednika nacionalnih kupova (KEK) delegirao drugi klub. U VSJ je bila praksa da to bude drugoplasirana ekipa sa Kupa SFRJ, da bi se tom takmičenju pridao značaj (u Italiji, na primjer, gdje se nije odigravao nacionalni kup, za KEK bi delegirali drugoplasira-

Trijumf na Kupu Solaris 1977.

Stoje: Ranko Popović, Milorad Krivokapić, Andrija Popović, Slobodan Vičević, Milivoje Radulović, Trifun Miro Ćirković

Čuče: Petar Porobić, Petar Bošković, Zoran Gopčević, Veselin Marković, Želimir Uljarević, Đorđe Popović

nu ekipu sa prvenstva). Kako je u to vrijeme „Partizan“ bio neprikosnoven u jugoslovenskom vaterpolu, mnoge ekipe su iskoristile učešće u KEK na osnovu drugog mjesta na Kupu SFRJ. To je ove godine gebiralo i VK „Kotor“.

Evropski kup pobjednika nacionalnih kupova (KEK) odigravao se u vidu tro-kružnih turnira.

Prvi nastup VK „Kotor“ na evropskim kup takmičenjima donio nam je puno radosti, pomiješane sa žalom što nije osvojeno najveće odličje. Klub je prošao težak put kroz Evropu.

Jedan od **četvrtfinalnih turnira** u Zapadnom Berlinu (21-23. 10.) okončan je pobjedom Kotorana protiv domaćeg Špandaua, kijevskog Dinama i atinskog Helasa.

Kotorani su bili domaćini jednog od **polufinalnih turnira** u Kupařima (11-13. 11.). Nakon poraza od budimpeštanskog Ferencvaroša, savladani su sofijski Akademik i holandski De Roben. Tako je ostvaren plasman na završni turnir. Zoran Gopčević, čije je učešće na ovom turniru bilo pod znakom pitanja zbog upale uha, bio je najbolji strijelac, a Milorad Krivokapić najbolji golman.

Možda će cijenjenom čitateljstvu biti interesantna i jedna ne-vaterpolska kozerija vezana za ovaj turnir. U isto vrijeme, Lordan Zafranović je u Dubrovniku snimao svoj kulturni film „Okupacija u 26 slika“. Protokolom je bila predviđena i posjeta rukovodstva turnira Gradu. Za tu akciju su bili zaduženi Brajkovići (šjor Mato i Perica). Grad je vrvio od gomila statista u raznoraznim monturama. U pauzi snimanja, negdje u Širokoj ulici, vaterpolo elita se srela sa grupom statista u „fašističkim“ uniformama. Zabuna opšta. Što se to dešava u Jugoslaviji? Da li je to prevrat? Hoće li se odigrati turnir? ... Šjor Matov široki osmjeh i riječi „ali, ljudi,

to se samo snima film“ unijeli su smirenje i smijeh zburnjenih vaterpolo poslenika. O tome se tih dana u Kuparima više pričalo nego o vaterpolu!

Finalni turnir odigran je u Milanu, u organizaciji Pro Reka, od 02-04. 12. 1977. godine. Turnir nije organizovan u Đenovi, zbog renoviranja tamnošnjeg bazena.

VK „Kotor“ je na taj turnir otputovao iz Beograda, nakon obavljenih priprema i sparingovanja sa „Partizanom“. Ekipe je bila oslabljena izostankom standardnog beka i izvanrednog strijelca Milivoja Radulovića, koji je ostao u Kotoru zbog povrede šake. Delegaciju su predvodili Zvonko Milošević, predsjednik i Đorđije-Šuka Đurović, tehniko I ekipe, te Dušan Davidović, novinar.

Turnir je pratila loša organizacija (neadekvatan smještaj ekipe, tehnički problemi na bazenu, ...), što i nije iznenađenje za nevaterpolsku sredinu, kao što je Milano.

Nakon postignutih rezultata (I Ferencvaroš-Kotor 9:7, Reko-Špandau 6:5; II Kotor-Reko 6:5, Ferencvaroš-Špandau 9:5; III Kotor-Špandau 7:3, Ferencvaroš-Reko 7:7), postignut je konačni plasman Evropskog kupa pobjednika nacionalnih kupova 1997. godine:

I Ferencvaroš 5, **II Kotor 4**, III Reko 3, IV Špandau 0. Do tada najveći kotorski uspjeh postigla je ekipa u sastavu: Milorad Krivokapić, Stojan Kostić, Petar Bošković, Petar Porobić, Slobodan Vičević, Zoran Gopčević, Đoko Popović, Želimir Uljarević, Vesko Marković, Dragan Samardžić Andrija Popović; trener Trifun-Miro Ćirković.

Turnir je protekao uz krupne sudijske greške i po mišljenju rukovodstva Kluba, „Kotor“ je

teško oštećen na prvoj utakmici, pa je zbog toga podnio i žalbu. Naime, nakon sirene koja je označila kraj II četvrtine šut mađarskog igrača završio je u mreži Krivokapića. Sudija je odsvirao kraj četvrtine. Na semaforu, rezultat 3:3 promijenjen je u 4:3 za Ferencvaroš. Trener i igrači nijesu ni prijetili tu promjenu. Jedino je to uočio Šako i upozorio Mira, koji u prvi mah na to nije ni reagovao, jer je po Pravilima to bilo nemoguće (podsjetimo se tadašnjih Pravila vaterpolo igre – na kraju četvrtine, odnosno utakmice, znak sirene obustavlja dalja događanja, tj. događaj je onaj gdje se nalazi lopta u trenutku sirene; takođe, nakon gola se morao izvesti ponovni početak, čime bi pogodak bio verifikovan i jasan za sve; sadašnja Pravila su drukčija i ovaj pogodak bi bio regularan, što bi moglo čitaocu da dovede u zabunu; rezime: po tada važećim Pravilima ovaj pogodak se nije smio priznati!). Kako se rezultat na semaforu nije vratio u „normalu“, Miro je prišao stolu i energično se obratio zapisničaru i delegatu Jozefu Dirnveberu sa zahtjevom da se ispravi rezultat. Dirnveber to nije htio ni da čuje, pa se stvorila gužva oko stola. Možemo samo zamisliti kakve su bile Mirove reakcije i konverzacija na njemačkom sa „her Jozefom“! Kažu da je bazen odjekivao čestim ponavljanjem riječi „švajne“ (prasac).

Bruka je kulminirala narednog dana. Sudija je, podučan jučerašnjim rješenjem, priznao pogodak Špandaua protiv Ferencvaroša nakon isteka četvrtine, a „her Dirnveber“ mu je naložio da ga poništi, jer je to u suprotnosti sa Pravilima! Miru, koji još nije htio prihvatiti odluku od prethodne večeri, ovo je došlo kao „Aš na desetku“ i nastavio je burnu i bučnu raspravu sa „her Dirnveberom“. Miro je bio u

pravu što se Pravila tiče, ali je ovaj dobro znao latinsku proverbu „quod licet Iovi, non licet bovi!“ („što priliči Jupiteru, ne priliči volu“!). To je bio dio sazrijevanja „Kotora“.

Ako ne prelazim u dosadu, reći ću i par riječi o glavnom akteru ovog incidenta, odnosno teške nepravde prema VK „Kotor“. Jozef Dirnveber, sudski činovnik iz Beča, u vrijeme odigravanja ovog turnira bio je sekretar EWPC (Evropski vaterpolo komitet – „Vaterpolo vlada LEN“). Zato i ne treba da nas čudi njegovo autoritativno i neprikosnoveno ponašanje. Inače, mi smo ga doživljavali kao velikog „prijatelja“ jugoslovenskog vaterpola. To je najbolje pokazao dijeleći (ne) pravdu na finalnoj utakmici tokijske Olimpijade 1964. godine između Jugoslavije i Mađarske, u kojoj je naša reprezentacija poražena u dramatičnoj završnici i osvojila II mjesto. Uvijek odmjereni Milan-Gale Muškatirović pričao mi je da veće krađe u životu nije doživio! Naravno, da su se naši i u Tokiju lijepo pozdravili sa Dirnveberom, pa je možda i to generisalo njegovo ponašanje u Milanu!? Da završimo ovu priču samo još jednim podatkom – na Skupštini VSJ osvajanje olimpijskog srebra ocijenjeno je kao neuspjeh, pa je to bio kraj selektorske karijere u jugoslovenskoj reprezentaciji Boška Vuksanovića, jednog iz plejade kotorskih selektora.

Bez obzira da li se neko slaže ili ne sa mojim mišljenjem, moram ga ovdje obznaniti – ovo je bila najbolja ekipa „Kotora“ koju je Miro stvorio, pa i dan današnji žalim što se nije okitila i većom slavom. Očigledno, ekipa je bila iznad klupskih snaga i mogućnosti. Ili, pak, još se nisu bili stvorili svi uslovi za slaganje kockica po našoj želji. Šteta! Ako je za

utjehu – nisu previše zauzeli prostora u popisima raznih titula, ali jesu u našim srcima, poštovanju građana i kompletne jugoslovenske vaterpolo porodice! Malo li je!

Akcija izgradnje kotorskog zatvorenog bazena i dalje je aktuelna, ali još na nivou pukih obećanja. Skupština Kluba zaključuje da je već obezbijedena milijarda dinara (od potrebnih dvanaest), a predsjednik Opštine Boško Mačić, bivši predsjednik Kluba, obećava da će se u akciju uključiti i Grad.

U prethodnom broju već je objavljeno da je Skupština VSJ, održana u decembru 1976. izabrala **Ivana Županovića za predsjednika Vaterpolo saveza Jugoslavije, a Trifuna-Mira Ćirkovića za saveznog kapitena jugoslovenske vaterpolo reprezentacije**. Dvojica kotorskih vaterpolo radnika morao se dokazati i na nivou VSJ. S obzirom da su obojica Kotorani, mislim da i to spada u ovu temu, posebno što sam bio svjedok tih događanja.

Podsjećanja radi, ukažimo od čega su startovali – odnosi u VSJ bili su opterećeni relacijom Beograd-Zagreb. Zagreb je nemilosrdno optuživao Beograd za samovolju i centralizaciju (VSJ=Partizan), a u suprotnom smjeru je isticana opstrukcija Zagreba u svim porama rada VSJ. Kriza je kulminirala događajima nakon Kalija (iskonstruisana „doping afera Rudić“ i povlačenje sudija i delegata iz Hrvatske sa saveznih vaterpolo takmičenjima, o čemu smo već pisali). Zbog „masakra“ nad reprezentacijom u Kaliju, od takmičarskih rezultata na tom planu u periodu od 1968. godine (zlatna olimpijska medalja iz Meksika), prolaznom ocjenom na nivou „A“ reprezentacije može

se ocijeniti samo III mjesto na Svjetskom prvenstvu u plivačkim sportovima 1973. u Beogradu. Zaista su Ivica i Miro dobili u ruke izgorjene krtole od kojih su morali napraviti objed dostojan jugoslovenskog vaterpola. Dužnost nam je istaći da su to odlično počeli da odrađuju.

Ističemo da je presudno u rješavanju krize u VSJ bio opšti konsenzus da je nužno nešto uraditi kako se vaterpolo u Jugoslaviji ne bi samo-ugasio. Prvi i najvažniji korak, naravno u dogovoru sa ostalima, povukao je VSH. Na njihovoj skupštini pobijedila je nova linija, koja se, umjesto opstrukcije kao metoda djelovanja, opredijelila za aktivan i konstruktivan rad u VSJ, uz njegovu maksimalnu kontrolu. Za predstavnike VSH u VSJ izabrani su Celestin Sardelić, mladi i ambiciozni Velalučanin, član CK SKH i Neško Dulović, penzionisani general JNA, koji je radni vijek proveo u Splitu, a tada živio u Beogradu i imao dovoljno vremena da, kao potpredsjednik VSJ, koordinira rad Kancelarije VSJ, koja je bila bolna tačka za VSH. Tim potezima VSH, stvorili su se uslovi za radnu i konstruktivnu atmosferu u radu organa VSJ, na čelu sa Ivanom Županovićem, predsjednikom.

Izbor Mira za selektora bio je posljedica novoustanovljenog principa u VSJ da saveznog kapitena nasljeđuje dotadašnji odgovorni trener za mlađe kategorije. To je bio predlog Vlaha Orlića, predsjednika Stručnog savjeta VSJ. Miru nikada nije nedostajalo ambicija i ideja, pa je odmah otpočeo sa njihovom realizacijom. Pod motom „prošlo je vrijeme sidra, došlo je vrijeme vidra“, Miro je razbio višedecenijsku praksu da u „A“ reprezentaciji mogu nastupati samo igrači

„Partizana“ i „Mladosti“. Šansu su dobili mladi i već iskazani igrači iz svih klubova. Među ostalima, to povjerenje je iskazano i četvorici igrača VK „Kotor“ – Zoranu Gopčeviću, Miloradu Krivokapiću, Đorđu Popoviću i Želimiru Uljareviću. Do tada nezamislivo! U Mirovoj koncepciji igre reprezentacije, Zoran je trebao da preuzme ključnu i inovativnu ulogu. S obzirom na specifičnost njegove igre, kojoj drugi reprezentativci nisu bili baš najvještiji, osim što su to osjećali kao klupski protivnici, Miro je ulogu Zoranovih „servera“ povjerio Puri i Đoku. Krivi je za Mira predstavljao izvanserijski golmanski potencijal, prirodni dijamant kojeg je brušenjem trebalo dovesti do perfekcije. To su, ukratko rečeno, bila Mirova opredjeljenja za angažman tolikog broja Kotorana, za koje je do tada „A“ reprezentacija bila samo pusta želja. Građani Kotora su bili ponosni na taj izbor, dok su se pojedini igrači VK „Kotor“ osjećali abandonanim. (Možda u toj činjenici i leže razlozi neadekvatnog pristupa pojedinih igrača na klupskim utakmicama!). „A“ reprezentacija je uspješno startovala na proljećnom jakom turniru u njemačkom Krefeldu (iz te akcije je ostao upamćen i dijalog između vođe puta Neška Dulovića, potpredsjednika VSJ i njemačkog carinika, koji nije mogao da shvati da je među sportskom opremom i puna borša drvenih frula, pataka i gusaka?; dok mu je Neško glasno i iznervirano objašnjavao „pokloni“ i „p o k l o n i, razumiješ“, Švaba je mirno ponavljao „vas?“; to bi trajalo u nedogled da nije intervenisao Pura-Četko i rekao „suveneris“, što je zadovoljilo i nasmiješilo ozbiljnog njemačkog carinika). Na završnim pripremama za Jenčeping i uspješno odrađenom turniru u Mađarskoj,

povrijedili su šake Zoran i Pura. Zoran se oporavio, dok je Purinu ulogu preuzeo Đoko. Evropsko prvenstvo, odigrano u avgustu u danskom Jendčepingu, predstavljalo je renesansu jugoslovenskog vaterpola. Interesantan je bio sistem takmičenja – osam reprezentacija igralo je u sedam dana sedam kola, po sistemu „svak sa svakim“. Igrom žrijeba, prva utakmica je bila protiv favorizovane Mađarske i završila se minimalnim porazom. Na ostalim utakmicama Jugoslavija je briljirala, pa je sa bodom zaostatka na kraju osvojila II mjesto u Evropi! Na Šamionatu su briljirali golman Luko Vezilić i Zoran Gopčević. Luko je sve branio i stvorio oreol nedodirljivosti za protivničke igrače, tako da je na utakmici sa Španijom kontrolisao prostor od 4 metra pred našim golom, tako da se stekao utisak da igra centarhalfa! (Gale je njegove odbrane okarakterisao: „Jugoslavija je dala puno izvanrednih golmana, ali to što je uradio Luko nikada – na sedam utakmica braniti bez greške, to je nemoguće!). Zoran je bio iznenađenje i ot-

krovljenje za mnoge, posebno njegova do tada neviđena zakucavanja. Kotor je sa neskrivenim oduševljenjem svojatao uspjeh ove Reprezentacije!

Sami akteri, Ivica („Vratili smo svoj ugled“) i Miro („Godina uspjeha“), ocijenili su ovu godinu kao vrlo uspješnu u domenu svojeg djelovanja. Ja bih dodao da je to bila godina zaokreta u jugoslovenskom vaterpolu i začetak naše dominacije u svijetu.

Još jedan dokaz involviranosti kotorskog vaterpola u radu Vaterpolo saveza Jugoslavije!

1978. I liga – VI mjesto (od dvanaest)

VK „Kotor“ u sastavu: Bojan Bobo Bijelić, Zoran Gopčević, Stojan Kostić, Milorad Krivokapić, Vesko Marković, Andrija Popović, Đoko Popović, Petar Porobić, Milivoj Radulović, Dragan-Šako Samardžić, Želimir-Pura Uljarević, Slobodan Vičević; trener T. M. Čirković.

Na prvi pogled, odmah je vidljivo da rezultati nisu bili ni približni prošlogodišnjim, a tek u odnosu na očekivanja građana ...!?

Mogla bi se nazvati godinom nezadovoljstava i napuštanja Kluba. Povratak sukoba u VSJ.

Nije se realizovao dugo najavljivani transfer Stanka Zloковиća iz bijelske „Mladosti“ u VK „Kotor“. Otišao je u susjedni „Jadran“.

Provjereni i sigurni bek, jedini ljevak u ekipi, Pero Bošković otišao je na brod. Vjerovatno, ne vidjevši svoju vaterpolsku perspektivu, valove u bazenu zamijenio je morskim pučinama.

Na početku godine osvojen je „Solaris kup“. Obećavao je lijepe trenutke, ali ...

Par dana nakon toga, Milivoj Radulović, popularni bek i sigurni strijelac, napušta ekipu, uz konstataciju da „...neće za Klub zaigrati dok ga vodi Miro Čirković...“!? Vjerovatno, još jedno nezadovoljstvo statusom u ekipi?

Polufinalni turnir Kupa SFRJ u Kuparima završava se „novim Rašomonom“ – Jadran HN savladao je Partizan sa 5:4. Savjetodavna komisija turnira, po službenoj dužnosti poništava utakmicu zbog navodnog „...postignutog pogotka Jadrana nakon protoka vremena od 35 sec...“ i nalaže odigravanje nove utakmice. Ivan Županović, predsjednik VSJ, stornira odluku Savjetodavne komisije i podnosi zahtjev za zaštitu Pravilnika o takmičenjima, koji je Predsjedništvo VSJ prihvatilo i registrovalo utakmicu postignutim rezultatom, pa su se na finalni turnir iz Kupara plasirali „Jadran“ i „Kotor“.

Na finalni turnir u „Solarisu“ VK „Kotor“ je otišao kao favorit, ali, nažalost, to nije opravdao. Turnir je osvojio KPK i postao Pobjednik Kupa SFRJ za 1978. godinu. Ovo je bilo prvi put od osnivanja Kupa SFRJ da ga osvoji neki drugi klub, a ne „Partizan“! Kao predstavnik SFRJ, KPK je osvojio, ta-

VK „Kotor“ omladinski prvak SFRJ za 1978. godinu

Stoje: trener Pavle Vičević, Dragan Samardžić, Stojan Kostić, Zoran Kovačević, Bojan Bijelić, Aleksandar Adžić, Vladan Dudić i Andrija Popović

Čuče: Zvonimir Reichel, Slobodan Mačić, Vlatko Pasković, Mlađan Tujković i Luka Stanojević

kođe u „Solarisu“, i Evropski kup pobjednika nacionalnih kupova za 1978. g.

I liga donijela je još više rana i jada, kako igračima, tako i navijačima. Kada jedan od favorita osvojio „zlatnu sredinu“, to baš nije utješno! Bilo je svašta: „iscijedeni“ reprezentativci i polu nezadovoljni ostali igrači nisu mogli napraviti pozitivan ambijent za ostvarivanje očekivanih rezultata; bilo je i službenih registracija utakmica (Kotor-Jadran HN 0:5) zbog neobezbjeđivanja alternativnog plivališta, jer je u Kotoru hladna voda; iz tih razloga većina utakmica je odigrana ili u poluregularnim uslovima, ili na alternativnom plivalištu ...

Na posljednjoj utakmici Prvenstva, od aktivnog igranja

oprostio se tridesetčetvorogodišnji Slobodan Vičević, jedan od najstabilnijih igrača Kluba i dugogodišnji kapiten, vrsni strijelac, odličan plivač, kandidat za „A“ reprezentaciju... Hvala ti Sloba za sve što si dao Klubu i kotorskom vaterpolu, čija ćeš legenda ostati kod mnogih Kotorana naše generacije!

Na brojne zahtjeve za ispišnicu, Uprava je reagovala na način: odlučila je da reprezentativcima ne udovolji, dok je odobrila odlazak Milivoju Raduloviću i Vasku Laloševiću. Reakcije reprezentativaca su bile: Veselin Marković je otišao da navigaje, dok je Đorđe Popović zatražio pomoć Arbitražne komisije VSJ, koja je taj zahtjev prihvatila i odobrila mu

prelazak u „Partizan“. Isto je potvrdilo i Predsjedništvo VSJ. Krivokapić je mirno prihvatio negativni odgovor od strane Kluba i ostao još dvije sezone u „Kotoru“.

Jedini optimistički rezultat ove godine je titula Omladinskog prvaka SFRJ za 1978. godinu, koju je VK „Kotor“ osvojio u svom gradu sredinom avgusta. Ekipe u sastavu: Andrija Popović, Bojan Bijelić, Zoran Kovačević, Dragan Samardžić, Stojan Kostić, Vlatko Pasković, Luka Stanojević, Aleksandar Adžić, Slobodan Mačić, Vladan Dudić, Mlađan Tujković, Zvonimir Reichel, sa trenerom Pavlom Vičevićem, ubjedljivo je pobijedila u konkurenciji šest ekipa.

Miro je ambiciozno pristupio reprezentativnim obavezama – Iran, Amerika, Njemačka, Mađarska ... sve je to bila priprema za III svjetsko prvenstvo u Zapadnom Berlinu. Puno je kotorskih igrača bilo angažovano na ovim reprezentativnim akcijama – Gopčević, Uljarević, Popović, Krivokapić, Samardžić, Marković, Porobić ... Omladinske reprezentativce i da ne nabrajamo.

Novina u takmičenjima je bila KANAMMEKS turneja. Američka federacija, uz blagonakloni odnos FINA, u cilju podizanja kvaliteta vaterpola na sjevernoameričkom kontinentu, ustanovila je tronedjeljni turnir na kojem su učestvovala reprezentacije SAD, Kanade i Meksika i tri evropske reprezentacije, među kojima je bila i jugoslovenska. Prvi turnir se odigravao u Kanadi, drugi u SAD, a treći u Meksiku. Zato je to takmičenje i dobilo ime CAN-AM-MEX. Rezultati sa ta tri turnira su se sabirali i dobio bi se konačni plasman na turneji za tu godinu. Jugoslovenska reprezentacija je bila „pretplaćena“ za vrh tih turneja. Pored edukativne koristi

za Amerikance, te turneje su bile dobar stimulans za naše reprezentativce, od kojih su brojni bili iz našeg grada.

Kruna reprezentativnih rezultata ove godine bilo je osvojen III mjesto na Svjetskom prvenstvu u Zapadnom Berlinu, nakon dramatične utakmice protiv Zapadne Njemačke (Zoran Mustur je postigao gol neposredno pred zvižduk sirene, nakon kornera izvedenog 0.8 sekundi prije kraja!). Nije ponovljena igra kao prethodne godine u Jenčepingu, ali je „bronza“ smatrana za veliki uspjeh.

Ivica je bio na većim mukama i iskušenjima na čelu VSJ.

„Partizan“ nije mogao mirno da otrpi Ivičinu intervenciju nakon poništavanja Kup-utakmice Jadran-Partizan. Vlaho Orlić se povukao iz Stručnog savjeta VSJ i „vratio se na rovovski rat“, kako je sam govorio. Mnogi su bili mišljenja da je to bila inicijalna kapisla za režiranje afere oko prelaska Đoka Popovića iz „Kotora“ u „Partizan“.

Na traženje „Partizana“, Predsjedništvo VSJ je donijelo

odluku da savezni kapiten ne može biti u isto vrijeme i klupski trener!

Prethodna odluka je označila i „kraj Mirove ere u Kotoru“. Na čelo struke u VK „Kotor“ doveden je Pavle Vičević, dok su mlađe kategorije povjerene Slobodanu Vičeviću.

Autor ovog teksta dopušta sebi slobodu da izvuče i zaključak:

„Moderni „Primorac“ je nastao angažmanom za igrača i trenera Trifuna-Mira Čirkovića, krajem 1958. godine. Njegovim dvodecenijskim radom Klub je od republičkog ligaša dosegao vrhove jugoslovenskog i evropskog vaterpola. Da nije bilo Mira bili bi uskraćeni za generacije izvanserijskih vaterpolista, sudija i funkcionera, koji su odgajani prvo pod njegovim nadzorom, a kasnije i po inerciji, koju je pratio njegov duh. O stvaranju klubova i vaterpolo infrastrukture, opšte vaterpolske atmosferu u Boki i da ne pričamo. S toga, vaterpolski Kotor ostaje mu veliki dužnik i treba da mu bude neizmerno blagodaran“.

Naravno, o Mirovim aktivnostima i rezultatima rada i doprinosa kotorskom, bokeškom, jugoslovenskom i svjetskom vaterpolu pisaćemo posebno.

Još jednom ponavljam: ukoliko ovo pisanje izaziva pažnju čitatelja, apelujem na sve vaterpolo poslenike da sa svojim priložima doprinesu stvaranju objektivnije slike o Vijeku vaterpola u Kotoru. Dosta smo dobili od vaterpola, pa mu nešto moramo i vratiti! Molim Vas!

(Po želji autora, tekst nije lektoriran)

STATENDAM

Na svoje prvo komercijalno putovanje novi je STATENDAM zaplovio 11. travnja 1929. iz Rotterdama prema New Yorku, na samu 300. obljetnicu dolaska prvih nizozemskih doseljenika koji su na rijeci Hudson u Brooklynu osnovali svoju koloniju i nazvali je Nieuw Amsterdam.

Piše:
Neven Jerković

U floti velikog putničkog broдача America Holland Linea (HAL) plovilo je ukupno pet brodova koji su nosili ime STATENDAM. Nakon što je 1918. torpediran drugi po redu brod ovo-

ga imena, impozantni 35000 GT veliki transatlantik sagrađen samo godinu dana ranije, uprava HAL-a je odlučila da završetkom Prvog svjetskog rata sagrađi i treći, nešto manji brod iz kvote od 60 tisuća tona čeličnih oplata koje je britanska Vlada odobrila u vidu kompenzacija za HAL-ove rekvirirane brodove izgubljene u tek minulom ratu. U okviru ovoga reparacijskog programa sagrađeni su na istim navozima u škotskom brodogradili-

štu Harland & Wolff Glasgow još i VEENDAM i VOLENDAM, brodovi-blizanci od po 15400 GT.

Novi STATENDAM bio je i ostao jedini HAL-ov putnički brod sa tri ciminjere, a građio se čak punih osam godina zbog brojnih financijskih i organizacijskih problema. Novogradnja 612 čija je izgradnja započela 1921. u irskom brodogradilištu Harland & Wolff Belfast dovršena je tek 1929. u nizozemskom Wilton's

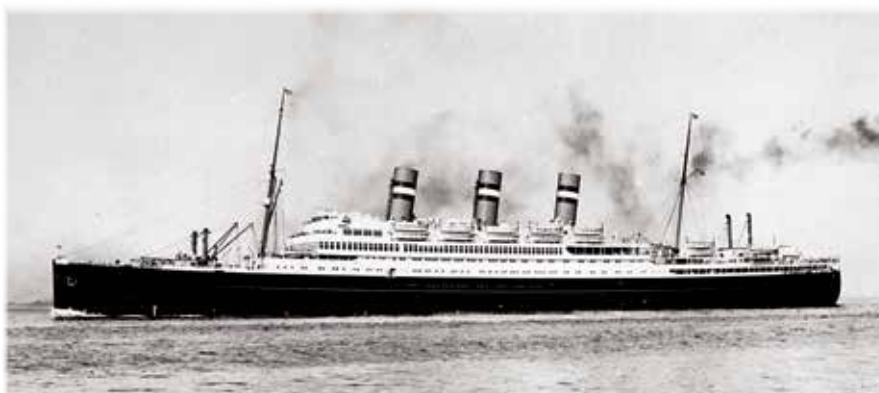
Scheepswerf en Machinefabriek u Schiedamu, predgrađu Rotterdama. Bio je to putničko-teretni transatlantik od 29511 GT, dug 213 metra kojem su dvije Brown-Curtis parne turbine ukupne snage 22000 KS omogućavale plovību brzinom od 19 čvorova. Mogao je prihvatiti 1654 putnika, od kojih 510 u prvom, 344 u drugom, 426 u trećem i 374 putnika u turističkom putničkom razredu o kojima je brigu vodilo 600 članova posade.

Na svoje prvo komercijalno putovanje novi je STATENDAM zaplovio 11. travnja 1929. iz Rotterdama prema New Yorku, na samu 300. obljetnicu dolaska prvih nizozemskih doseljenika koji su na rijeci Hudson u Brooklynu osnovali svoju koloniju i nazvali je Nieuw Amsterdam. Sljedećih deset godina održavao je ovu prestižnu transatlantsku prugu uz povremena kružna putovanja, uglavnom prema Karibima, a rijetko i prema Sredozemlju kojom prigodom nije zaboravio posjetiti i Boku kotorsku.

Tako je sa polaskom iz New Yorka 9. veljače 1933. na 54-dnevnom kružnom putovanju, po cijeni od 295 dolara u turističkom razredu do 575 dolara u prvom putničkom razredu, STATENDAM plovio itinererom Madeira – Cadiz – Gibraltar – Alžir – La Valetta – Aleksandrija – Haifa – Rodos – Istanbul – Pirej – Kotor – Venecija – Messina – Napulj – Monte Carlo – Nice – New York. U najavi putovanja u veljači 1937. navode se luke koje će se posjetiti na dvomjesečnom putovanju sa polaskom iz New Yorka: Funchal, Gibraltar, Tanger, Alžir, Monte Carlo, La Valetta, Beirut, Haifa, Port Said, Aleksandrija, Rodos, Istanbul, Pirej, Krf, Kotor (opisan kao „coast-line wonderfully indented with scenery

of surpassed loveliness“ odno-
sno „čudesno razvijena obala
sa krajobrazom nenadmašene
ljupkosti“), Dubrovnik, Vene-
cija, Messina, Napulj, Cannes,
Southampton, Rotterdam,
New York.

Ipak, zbog političkih prili-
ka u Europi i početka Drugog
svjetskog rata, STATENDAM
je u rujnu 1939. raspredjen
u Rotterdamu. U borbama
između nizozemske vojske i
njemačkih okupacijskih sna-
ga u svibnju 1940. u unakr-
snoj topovskoj vatri brod je u
roterdamskoj luci pogođen sa
nekoliko granata sa obje zara-
ćene strane. Zahvaćen požar-
om, za kojeg se pretpostavlja
da su ga Nizozemci namjerno
podmetnuli da brod ne pad-
ne u ruke neprijatelja, STA-
TENDAM je potpuno izgorio.
Njegova olupina je do konca
kolovoza iste godine potpu-
no razrezana u staro željezo
te uskoro rastopljena u viso-
kim pećima tamošnjih čeliča-
na. Od nekada moćnog i im-
pozantnog broda ostali su do
danas sačuvani samo njegova
nizozemska zastava i brodsko
zvono kao zanimljivi muzejski
ekspoziti.

Lagodan život obitelji pomoraca – romantična pedrasuda

**Napisala:
Snježana Akrap- Sušac**

Zračna luka. Negdje u Europi. Prepoznaju se iako se prvi puta vide. Dva pomorca. Je li to zbog neke sjene u oku, neke prikrivene tuge koju samo oni uočavaju? Ne znam, ali ne mogu ne čuti njihov razgovor jer sjede veoma blizu moga stola. Tiho su opsovali kad je javljeno da će let kasniti zbog nevremena, a ja shvatih da putujemo na isto odredište. Na isti brod. Ja bih najradije svima rekla da idem mužu kojeg nisam vidjela šest mjeseci, ali šutim i slušam.

- Ja sam iz Boke. A ti?

- Iz Splita.

Započeše škrtim rečenicama. Ali, kako su umjesto kave, počeli piti whisky, riječi su potekle.

- U Boki imam ženu i dvije curice. Starija ide u školu i već razumije da me dugo neće biti. Sinoć je plačući zaspala- reče

suznih očiju. Mlađa ima dvije godine i ne shvaća zašto se stra plače. Žena je otupjela, a i dugi rastanci su nas otuđili. Ne vjerujem da će brak izdržati, a novac svi traže od mene. Ponekad mislim da bi bili sretniji da samo šaljem i ne pojavljujem se.

- Teško se naviknuti, reče Splicićanin. Osjećam se ponekad kao uljez. Moj sin je srednjoškolac, kćer studentica, a žena me odavno napustila. Takva je izgleda naša sudbina. Samo dajemo, ali ništa ne smijemo tražiti. Znam da ni njima nije lako, ali ipak sam očekivao više razumijevanja.

Ražalostilo me duboko razočaranje tih ljudi. Poželjeh im reći nešto lijepo i utješno, ali se ne usudih. Počeh razmišljati o svom braku. Tek su prošle četiri godine od vjenčanja, ali šest smo zajedno. Iako volim muža razbila se svaka romantična predodžba o poslu pomorca. Velike su to žrtve za sve članove obitelji i teško je zadržati prisnost i sklad. Svi misle

da novac može nadoknaditi sve strahove i neprospavane noći zbog dječjih bolesti, da je skuplja odjeća zamjena za odsutnog muža, a da ne govorim o automobilu! Pita li se itko kako sam se ja osjećala kad sam rodila. Dok je moj muž plovio prema afričkoj obali, ženama u mojoj sobi dolazili su sretni muževi noseći prekrasne bukete i gledajući s puno nježnosti svoje izmučene žene. Našem trogodišnjem sinu otac je bio samo na prvom rođendanu. Mnogi će se podrugljivo nasmijati ovim mojim razmišljanjima jer znam da je teško razbiti predrasude „o ženama pomoraca“. Lagodan život, puno novca... ne prašta se lako ni u boljim vremenima, a kamoli u krizama i besparici. Ali, ja se nikada neću nasmijati šalama na račun pomoraca i njihovih žena!

Glas koji poziva putnike na naš let prenuo me iz razmišljanja. Uputih se prema izlazu. Osjećaji su bili pomiješani- strah da i moj brak ne doživi

sudbinu brakova pomoraca iz Boke i Šplita i sreća što ću uskoro zagrliti svog „marine- ra“.

Znate sigurno da su svi strahovi, makar na trenutak, nestali kad sam „uplovila“ u sigurnu luku, tj. suprugov zagrljaj. Prekrasni dani su pred nama i ne želim da išta baci sjenu na njih, ali susrećem previše lica rano ogrubjelih koji se tako brane od sažaljenja. A ja se pitam: „Kakva ih tuga iz daljine draga i znaju li gdje su, tko su, što su?“ (parafraza stihova Tina Ujevića).

P.S.

Ovaj na stvarnim i polustvarnim licima i događajima utemeljen tekst posvećujem svim pomorcima i njihovim obiteljima.

NEŠTO POSVE OSOBNO

Želja

Da mi je bilo
Buditi se pokraj tebe.

Da mi je bilo
Osjetiti tvoje usne
Svakog jutra snenog.

Da mi je bilo
Grliti te ispod teškog popluna
Dok vani jauče bura.

Da sam te mogla
Smijehom buditi.

Da sam te mogla
Nježno ljubiti.

Da sam te mogla
Usrećiti.

Mirno bih čekala
Kraj!

S. Akrap- Sušac

Narodni dobrotvor i najveći crnogorski filantrop – Vaso Ćuković Rišnjaniin

Na svoj rodni kraj nikada nije zaboravio, pomagao je, ulagao i gradio. „Činim dobro ne da bih ušao u sjećanje, već da bih ispunio svoju ljudsku dužnost.“

Vaso Ćuković

**Piše:
Marina Dulo-
vić, prof.**

„Vragolasti dječak po imenu Vaso čuvao je stado ovaca na brdu iznad rodnog Risna kada su ga prijatelji pozvali u igru s krpenom lop-tom. Kako je za sve bio spretan i zainteresiran, pridružio se ne misleći na vri-jeme. Zabora-vio je na svoju obvezu da se brine o stadu i kad je krenuo sljedećeg dana

tražiti ovce, imao je što vidjeti. Njegove ovce bile su zaklane, a vuk otišao sit i zadovoljan. Kući mu nije bilo povratka k strogim roditeljima. Osjećao je odgovornost i griznju sa-vjesti i odlučio je kao i mno-gi u tu vrijeme da bolji život pokuša pronaći preko Atlan-tika. Nakon dugog i napornog putovanja brodom, našao se na američkom tlu. Doživio je američki san, a u zahvalnost vuku dao je izraditi spomenik u bronci koji krase dvorište njegove zadužbine, Specijalne bolnice ‘Vaso Ćuković’ u Ri-snu. Zahvaljujući gladnome vuku Vaso je postao imućan, uspješan, poštovan i cijenjen kako u Denveru, tako i u svo-me Risnu.“

Kao i mnoge priče koje otkri-jete u najranijem djetinjstvu, bile istinite ili ne, ostaju zapi-sane u sjećanju za sva vreme-na. Tako i ova koju pamtim.

Spomenik vuku zaista po-stoji i još uvijek krase dvorište bolnice u Risnu. Prenesen je iz Austrougarske tvrđave s Crkvica, ali ne u spomen na američki san Vase Ćukovića.

Istina je sljedeća:

Vaso Ćuković (9. srpnja 1858.) rodio se u Risnu u uglednoj i trgovačkoj obitelji Lazara i Stane Ćuković. Školovao se u Risnu i šest godina u Trstu gdje je svladao talijanski, grčki, francuski i njemački jezik. U jednom susretu s kapetanom Paprenicom, također iz Risna, koji mu je Ameriku opisao kao „obecanu zemlju“, mladi Vaso odlučio je isprobati sreću na drugom kontinentu. Za takvu odluku osim oĉeve saglasnosti nije mu trebalo previše razmišljanja. Bio je nemirnog duha, avanturist i radoznao po prirodi, što bi Bokelji rekli „bio je žvelt“. Na samom početku svog boravka u Americi bavio se vrlo kratko najnižim poslovima. Put ga je odveo do drvenoga grada Denvera (Kolorado) jer je tamo najviše doseljenika nalazilo posao u rudnicima zlata. Zaneseni potragom za zlatom ljudi su odlazili u planine, a Vaso se i u toj situaciji snašao tako što je ostao u podnođu i za nisku cijenu kupovao neplodno zemljište koje je poslije prodavao za puno veću cijenu. Upravo na tome mjestu kasnije je niknuo veliki moderan grad s mnogobrojnim topionicama plemenitog metala. Otvorio je prvu kockarnicu i razvio posao koji mu je donosio golemi novac. Nakon stupanja na snagu zakona o zabrani kladionica Vaso se ponovno snašao i zarađeni novac počeo ulagati u nekretnine. Zahvaljujući svojoj inteligenciji, sposobnosti da dobro procjenjuje i snađe se u raznim situacijama, postao je jedan od najuglednijih građana Denvera. Sudjelovao je u javnom životu pomažući siromašnima i nemoćnima, kao i razvoju i uređenju grada. Poznao je osobno Nikolu Teslu i Mihajla Pupina. Pupin mu je jednom prilikom rekao

da će njegova dobroćinstva biti zapamćena, a on je odgovorio: „Ćinim dobro ne da bih ušao u sjećanje, već da bih ispunio svoju ljudsku dužnost.“

Na svoj rodni kraj nikada nije zaboravio, pomagao je, ulagao i gradio. U ĉast svojih roditelja osnovao je fondaciju „Zadužbina Lazara i Stane Ćuković“ za školovanje siromašne djece iz Risna. Iz tog fonda, koji je iznosio 100.000 dolara, školovalo se devedesetero uĉenika, a među njima bio je i njegov sinovac Boško Ćuković. Njegova sjećanja, unatoĉ godinama, vrlo su svježna: „Vaso je mom ocu bio brat od strica. Imao je dobru dušu i krasila ga je humanost iznad svega. Sagradio je Narodni dom (1931.), bolnicu (1941.), izgradio put do manastira Banja, dao sredstva za vodovodnu mrežu i elektrifikaciju mjesta, pomagao mladima, najsiromašnijima za Božić dodjeljivao znaĉajnu pomoć, osigurao je pet zvona za crkvu sv. Petra i Pavla u Risnu, izgradio stubište i poploĉao glavni hercegnovski trg, za sve zdravstvene jedinice u Crnoj Gori

osigurao ambulatna kola i pokretni automobil s rendgenskom opremom... Najveća dobroćivorna investicija na ovim prostorima do današnjih dana je izgradnja bolnice koja je nazvana njegovim imenom. Ona je i dalje ponos našeg mjesta uz prepoznatljivu ljubaznost i stručnost medicinskog kadra. Naš Dom kulture na žalost je srušen. Risan danas nema nikakav prostor koji bi bio adekvatan za kulturne događaje, što je hendikep za sve stanovnike i ljude koji znaju što su kultura i prave vrijednosti.“

Dakle, Vaso Ćuković zaslužio je poštovanje i sjećanje na njegov lik, kao i dobroćinstva prema rodnom kraju. Njegovo djelo za nas je opomena da se sjetimo onih koji su pokazali svoju humanost dijeleći s drugima sve što imaju. Nadam se da će ovakvi svijetli primjeri filantropije biti putokaz onima koji i u ovom vremenu mogu i trebaju pomoći. U Risnu među stanovnicima ovoga maloga primorskog mjesta sjećanje na Vasu živi s najvećim poštovanjem i ponosom.

Specijalna bolnica za ortopediju, neurohirurgiju i neurologiju "Vaso Ćuković", Risan

Period XIII i XIV vijeka je doba definitivnog formiranja gradske komune Kotora sa svim karakteristikama razvijenog evropskog grada, sa formiranim gradskim magistratima, sudstvom, notarijatom, sa gradskim Statutom čije najstarije datirano poglavlje potiče iz 1301. godine. Na sreću, postoji sačuvan relativno veliki broj isprava, bilo u vidu pergamentskih listina sa pečatima iz ta dva vijeka ili notarskih unesaka najstarijih sačuvanih notarskih knjiga koje – istina nepotpuno – pokrivaju vrijeme od 1326. do 1337. godine, što i omogućavaju sagledavanje svih oblika života u našem drevnom gradu. Neki inserti iz tog života obrađeni su u ovom serijalu.

KATASTIK

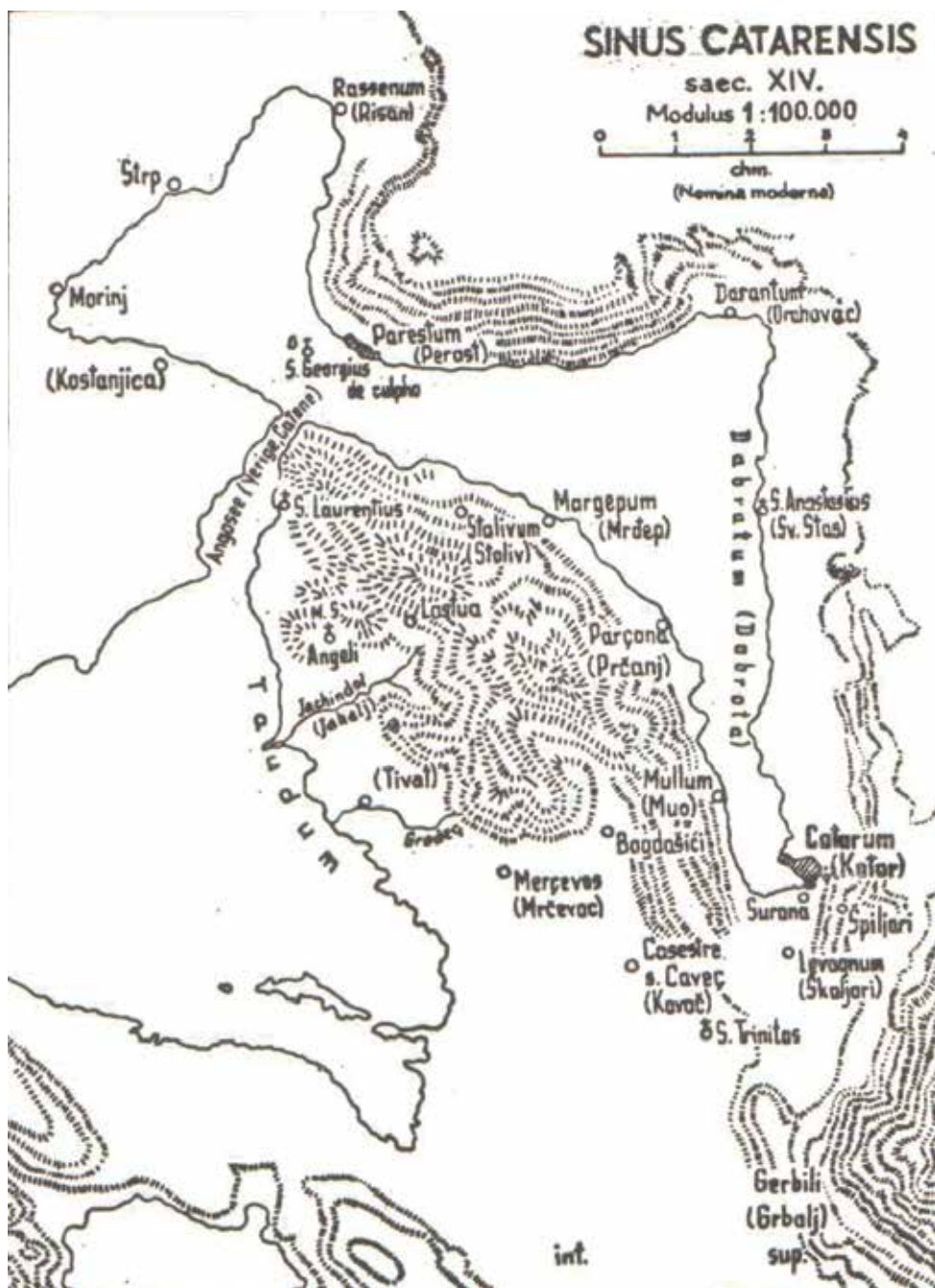
zemljišnih posjeda kotorskih građana u gradskom distriktu i drugim teritorijama tokom prve polovine 14. vijeka

Veliki broj unesaka u najstarijim sačuvanim sveščićima knjiga kotorske sudske-notarske kancelarije iz perioda 1326. do 1337. godine odnosi se na sve vrste transakcija u vezi zemljišnih posjeda, najčešće vinograda i obradivog zemljišta, zatim ždrebova na novodobijenim posjedima, kao i zaselaka ili

ljetnikovaca (*villa*) sa težacima – kmetovima ili posadnicima (*possanici, villani, homines*).

Zemljišne posjede imali su članovi svih kategorija gradskog stanovništva, kako pripadnici vlastele ili gradskog patricijata, te Crkve kao institucije, odnosno, pojedinih gradskih crkava ili članova klera, tako i predstavnici gra-

đanskog staleža: obični pučani, trgovci i predstavnici zanatlijskih porodica, već tada djelimično organizovanih po cehovskom principu, a bilo je i slučajeva da pojedini stanovnici drugih, pa čak i italijanskih gradova imaju zemljišne posjede u kotorskom gradskom Distriktu. Naravno, ni ovakav način analize ne bi

doprinio osnovnom cilju ovog rada, pokušaju formiranja katastika zemljišnih posjeda kotorskog građana u Distriktu i drugim teritorijama koje su pripale gradu nešto prije perioda 1326. do 1337. godine, a koji je zahvaćen sačuvanim svešćicima najstarije notarske knjige,

U najstarije doba gradski distrikt Kotora sačinjavali su sljedeći djelovi obale oko Katorskog zaliva: Kostanjica, Morinj, Risan, Perast, Orhovac, Ljuta, Doibrota (do rijeke Škurde), Škaljari, zatim Muo, Prčanj, Mržep, Stoliv, Verige (Angoše), Sv. Lovro u Lepetanima, brdo Sv. Anđela, Lastva

sa Pasiglavom, Jakindol ili Jakalj, Tivat sa više lokaliteta, Mrčevac, Bogdašići sa Gradecom i crkvom Sv. Petra, Kasestre ili Kavač, a svakako mu je pripadala i Prevlaka sa benediktinskom opatijom Sv. Mihaila, pa zatim još i Krtole, Bigova i Luštica.

U prvoj polovini XIV vijeka Kotor je dobio vrlo značajna teritorijalna povećanja darovnicom srpskog kralja Milutina iz 1306. ili 1307. godine, kojom mu je dodijeljena plodna župa Grbalj, kasnije razdijeljena na ždrebove i njihove manje djelove karate ili karube (24-tine), kao i Bijela, Kruševice i Ledinac – Njeguši a ne Ledenice kako se do nedavno pogrešno smatralo. Sve je to vrlo opširno navedeno u 111. poglavlju Statuta grada Kotora, koji se upravo formirao u toku prve polovine XIV vijeka, budući da mu najstarije datirano poglavlje potiče iz 1302. godine.

Isto tako su na području Škaljara ustanovljeno više mikrolokacija, kao što su: Šuranj (Surana), Puč (Puteum), Levanj (Levagnum), Pradoča (Pradoča) te prevoj Trojica ili Krstac (Chrestec, Crestec). Ta-

kođe pod odrednicom Tivat (*Theudum*) obrađeni su lokaliteti: Crni Plat (*Cerniplat*), Faš (*Fasce*), Jakin Do (*Jachindol*), Gornja Lastva sa Oštrim brdima (*Lastua et Ostra berda*), Pasiglav (*Passiglava, Pascacena, Pascaçova*) sa Mutinim Brdom (*Mutino berda*), Kulina Brda (*Culina berda*) te Nepogreh (*Nepogrech*) – svi vezani uz šire područje Tivta i zapadnih obronaka poluostrva Vrmac. Posebno se pominje poluostrvo Luštica (*Lustiça, Glustiça*).

PODRUČJE KOTORSKOG ZALIVA

Zemljišnim posjedi Kotora u unutrašnjem, Kotorsko-Risanskom bazenu Zaliva, počinjali su na najudaljenijem lokalitetu Kostanjicom, pa preko Malina u Verigama, Stoliva, Magariša, Mržepa, Prčanja i Mula do Škaljara sa njegovim mikrolokalitetima, pa zatim od Tabačine i predjela Orti (vrtovi) preko Dobrote do Orahovca.

Kostanjica

(Casta/g/niça, Costaniça)

Ovo naselje na zapadnoj obali Risanskog zaliva spadalo je od davnina u kotorski gradski distrikt, gdje su neke porodice imale znatna imanja i vinograde, koji su unošeni u notarske sveske kao zabilješke u testamentima i bračnim ugovorima, ili pak kao premeti prodaje, zaloga, najma ili podjele.

Malin

(Malinum, Malignum)

Danas potpuno zaboravljeni naziv lokaliteta u Verigama, koji se pominje i u Statutu Kotora, na kome se nalazio prelaz, odnosno prevoz preko tjesnaca.

Stoliv (Stalliuo)

Većina zemljišnih posjeda Kotorana u prvoj polovini XIV vijeka, dok još nije postojala opasnost od Turaka, nalazila se na terasastim padinama Vrmca, od Mržepa (Markov Rt) do Veriga (Rt Gospe od Anđela), a budući da je izgleda upravo u Verigama imao dosta posjeda kotorski plemić Petar Katena i njegova porodica, jednako kao i na suprotnoj strani tjesnaca Verige, u Kostanjici, najvjerojatnije je da su Verige i dobile svoje ime jednostavnim narodnim prevodom sa latinskog prezimena te porodice: **Catena** = lanac, verige.

Magariš (Magarisium)

Stari, zaboravljeni naziv lokaliteta koji se nalazio između sadašnjeg Donjeg Stoliva i Markovog Rta (Mržepa), čija se ubikacija otkrila analizom dva uneska o zemljišnim posjedima u Stolivu, koji su orijentisani prema Magarišu, odnosno prema otočiću Sv. Đorđa “u sred mora” pred Perastom.

Prčanj (Parçana)

Staro prvobitno naselje Prčanj sa starom, sada napuštenom župnom crkvom Rođenja Bogorodice i nekim manjim kapelama nalazilo se u XIV vijeku duž trase staroga puta i tek se u kasnijim vjekovima počelo spuštati na obalu mora, gdje su tokom XVIII i XIX vijeka bile izgrađene više ili manje raskošne i skladne kapetanske palate i kuće, te nova veličanstvena župna crkva, posvećena Rođenju Bogorodice, započeta 1789. godine po projektu italijanskog arhitekta Bernardina Maccaru-

zzia 1789.godine, a završena tek 1913.godine izgradnjom skladnog pristupnog stepeništa.

Muo (Mullum)

Muo se proteže od prčanjskog zaseoka Glavati, nazvanog tako možda po posjedima istoimene kotorske vlasteoske porodice, do zaseoka Peluzica, a na Mulu se pominje u XIV vijeku crkva Sv. Pavla, čiji su ostaci u vrlo kritičnom stanju.

Posjedi kotorskih građana svih staleža bili su rasuti po plodnim terasastim padinama poluostrva i brda Vrmac, koje se na višoj izohipsi, otprilike iznad trase starog konjskog puta od Stoliva do raskrsnice Trojica, pored koje trase leži stara seoska crkva Sv. Kuzme i Damjana, pretvara u strme, gotovo nepristupačne stjenovite obronke.

Puč (Puteus)

Nekadašnji lokalitet Puč zauzimao je mnogo veću površinu i prostirao se na području dvorišta sadašnje Opšte bolnice i prostoru iza njega, poznatom pod imenom “Banat”, zatim zimskog bazena “Nikša Bućin” i fudbalskog stadiona FK “Bokelj”, sve do lijeve obale obzidanog potoka Zvjerovnjak i obale mora do Peluzice, dok je sada ime svedeno samo na izvor vode Puč blizu dužobalne ceste prema Mulu.

I na ovom vrlo dobro navodnjenom i plodnom zemljištu nalazili su se posjedi kotorskih građana, pa čak i izvjestan broj crkava kao što su crkva Sv. Đorđa, crkva Sv. Bazilija i kasnija crkva Sv. Marije, a u jednom unesku se vrlo detaljno opisuje namjeravana gradnja jedne crkve, koju je za trošak velikaša Miha Buće od 125 perpera plus čitav materi-

jal trebalo da sagradi majstor Anđelo zidar, sin majstora Lovra iz Zadra.

Levanj

(Leuagno, Leuanno, Leuan)

U notarskim unescima posmatranog perioda imenom Levanj se označavao gornji dio današnjeg kotorskog predgrađa Škaljari od desne obale potoka Zvjerovnjak do brda na istoku, odnosno, do uspona prema raskrsnici Trojica i obližnjoj razrušenoj crkvi Sv. Križa, dok se donji dio prema samom starom gradu i moru nazivao Šuranj, mada se oba ova pojma često prepliću.

Šuranj (Suranna)

Lokalitet Šuranj prostire se od predjela Puča do izvora Gurdić neposredno kod Južnih gradskih vrata Kotora, a prema jugu se graniči sa područjem Levanja, zahvatajući tako niži, ravniji dio nagnute zaravni predgrađa Škaljara.

Na ovom lokalitetu je već u preromaničkom periodu između IX i XI vijeka bio sagrađen benediktinski samostan Sv. Petra, koji se pominje takođe i u notarskim ispravama perioda 1326-1337. godine., Nešto sjevernije od ovog samostana, bliže Južnim vratima i izvoru Gurdić, trudom i zalaganjem srpske kraljice Jelene (zване Anžujaska), žene kralja Uroša I Nemanjića i majke kasnijih kraljeva Milutina i Dragutina, sagrađen je 1268 godine veliki samostan za monahe reda Sv. Franja Asiškog, sa velikom crkvom pravougaone apside, uz koju je sa istočne strane bila prigradna kapela Sv. Stjepana sa iznutra polukružnom a izvana poligonalnom apsidom, dok je kompleks samostana sa sjevera zatvarala kvadratna kapela Sv. Katarine. Južno se protezao kompleks samostana sa kvadratnim klaustrom. Podovi svih crkvenih građevina i klaustura bili su napravljeni od

nadgrobnih ploča grobnica sa grbovima značajnijih vlasteoskih porodica ili ploča sa imenima ili amblemima značajnih kotorskih zanatlija i trgovaca.

Tabačina

(Pabiana)

Područje desne, sjeverne obale kratke rječice Škurde, zване u dokumentima najščešće "Fiumera", koja teče uz sjeverni bedem grada u dva kraka, bilo je u prošlosti vrlo rano zaposjednuto pretežno vrtovima za uzgoj povrća kotorskih građana.

Ovdje se nalazila crkva posvećena Sv. Nikoli u Kotoru, čije su se ruševine nalazile kod Dječjeg vrtića na Zlatnim Njivama. U blizini ove crkve stajala je nestala crkva Sv. Sergija, ponekad sa naznakom "od rijeke", kao i postojeća crkva Gospe od Milosrđa ("od vrtova"), možda iz XV vijeka. U samom vrhu Tabačine, nad izvorištem kraka rječice Škurde, sagrađio je 1344. godine kotorski velikaš i knez komornik (*comes camerarius*) srpskog dvora Nikola Buća, veliki dominikanski samostan i crkvu Sv. Nikole, koji su postojali na tom mjestu sve do 1539. godine, kada su porušeni po nalogu mletačkih vlasti u cilju predupređenja napada turskog korsara Hajrudina Barbarose. Ostaci ovog kompleksa uništeni su izgradnjom nekadašnje termocentrale, sada trafostanice, u krugu "Elektro distribucije".

Dobrota

(Dabratum)

Područje Dobrote proteže se duž obale Zaliva u dužini od gotovo 8 kilometara, od Tabačine do kratke, plahovite rječice Ljute. Najstarija crkvena građevina je svakako crkvice posvećena Sv. Iliji možda iz XII-XIII vijeka, dok

se već u periodu 1326-1337. godine pominju i dvije najveće dobrotske crkve: crkva matica Dobrote posvećena Sv. Mateju, u sadašnjem izgledu iz XVII vijeka, te stara crkva Sv. Eustahija na samoj obali mora, koja je srušena u velikom zemljotresu 1667. godine, da bi krajem XVIII vijeka na jednoj povišenoj terasi bila sagrađena sadašnja barokna crkva. Dobrota se kao naselje razvijala u periodu XVII-XIX vijeka u vidu grupacija kuća pojedinih bratstava uz obalu mora. Plodne terasaste padine do podnožja strmih litica Pestingrada bile su i prije početka posmatranog perioda u posjedu kotorskih građana kao jedan od najstarijih djelova gradskog distrikta, a njihovi vinogradi, zaseoci i vile pominju se u svim vrstama notarskih unesaka, kao što su, naprimjer, oporuke i bračni ugovori, zatim ugovori o prodaji, zalaganju ili najmu, te razne vrste sporova.

Orahovac

(Darantum)

Iza rječice Ljute nastavlja se područje Orahovca (Gornjeg i Donjeg) a na jednoj ogromnoj zaobljenoj stijeni – morenskom soliteru, iznad Donjeg Orahovca sagrađena je u XVI vijeku, znatno kasnije od posmatranog perioda, crkvice Sv. Đorđa oslikana freskama.

Rječica Ljuta nazivala se u prošlosti "flumen Darantum", pa je po njoj čitav predio dobio ime, a u notarskim spisima posmatranog perioda pominje se i nekoliko mikrolokaliteta, posebno voda (izvor) Radigon, možda današnji izvor Ercegovina.

(Po želji autora, tekst nije lektoriran)

Kutak za čitatelje

„Ježeva kućica“ moga djetinjstva

„Po šumi, širom, bez staze, puta Ježurka Ježić povazan luta.“
„I vuk i medo, pa čak i ovca poznaju ježa, slavnoga lovca...“

Iz predstave

U Zagrebu se snima animirani film na stihove „Ježeve kućice“, pjesnika i pisca Branka Ćopića. Scenarij i režiju potpisuje hrvatsko-kanadska autorica Eva Cvijanović, a narator svih likova je doajen hrvatskoga glumišta Rade Šerbedžija. Autor glazbe je Darko Rundek, a scenografiju i lutke izrađuju Ivana Bošnjak i njezini domaći i strani suradnici. Film bi trebao biti emitira krajem ljeta.

Sjetio sam se poetične priče iz mog djetinjstva koja širi univerzalne poruke važnosti doma. Naša poznata i priznata organizatorica glazbenog života, glazbeni stvaralac i pedagoginja, Kotoranka gđa Vida Matjan, crpeći inspiraciju iz bogatoga epskog i lirskog područja umjetničkog stvaranja i narodnog melosa, osmislila je i priredila glazbeni igrokaz „Ježeva kućica“.

Bilo je to u prošlom stoljeću, 1951. godine. Bio je to nama malim školarcima iznimni doživljaj za naše uši i za naše oči. A pouka iz te čarobne priče ostala je u mnogima od nas i više je nego aktualna i danas.

„Ma kakav bio moj rodni prag,
on mi je ipak
mio i drag.
Prost je i skroman,
ali je moj,
tu sam slobodan
i gazda svoj.“

Časopis bez granica

Časopis Hrvatski glasnik, izdavača Hrvatskog građanskog društva, jedino je glasilo Hrvata Crne Gore. Bavi se temama važnim za život hrvatske zajednice u Crnoj Gori: političkim, gospodarskim, društvenim, kulturnim, povijesnim... ali je i u stalnoj misiji povezivanja dvaju država Hrvatske i Crne Gore

Distribuirana se u Crnoj Gori, Hrvatskoj, Europi, SAD, Kanadi, Australiji...

Otvoreni smo za suradnju, sugestije i dobronamjerne primjedbe. Nastojimo da svaki sljedeći broj uradimo bolje i kvalitetnije, sa raznolikim i zanimljivim sadržajem.

Budite i dalje s nama, šaljite Vaše priloge, budite i Vi jedan od kreatora našeg i Vašeg lista!

ČASOPIS MOŽETE PRONAĆI:

- U Kotoru u Katedrali sv. Tripuna i u uredu HGD CG,
- U Baru kod predsjednika podružnice Vlada Marvučića,
- U Herceg Novom u župnom uredu sv. Jeronim i kod predsjednice Crnić i knjižari "SO"
- U Tivtu kod Andrije Krstovića

Tiskanje časopisa potpomogli:

* FOND ZA ZAŠTITU I OSTVARIVANJE MANJINSKIH PRAVA

* DUBROVAČKO-NERETVANSKA ŽUPANIJA

* TURISTIČKA ZAJEDNICA GRADA ZAGREBA

* DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN HRVATSKE

MEDIJSKI PARTNERI

99,0 MHz i 95,3 MHz

LOKALNI JAVNI EMITER RADIO KOTOR

S ponosom nosimo ime svoga grada!

88,5mhz 90,8 mhz
radio
Tivat

RADIO TIVAT
E-mail radiotiv@t-com.me
www.radiotivat.com
tel/fax-032/672-202, 670-131
marketing 032/660-100

ZAGREB

HRVATSKA

grad kulture

pogledajte osluhnite osjetite

ISKORISTITE MOGUĆNOSTI KOJE VAM PRUŽA **ZAGREB CARD!** www.zagrebcard.fivestars.hr

